

Masteroppgave i Kulturmøte

Sammensmeltingen av kultur, religion og politikk hos unionistene i den nord-irske nasjonsbyggingsprosessen fra 1920-1940.

Studiepoeng 60

Mette-Karin Vik
November / 2016

English summary

This thesis deals with the fusion of culture, religion and politics of the Unionists in the process of building Northern Ireland from 1920 to 1940. Northern Ireland was a highly segregated society and their education policy was therefore an important factor in the process of building the nation, in which both religious education and teaching of Irish and history got great significance. The teaching of religion in public schools took place mostly on the premises of the Protestants, which also led to negative consequences for the Catholic schools, among other things financially. The financial allocations to education in Irish disappeared also during this period, in addition to the teaching of British history at the expense of the Irish history. These factors made the Catholic influence in the process of building Northern Ireland minimal.

The segregation in the society also became visible in how the Unionists looked at the Catholic and Nationalist minority's place in Northern Ireland. A widespread discrimination against Catholics took place in terms of employment in both public and private services, change of constituencies which gave the Protestants majority and within parliament when representatives of the Nationalist Party met. Discrimination made the Catholic minority inferior in the new state and thus little participating in the process of building the nation.

The Orange Order was very powerful in Northern Ireland during this period, both religiously and politically. The Order organized parades and celebrations that contributed to creating sectarian conflicts in the society. Many politicians from the Unionist Party were members of the Orange Order. The Order also contributed to the volunteer police force in Northern Ireland which gave the Order a key role as a link between religion, culture and politics and therefore also in the process of building the nation.

Even though the Unionists wanted to show unity to prove strength, there were internal divisions within the Unionist Party in order to form an identity within the new nation. Protestants belonged to different denominations and the Unionists came from different social classes. There were also significant differences in terms of relations with the United Kingdom, where some were closely associated with the Union, but not to the British government because of its close cooperation with the Irish Free State and the Unionist's fear of a merging between the "North" and "South". These factors contributed to the shaping of an "Ulster" identity in relation to a British identity in the process of building Northern Ireland during the period 1920-1940.

Norsk sammendrag

Denne masteroppgaven omhandler sammensmeltingen av kultur, religion og politikk hos unionistene i den nord-irske nasjonsbyggingsprosessen fra 1920-1940. Nord-Irland var et svært segregert samfunn og utdanningspolitikken ble derfor en viktig faktor i nasjonsbyggingsprosessen der både religionsundervisningen og undervisningen i irsk og historie fikk svært sentrale roller. Religionsundervisningen i de offentlige skolene foregikk i stor grad på protestantenes premisser, noe som også førte til negative konsekvenser for de katolske skolene, blant annet økonomisk. De økonomiske bevilgningene til undervisningen i irsk forvant også i løpet av denne perioden, i tillegg til at det var et fokus på å undervise i den britiske historien på bekostning av den irske historien.

Segregeringen i samfunnet kom også tydelig til syne i de unionistiske politikernes forhold til den katolske og nasjonalistiske minoritetens plass i Nord-Irland. En utstrakt diskriminering av katolikkene foregikk angående ansettelser både i offentlige og private næringer, endring av valgkretser som ga protestantene flertall og innenfor parlamentet da representantene til Nasjonalistpartiet møtte. Diskrimineringen var med på å gjøre den katolske minoriteten underlegen i den nye staten og dermed lite deltakende i nasjonsbyggingsprosessen.

Oransjeordenen var en svært mektig aktør i Nord-Irland i denne perioden, både religiøst og politisk. Ordenen var blant annet arrangør av parader og feiringer som var med på å skape sekteriske motsetninger i samfunnet. De fleste av de sentrale politikerne fra Unionistpartiet var medlemmer i Oransjeordenen, noe de ikke la skjul på i det offentlige rom, i tillegg til at ordenen var en svært sentral aktør innenfor spesialstyrken, «B Specials», i Nord-Irland, noe som førte til at ordenen fikk en sentral rolle som bindeledd mellom religion, kultur og politikk og dermed også i nasjonsbyggingsprosessen.

Selv om de unionistiske politikerne ønsket å stå samlet for å vise styrke, var det interne splittelser innad hos unionistene i identitetsdannelsen som foregikk samtidig med nasjonsbyggingen. Protestantene tilhørte ulike kirkesamfunn og de unionistiske politikerne kom fra ulike sosiale klasser. Det var også store forskjeller når det gjaldt forholdet til United Kingdom, der noen var nært knyttet til unionen, men ikke til den britiske regjeringen på grunn av et nært samarbeid med den irske fristaten og unionistenes frykt for sammenslåing. Disse faktorene var med på å påvirke formingen av «Ulster»-identiteten i forhold til den britiske identiteten i nasjonsbyggingsprosessen i Nord-Irland i perioden 1920-1940.

Forord

Det føles både godt og vemodig å være ved veis ende i dette prosjektet som har påvirket både jobb og fritid over en lang periode. Denne prosessen har vært både lærerik og interessant og har på ingen måte dempet min interesse og fasinasjon for den nord-irske historien.

Det er flere som har bidratt til at jeg har kommet i mål med oppgaven min. Jeg vil først og fremst takke veilederen min Sissel Rosland for konstruktive, lærerike og motiverende tilbakemeldinger. Jeg vil også takke Mark Hedges ved King's College i London for den hjelpen han ga meg da databasen til parlamentsdebattene ble stengt og frustrasjonen min var i ferd med å nå uante høyder.

En stor takk går til min tålmodige mann, mine to nydelige døtre og til mamma som vet akkurat når jeg trenger et spark bak. Ellers vil jeg takke familie og venner som har stått på sidelinjen og heiet meg fram.

Takk alle sammen for oppmuntrende ord og moralsk støtte!

Mette- Karin Vik

Ørsta, november 2016

Innhold

Kapittel 1: Problemstilling, sentrale begrep, teori og metode	1
1.1 Tema.....	1
Problemstilling	2
Tidsavgrensing	3
1.2 Teori og sentrale begrep	3
1.2.1 Nasjon.....	4
1.2.2 Nasjonalisme	5
1.2.3 Nasjonsbygging	8
1.2.4 Kultur og kulturmøte	8
1.2.5 Religion	9
1.2.6 Identitet.....	10
1.2.7 Konstruerte tradisjoner	12
1.3 Metode og kildemateriale	13
1.3.1 Kildemateriale	13
1.4 Eksisterende forskning på området	16
1.5 Oppgavens struktur og oppbygning	18
Kapittel 2: Historisk-strukturelle rammer for den unionistiske nasjonsbyggingsprosessen	19
2.1 Den anglo- normanniske invasjonen og Tudor-erobringen.....	19
2.2 Bosetting av protestantiske settlere	20
2.3 «To hell or Connaught»: Polarisering og økte forskjeller	21
2.4 Unionstiden 1801-1922	23
Kapittel 3: Den unionistiske nasjonsbyggingen i utdanningspolitikken	32
3.1 Religionens betydning innenfor utdanningen	32
3.2 Religionens plass: Et spørsmål om unionistisk nasjonsbygging?	39
3.3 Det irske språket og historiefagets plass i utdanningen	41
Oppsummering	45
Kapittel 4: Unionistpartiets politikk i forhold til «de andre»	47
4.1 Nasjonal identitet.....	47
4.2 Valgordningen	49
4.3 Nasjonalistpartiets plass i parlamentet	53
4.4 Unionistpartiets diskriminerende politikk	59
Oppsummering	62
Kapittel 5: Oransjeordenens rolle som bindeledd mellom religion, kultur og politikk.....	64
5.1 Opprinnelsen	64
5.2 Politisk påvirkning	66
5.3 Oransjeordenens rolle i forhold til spesialstyrken og bruk av unntakslovene.....	70

5.4 Oransjeordenens innflytelse i den unionistiske regjeringen.....	73
5.5 Oransjeordenens rolle i sekteriske uroligheter	76
Oppsummering	81
Kapittel 6: Interne spenninger innenfor den unionistiske identitetsdanningsprosessen.....	83
6.1 Religiøse forskjeller innenfor protestantismen	83
6.2 De unionistiske politikerne og de sosiale klasseskillene.....	86
6.3 De unionistiske politikernes forhold til den britiske identiteten og «Ulster»-identiteten i perioden 1921-1938.....	90
Oppsummering	97
7. Konklusjon	98
Kilder og litteratur	102
Internettadresser:	103

Kapittel 1: Problemstilling, sentrale begrep, teori og metode

At present we have no traditions. The parent assembly which has given us birth is the mother of all Parliaments. Its rules, its custom, its practice, have been built as a result of centuries of experience, and a great wealth of tradition, tradition which after all we have a right to claim a share in since it has been our people in past generations who have helped to build it and fashion it.¹

Denne uttalelsen som kom under det aller første møtet i det nord-irske parlamentet, danner en fin åpningsscene for min masteroppgave. Det nord-irske parlamentet var en ny enhet som ble opprettet i 1921 og en sto overfor et nytt parlament som skulle finne sine egne rammer, bidra til å skape egne tradisjoner i Nord-Irland og forsøke å bygge en egen nasjon.

1.1 Tema

Temaet for denne oppgaven er forholdet mellom nasjonalisme, religion, kultur og politikk i Nord-Irland i perioden ca. 1920- 1940. Irland ble delt mellom den irske fristaten og Nord-Irland i 1921 av det britiske parlamentet. Den irske fristaten fikk status som dominion, med selvstyre under det britiske imperiet, mens Nord-Irland, etter ønske fra de protestantiske unionistene, forble i union med United Kingdom. Dette flertallet besto i hovedsak av etterkommere av protestantiske settlere fra Storbritannia som hadde bosatt seg på den nordlige delen av den irske øya. Da det var et betydelig mindretall som ønsket at Nord-Irland skulle være en del av Irland var det ikke alle i den nyopprettete staten som ønsket britisk styre. Dette mindretallet var for det meste katolikker med irske røtter. Denne delingen av Irland førte, både da og i ettertid, til konflikter mellom de ulike gruppene i Nord-Irland.

De to hovedgruppene som lå i strid med hverandre definerte seg ut i fra ulike nasjonale identiteter. Stridens kjerne var hvilken tilknytning Nord-Irland skulle ha. «Unionistene» ønsket å opprettholde tilknytningen til United Kingdom, mens «nasjonalistene» ønsket at Nord-Irland skulle forenes med resten av Irland. Konflikten i Nord-Irland omtales ofte som en religiøs konflikt, der protestanter sto mot katolikker, men denne konflikten handlet om mye mer enn religion. Skillelinjene mellom religion og nasjonal identitet var ofte sammenfallende i denne konflikten, og det er derfor viktig å gjøre et poeng ut av denne sammenhengen. Både unionistene og nasjonalistene bygde på en nasjonalistisk ideologi, forskjellen mellom dem er at de følte tilhørighet til ulike nasjoner. I og med at benevnelsene protestanter og katolikker

¹ Alastair Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*, (Unknown Publisher, 2006), Data set/Database. Volume 1 (1921) 7. juni 1921. Major Robert William O'Neill fra Unionistpartiet

ofte sammenfalt med unionister og nasjonalister brukes de ofte litt om hverandre. Det er likevel viktig å påpeke at det er en forskjell på disse begrepsparene. Benevnelsene «protestanter» og «katolikker» viser hvilken religiøs tilknytning en tilhører, mens «unionister» og «nasjonalister» viser hvilket politisk ståsted en har.

Problemstilling

I denne oppgaven vil jeg studere unionismens utvikling i de første tiårene etter at Nord-Irland ble opprettet. *Hvordan og på hvilken måte representerte den nord-irske unionismen en sammensmelting av kultur, religion og politikk som kom til å spille en vesentlig rolle i den nord-irske nasjonsbyggingsprosessen fra 1920-1940?*

Med utgangspunkt i denne problemstillingen har jeg valgt å undersøke forholdet mellom kultur, religion og politikk på ulike områder:

For det første: den unionistiske nasjonsbyggingen i utdanningspolitikken:

- Hvordan omtalte de unionistiske politikerne de protestantiske kirkene og den protestantiske religionens rolle i utdanningen?
- Hvordan argumenterte unionistene for å redusere det irske språket og historiefagets plass innenfor utdanningen av unionistiske politikere?

For det andre: Unionistpartiets politikk i forhold til «de andre»:

- Hvordan framstilte Unionistpartiet den katolske og nasjonalistiske minoriteten og deres plass i Nord-Irland?
- Hvilken rolle spilte denne framstillingen for nasjonsbyggingsprosessen som foregikk i Nord-Irland etter 1921?

For det tredje: Oransjeordenens rolle som bindeledd mellom religion, kultur og politikk:

- På hvilken måte ble den protestantiske religionen og unionistenes politikk koblet sammen med unionistiske kulturelle uttrykk knyttet til Oransjeordenen?

Og for det fjerde: interne spenninger innenfor den unionistiske identitetsdanningsprosessen:

- I hvilken grad kom religiøse forskjeller innenfor protestantismen til uttrykk hos de unionistiske politikerne?
- Hvordan forholdt unionistiske politikere seg til sosiale klasseskiller?
- Hvordan forsto de unionistiske politikerne forholdet mellom den britiske identiteten og «Ulster»-identiteten?

Jeg har også valgt å ta med et nokså omfattende kapittel som tar for seg de historisk-strukturelle rammene for den unionistiske nasjonsbyggingsprosessen; et kapittel som er sentralt for å forstå perioden 1921-1940.

Tidsavgrensing

Delingen av Irland i 1921 da Nord-Irland fikk et eget parlament og en egen regjering er startpunktet for analysen. Sluttpunktet for analysen er satt til 1940 på bakgrunn av at den nord-irske statsministeren James Craig,² som var en av de viktigste aktørene i den nord-irske nasjonsbyggingsprosessen, døde i 1940 samt at den andre verdenskrigen hadde brutt ut i 1939.

Ulike kulturer, nasjonalistiske ideologier og religiøse tradisjoner spilte en stor rolle i nasjonsbyggingsprosessen etter delingen av Irland. Dette la grunnlag for blodige konflikter og uro både i denne perioden og senere.

I denne oppgaven vil begrepet United Kingdom bli brukt, da dette er den offisielle betegnelsen på unionen mellom Storbritannia og Nord- Irland.

1.2 Teori og sentrale begrep

Det er viktig å skille mellom ulike forståelser av nasjonalisme og i denne sammenhengen vil hovedfokuset være på den nasjonalismen som kom til uttrykk hos unionistene og framveksten av dette. Begrepet «nasjon» og ideologien som blir knyttet til dette begrepet, «nasjonalisme», bør likevel først defineres, da det blir brukt av og om ulike grupper i Nord-Irland i ulike sammenhenger. Begrepet nasjon vil bli diskutert på et generelt grunnlag, men det er viktig å påpeke at i definisjonen av nasjonalismebegrepet vil diskusjonene og teoriene som kan settes i sammenheng med den nasjonalistiske ideologien i Nord-Irland være i fokus. Religion, identitet og kultur er også sentrale begrep som vil bli definert i denne sammenhengen siden disse begrepene er sentrale for å få problemstillingen belyst.

² Statsminister James Craig fikk formelt tittelen Viscount av Craigavon i 1927. (Walker 2012, 21), men i denne sammenheng vil navnet Craig bli brukt gjennom hele oppgaven.

1.2.1 Nasjon

Benedict Anderson diskuterer begrepet nasjon og setter det opp i ulike paradokser der det ene paradokset er at historikeren ser på nasjonen som et relativt moderne fenomen, mens nasjonalistene på sin side anser nasjonen som noe urgammelt: «Nasjon, nasjonalitet og nasjonalisme har alle vist seg å være svært vanskelige begreper å definere og analysere».³ Nasjonalismen bør, ifølge Anderson, kategoriseres på samme måte som slektskap og religion, framfor begreper som liberalisme og fascisme. Han definerer nasjonen på følgende måte: «Det er et forestilt, politisk fellesskap- og det blir oppfattet som både begrenset og suverent».⁴ Fellesskapet innenfor en nasjon er forestilt fordi menneskene som lever innenfor en nasjon aldri vil møte eller kjenne alle medlemmene av nasjonen, men disse menneskene vil allikevel ha mye til felles. Nasjonen bør oppfattes som begrenset i og med at dens grenser er fastlagt og utenfor disse grensene finner en andre nasjoner og det er ikke noe mål hverken for den enkelte nasjon eller nasjonalist å omfatte hele menneskeheten i en og samme nasjon.⁵

Øyvind Østerud mener at ordet nasjon har minst tre betydninger i moderne språkbruk. Den første betydningen av begrepet er at nasjon er det samme som stat der staten er en politisk uavhengig og geografisk avgrenset enhet.⁶ Det vil bli sett bort fra denne betydningen av begrepet i denne sammenhengen. Den andre betydningen av begrepet er at det er en folkegruppe med felles kulturelle kjennetegn uavhengig av statsgrensene. Nasjonen blir da dannet av etnisk identitet, felles historie, religion, språk og andre samlende kulturtrekk.⁷ Hvilke av disse kulturelle kjennetegnene som danner det nasjonale fellesskapet er imidlertid varierende. Den tredje betydningen av begrepet nasjon, bygger på et subjektivt kriterium der en folkegruppe som anser seg selv som en nasjon eller oppfattes slik av andre, er en nasjon. Hverken etniske, språklige, religiøse eller andre kulturelle avgrensninger er stabile og entydige og dette danner utgangspunktet for denne betydningen. Siden de færreste stater er kulturelt homogene vil slike kulturgrupper ikke være geografisk samlet eller enerådende innenfor statens grenser. Følges de etniske eller kulturelle kriterier vil en se at ingen geografiske grenser er stabile og ubestridte.⁸ Det er de to siste betydningene av begrepet som er relevante i denne sammenhengen.

³ Benedict Anderson og Espen Andersen, *Forestilte fellesskap: refleksjoner omkring nasjonalismens opprinnelse og spredning* (Oslo: Spartacus, 1996). 16f.

⁴ Ibid., 19.

⁵ Ibid., 16.

⁶ Øyvind Østerud, *Hva er nasjonalisme?* (Oslo: Universitetsforl., 1994). 17.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid., 18.

Ifølge Østerud har nasjoner «en etnisk kjerne som består av samlende opprinnelsesmyter, tradisjoner, institusjoner og kulturelle bånd. «Nasjonalisme» er nasjonens program om politisk uavhengighet og territorial enhet».⁹ I denne sammenheng vil også begrepet stat bli brukt om Nord-Irland, men det er viktig å merke seg at selv om Nord-Irland hadde en egen regjering med selvstyre i perioden denne oppgaven omhandler, var det ikke en suveren stat da de var i union med United Kingdom og underlagt den britiske regjeringen. Nord-Irland hadde det samme finans- og skattesystemet som de andre delene av United Kingdom på de britiske øyer i tillegg til at en del offentlige tjenester som blant annet utenriktjenesten, handel med utlandet og de væpnede styrkene var underlagt den britiske regjeringen.¹⁰

Anderson mener at nasjonsbegrepet vokste fram i en tid da opplysning og revolusjoner forstyrret det daværende religiøse, hierarkiske og dynastiske styresettet og det vokste fram en bevissthet om at det fantes flere religioner.¹¹ Disse religionene gjorde krav på sannheten og ulike geografiske områder. Dette førte til at nasjonen drømte om å bli oppfattet som suveren, om enn under Gud, og den suverene staten ble garantien og symbolet for friheten. Nasjonen oppfattes altså som et fellesskap, uavhengig av faktiske ulikheter.¹² Hvordan kan dette forestilte fellesskapet føre til at mange mennesker er villige til å drepe og å dø for denne følelsen av et fellesskap? Svaret er kanskje å finne hvis en ser nærmere på den nasjonalistiske ideologien.

1.2.2 Nasjonalisme

Begrepet nasjonalisme kan sette sterke følelser i sving. Når en bruker begrepet i sammenheng med nasjonal frigjøring, grunnlovsfeiring, barnetog og fellesskap skaper det positive assosiasjoner. Det skaper imidlertid negative assosiasjoner når en bruker det i sammenheng med sjåvinisme, fremmedhat, aggressiv ekspansjon og etnisk rensing. Ordet nasjonalisme er et høyaktuelt politisk våpen da skillet mellom det nasjonale som positivt og det nasjonalistiske som negativt er utbredt i vår bruk av språket.¹³

Ernst Gellner bruker begrepene kultur og organisasjon for å definere nasjonalisme og sier at «nasjonalisme er et politisk prinsipp som fremholder at kulturell likhet er det grunnleggende

⁹ Ibid., 86.

¹⁰ Hugh Y. Shearman, "- Ulster," 214.

¹¹ Anderson og Andersen, *Forestilte fellesskap: refleksjoner omkring nasjonalismens opprinnelse og spredning*. 20.

¹² Ibid., 20f.

¹³ Østerud, *Hva er nasjonalisme?* 9f.

sosiale bånd».¹⁴ Kulturell likhet blir derfor både nødvendig og påkrevd for medlemmene av den aktuelle gruppen og det oppstår problemer når ikke alle medlemmene av nasjonen blir forent innenfor den samme kulturen.¹⁵ Anthony Smith diskuterer, som Gellner, også nasjonalisme sammen med kulturbegrepet. Han ser nasjonen som en form for offentlig kultur som i prinsippet er åpen for alle de medlemmene i nasjonalstaten som tilhører det samme fellesskapet. Som kultur er nasjonalistenes nasjon én, der medlemmene er bevisst sin nasjonale historie og kulturelle enhet der den nasjonale individualitet blir kultivert i forhold til blant annet språk og tradisjoner gjennom nasjonal undervisning og nasjonale institusjoner.¹⁶ Smith mener at nasjonalister ikke kan skape vilkårlige nasjonale myter, men må bygge på «et råmateriale av erindringsbilder, myter og historiske levninger som befolkningen har et forhold til».¹⁷ Smith innrømmer imidlertid at nasjonalisme er et moderne fenomen, men hevder at det etniske fellesskapet og dets røtter, som er mye eldre enn nasjonene, er avgjørende for nasjonalismen og dens uttrykk.¹⁸ Ut i fra den tidligere gitte definisjonen av nasjonalisme anser nasjonalismen seg som et universelt prinsipp der det er naturlig for mennesker å leve blant sine egne, og der de motsetter seg å leve sammen med og bli styrt av mennesker fra en annen kultur, ifølge Gellner.¹⁹

Det disse teoriene ikke kan forklare oss er hvorfor nasjonalismen er mer godartet i noen nasjoner, mens den skaper og ødelegger andre nasjoner, den er religiøs noen steder og revolusjonær, rasistisk og fascistisk andre steder.²⁰ Nasjonalismen er et fenomen, men også et problem da nasjonalistiske konflikter har, både direkte og indirekte, forårsaket store lidelser. Men hvordan kan en hindre slike konflikter? I motsetning til Smith som mener at nasjon og nasjonalisme er noe som går langt tilbake i tid, mener Gellner at nasjonalistiske følelser i politikken har dype røtter i livsstilen til det moderne mennesket, der homogeniseringen av en enkelt høykultur blir fremmet innenfor en politisk enhet.²¹ Dette fører til at de som ikke mestrer eller aksepteres av denne kulturen blir dømt til en status som annenrangs. Denne

¹⁴ Ernest Gellner, *Nasjonalisme* (Spartacus, 1998). 17.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Anthony D. Smith, *Nasjonalisme : teori, ideologi, historie*, Nationalism theory, ideology, history (København: Hans Reitzels forlag, 2003). 53ff.

¹⁷ Østerud, *Hva er nasjonalisme?* 86.

¹⁸ Ibid., 87.

¹⁹ Gellner, *Nasjonalisme*. 20ff.

²⁰ Smith, *Nasjonalisme : teori, ideologi, historie*. 96.

²¹ Gellner, *Nasjonalisme*. 113.

situasjonen kan gjøre mennesker til nasjonalister og istedenfor å moralisere overfor disse, vil det være mer fornuftig å gjøre noe med forholdene som skaper nasjonalisme.²²

Gellner hevder at politisk stabilitet er en faktor som bidrar til å minimere framveksten av nasjonalisme, der mennesker adlyder etablerte autoriteter og følger skikker som er etablerte siden andre også gjør det. Hvor legitimiteten og autoriteten ligger blir derimot uklart når den etablerte orden bringes i uorden og følgelig kan terror bli et virkemiddel i kampen mellom rivaliserende grupper som gjør krav på både legitimiteten og autoriteten. Gellner mener at det ikke er tilfeldigheter som fører til at revolusjoner ender i terror og imperieoppløsninger ender i ødeleggende krigføring. Hvilken løsning skal en velge når det kommer til konfrontasjoner mellom ulike grupper i et samfunn, som for eksempel i Nord- Irland? Er det demografi, historie eller geografi som skal gjelde? Gellner diskuterer det han kaller «det demografiske prinsippet» nærmere, der en skal lytte til majoriteten og la majoriteten være avgjørende for utfallet av valget.²³ I Nord- Irland ble det demografiske prinsippet tatt i bruk da det ble lyttet til majoriteten av befolkningen og det ble avgjørende for om Nord- Irland skulle forenes med den irske fristaten eller fortsette å være en del av Storbritannia. Det demografiske prinsippet avhenger altså av hvordan valgkretsene er inndelt, noe som lett kan manipuleres til å gi ulike svar.²⁴ Her vil inndelingen av valgkretser og valgordningene i Nord-Irland være sentrale og vil bli diskutert senere. Hva da med historisk utvikling eller geografisk sammenheng slik som tilfellet Nord- Irland? Skal dette bare ignoreres? Det finnes minoriteter, både som kulturelle og nasjonale grupper, som også har behov for en base og beskyttelse og i Nord-Irland vil dette være situasjonen til katolikkene.

I tillegg til politisk stabilitet vil velstand være en faktor som bidrar til å minimere faren for konflikter og framveksten av nasjonalisme. Mennesker som lever under gode forhold og er trygg på at disse forholdene vil fortsette eller forbedres er som regel mindre fristet til å begå voldshandlinger enn de som lever under dårlige forhold, der forholdene gjerne ser ut til å forverre seg.²⁵ Dette kan vi se igjen i tilfellet Nord- Irland, der arbeidsledighet, diskriminering og dårlige boforhold har blitt utnyttet politisk.

²² Ibid.

²³ Ibid., 114f.

²⁴ Ibid., 115.

²⁵ Ibid., 117.

1.2.3 Nasjonsbygging

Begrepet nasjonsbygging ble først utviklet i sammenheng med politisk stabilitet og statsborgerlig fellesskap i forbindelse med avkoloniseringsprosessen. Østerud peker på at «nasjonsbygging er summen av direkte og indirekte virkemidler i utviklingen av et nasjonalt fellesskap- riksinstitusjoner, samlende symboler, kommunikasjon, utdanning og kulturtrekk».²⁶ Nasjonsbyggingsbegrepet kan brukes på ulike måter. På den ene siden kan det uttrykke et spenningsforhold mellom nedarvede kulturtrekk og konstruerte samlingspunkter, men også mellom lokale kulturer og standardiserte nasjonale kulturer. På den annen side belyser nasjonsbyggingsbegrepet spenningen mellom subjektiv og objektiv nasjonsoppfatning. Objektive kulturtrekk forankres gjerne i det nasjonale fellesskapets egenart der en form for nasjonal bevissthet er den eneste nødvendige faktor. Denne kollektive selvbevisstheten trenger en kulturell eller sosial forankring, men variasjonene i denne forankringen er svært store. Den blandede suksessen til nasjonsbyggingen viser at ikke hva som helst kan finnes opp og virke nasjonalt samlende: både symboler og tradisjoner er avhengige av befolkningens erfaringsbakgrunn og dens sosiale mønster.²⁷

1.2.4 Kultur og kulturmøte

Kultur er noe menneskene alltid har hatt, men i motsetning til natur som er medfødt, er kultur noe vi lærer. Det viktigste og mest grunnleggende i denne tillæringen ligger ofte så dypt forankret i oss at det kan virke som det er naturgitt.²⁸ Kulturelle trekk overføres sosialt og ikke genetisk fra en generasjon til den neste. Disse kulturelle trekkene skiller en gruppe fra en annen gruppe, som en ikke skiller seg fra på genetisk grunnlag. Ifølge Gellner varierer kulturer «enormt fra ett samfunn til et annet, og de kan også endre seg raskt innenfor ett enkelt samfunn».²⁹ Kulturen er ikke noe statisk, den er i endring hele tiden i møte med andre kulturer. Kultur er det som medlemmene i samfunnet må kunne for å fungere: kunnskap, regler, verdier, ideer, symboler og koder som blir overført fra generasjon til generasjon. Kultur «er med andre ord alt vi lærer om rett og galt»,³⁰ gjennom både skikker, verdier og væremåte. Denne oppgaven tar i hovedsak for seg det kulturmøtet som skjer mellom de ulike

²⁶ Østerud, *Hva er nasjonalisme?* 24.

²⁷ *Ibid.*, 24f.

²⁸ Arne Martin Klausen, *Kultur : mønster og kaos* (Oslo: Ad notam Gyldendal, 1992). 10ff.

²⁹ Gellner, *Nasjonalisme*. 16.

³⁰ Klausen, *Kultur : mønster og kaos*. 27.

aktørene i Nord-Irland i perioden 1920-1940. Dette møtet blir påvirket av kulturer som endres eller styrkes i møte med andre kulturer.

1.2.5 Religion

Siden de nasjonalistiske skillelinjene ofte sammenfaller med de religiøse, er det viktig å presisere hva som menes med religion og hvordan religion brukes som markør for nasjonalitet og identitet i denne sammenheng.

Selve begrepet religion er vanskelig å definere, da en definisjon må være vid nok til å fange opp mangfoldet, men samtidig smal nok til å kunne si noe konkret om hva religion faktisk er.³¹ Religion finnes i både kunst og arbeid, politikk og krigføring, økonomi og lovgiving, barneoppdragelse og fest.³² Hvordan en møter religioner og religionenes forhold til omverdenen kan deles inn i to hovedtendenser: Den ene tendensen legger vekt på respekt og toleranse, med fokus på fellestrekkene, noe som åpner opp for dialog. Den andre tendensen er mer fiendtlig innstilt der religioner skiller mellom de som er gode og sanne og de som er onde og falske.³³ Religion får ofte skylden for ulike konflikter rundt om i verden, det er likevel ikke nødvendigvis religiøs uenighet som er selve årsaken til konflikten. Ulik religiøs identitet kan imidlertid forsterke de grunnleggende politiske og sosiale ulikhetene og uenighetene,³⁴ slik som i tilfellet Nord-Irland.

I Nord-Irland har religionen blitt en slags markør for nasjonalitet og identitet.

Protestantismen og katolisismen er begge retninger innenfor kristendommen, men blir brukt som skillelinjer mellom menneskene i Nord-Irland der «vi» står i kontrast til «de andre».

Dette er en form for identitetsdannelse som representerer en sterk sosial og politisk kraft, som viser seg i motsetningene mellom de «unionistiske protestantene» og de «nasjonalistiske katolikkene».³⁵ Det bør likevel presiseres at det finnes katolikker i Nord-Irland som ønsker en fortsatt union med United Kingdom, på samme måte som det finnes protestanter i regionen som ønsker løsrivelse fra unionen og en forening med republikken Irland.

³¹ Bjørn Myhre et al., *Tro og tanke : religion og etikk for den videregående skolen*, Bokmål[utg.] ytg. ([Oslo]: Aschehoug, 2008). 12.

³² Ingvild Sælid Gilhus og Lisbeth Mikaelsson, *Hva er religion*, Hva er (Oslo: Universitetsforl., 2007). 11f.

³³ Gilhus og Mikaelson 2007Ibid., 18.

³⁴ Myhre et al., *Tro og tanke : religion og etikk for den videregående skolen*. 37.

³⁵ Gilhus og Mikaelsson, *Hva er religion*. 54f.

1.2.6 Identitet

Det er mange faktorer som blir medvirkende når en skal definere begrepet identitet. Identitet er det som former et individs personlighet: kjønn, alder, sosial bakgrunn, utdanning, religion og etnisitet, i tillegg til mange flere faktorer. Den menneskelige identitet er mangfoldig der ulike relasjoner i ulike sosiale kontekster er med på både å forme og påvirke vår identitet.³⁶

Anton Hoëm mener identitetsdannelsen både er et psykologisk og sosialt fenomen.

Identitetsutviklingen er en livslang prosess der identiteter styrkes, svekkes og nye identiteter blir til. Identiteten vår utvikles i det sosiale rom i forhold til noen og det er den aktuelle situasjonen en er i som bestemmer hvilken identitet som skal være gjeldende for øyeblikket. Denne tolkingen gjør identitetsbegrepet sosialt avhengig og situasjonsbestemt og fører til at begrepet er i kontinuerlig utvikling.³⁷

I følge Thomas Hylland Eriksen kan identitet både skille og forene ved at alle identitetsfellesskap trekker grenser rundt seg selv der ikke alle kan være med, noe som fører til at likheter innad og forskjeller utad vektlegges. Hva som vektlegges avhenger av hva som blir sett på som avgjørende for et fellesskap. Hvis for eksempel religion er den avgjørende faktoren for et fellesskap, vil de som ikke tilhører denne religionen bli ekskludert fra dette fellesskapet.³⁸

Anthony Smith diskuterer både religiøs identitet, nasjonal identitet og nasjoner. Han mener at religiøs identitet er uavhengig av sosiale klasser og oppstår på bakgrunn av andre menneskelige behov der sosialisering og kommunikasjon er faktorer som er med på å forme den religiøse identiteten. Den religiøse identiteten blir justert i forhold til kulturen og dens elementer, som verdier, symbol, myter og tradisjoner, og gjerne systematisert gjennom skikker og tradisjoner. De som føler de deler de samme symbolske kodene, verdisystemene og tradisjoner i forhold til tro og ritualer danner ofte et trosfellesskap basert på disse kriteriene.³⁹

Smith framstiller nasjonal identitet og nasjoner som kompliserte konstruksjoner med en mengde komponenter, både etniske, kulturelle, territorielle, økonomiske og juridiske politiske, som henger sammen. Disse komponentene tydeliggjør solidaritetsbånd gjennom felles minner, myter og tradisjoner som forener medlemmene i samfunnet, om enn ikke på det juridiske og byråkratiske plan, ifølge Smith.

³⁶ Thomas Hylland Eriksen, *Flerkulturell forståelse*, 2. utg. ytg. (Oslo: Universitetsforl., 2001). 36ff.

³⁷ Else Marie Halvorsen, *Kultur og individ : kulturpedagogiske perspektiv på kulturforståelse, kulturprosesser og identitet* (Oslo: Universitetsforl., 2004). 73ff.

³⁸ Eriksen, *Flerkulturell forståelse*. 40ff.

³⁹ Anthony D. Smith, *National identity*, Penguin politics and current affairs (London: Penguin, 1991). 6.

For å kunne studere nasjonal identitet nærmere deler Smith nasjonen inn i to dimensjoner, den ene offentlig og territorial, den andre etnisk og familiær. Det at nasjonen har flere dimensjoner har gjort den nasjonale identiteten til en både fleksibel og vedvarende makt i den moderne verden og innen politikk, gjerne kombinert med sterke ideologier og andre bevegelser, uten at den har mistet sin egenart. Den politiske funksjonen som har vært mest framtreddende i forhold til nasjonal identitet er legitimeringen av felles juridiske retter og pliktene til de juridiske institusjonene. Disse reflekterer ofte gamle skikker og normene til folket og definerer de særegne verdiene og karakteren i nasjonen. En annen funksjon i forhold til nasjonal identitet er sosialiseringen av medlemmene som borgere av nasjonen. Dette kan oppnås gjennom et obligatorisk, standardisert og offentlig masseutdanningssystem. Her håper myndighetene å oppnå en nasjonal hengivenhet og en særegen, homogen kultur, med bakgrunn i nasjonalistiske idealer om kulturell autentisitet og samhold. For nasjonen er det også viktig å sørge for sosiale bånd mellom individene og klassene i samfunnet gjennom verdier, symboler og tradisjoner. Ved å bruke symboler som flagg, mynter, sanger, uniformer, monumenter og seremonier blir medlemmene minnet om sin felles arv og et kulturelt fellesskap og dette er med på å styrke den felles identiteten og tilhørigheten.⁴⁰

I likhet med Hylland Eriksen og Smith diskuterer Østerud også begrepet identitet og understreker at vi har flere identiteter samtidig, blant annet når det gjelder kjønn, familie, etnisitet, religion, hvilket yrke vi har og hvilken samfunnsklasse vi tilhører. Begrepet identitet er kontekststøttet, det vil si at det er den situasjonen vi er i som avgjør hvordan vi oppfatter oss selv. Identiteten vår kan også knyttes til geografiske enheter, både lokale, regionale, nasjonale og globale. Når det gjelder den nasjonale identiteten vår må man se den i sammenheng med både det lokale og overnasjonale aspektet. For å se viktigheten av den nasjonale identiteten i sammenheng med den politiske identiteten må en, blant annet, se på betydningen av denne for grensene i forhold til suverene beslutningsenheter og om det nasjonale er privilegert i forhold til lokalsamfunn, overnasjonale organisasjoner eller samfunnsklasser. Et uttrykk for variasjon i den nasjonale identiteten kan være uenighet om nasjonens politiske status.⁴¹ I Nord-Irland har jo dette vært et av stridens hovedpunkt, spørsmålet har vært om staten skal forbli i union med United Kingdom eller slås sammen med resten av Irland. Den nasjonale identiteten blir ofte styrket i perioder med kriser og truende utfordringer og ved en trussel utenfra blir følelsen av likhet innad styrket.

⁴⁰ Ibid., 15ff.

⁴¹ Østerud, *Hva er nasjonalisme?* 25.

Nasjonal identitet er ikke nødvendigvis et historisk faktum, men igjen et spørsmål om hvordan vi oppfatter oss selv og hvilken situasjon vi er i. Vi velger tradisjoner og fortid og på denne måten skapes og vedlikeholdes en nasjonal identitet, følgelig er vår nasjonale identitet et bevisst valg inn i et fellesskap av symboler og erfaringer.⁴² Østeruds teorier viser tydelig hvordan identitet er noe som er mangetydig, som blir formet og er under konstant utvikling, og noe som er kontekstuel og hans teorier vil derfor være svært aktuelle for denne oppgaven.

1.2.7 Konstruerte tradisjoner

E.J. Hobsbawm var en sentral historiker blant annet innenfor feltet nasjonalisme. Han bruker begrepet konstruerte tradisjoner, «invented traditions», i sin diskusjon rundt nasjonalismebegrepet, og mener at ulike tradisjoner, som gjerne framstilles som gamle, ofte er relativt nye og konstruerte. Konstruerte tradisjoner er, ifølge Hobsbawm, en praksis som er regulert av aksepterte regler med en rituell eller symbolsk natur, som søker å innprente visse verdier og normer for adferd gjennom repetisjon ved forbindelser med fortiden, og å etablere en forbindelse med en passende historie hvis det er mulig. Konstruerte tradisjoner er altså prosessen med å formalisere og ritualisere gjennom repetering, med referanse til fortiden.⁴³

Hva er da konstruerte tradisjoner? Hobsbawm mener at etter den industrielle revolusjon er det tre typer konstruerte tradisjoner som er overlappende. Den første konstruerte tradisjonen er den som etablerer eller symboliserer sosialt samhold i grupper. Den andre er den som etablerer eller legitimerer institusjoner, status eller relasjoner til autoriteter. Mens den tredje er den som har sosialisering som hovedmål, med tydeliggjøring av tro, verdier og regler for adferd.⁴⁴ Siden nasjonsbyggingsprosessen ble styrt av majoriteten i samfunnet da Nord-Irland ble etablert, finner jeg Hobsbawms teorier om konstruerte tradisjoner svært aktuelle for denne oppgaven.

⁴² Ibid., 26.

⁴³ E. J. Hobsbawm og Terence Ranger, *The Invention of tradition*, Past and present publications (Cambridge: Cambridge University Press, 1983). 1ff.

⁴⁴ Ibid., 9.

1.3 Metode og kildemateriale

I denne oppgaven ønsker jeg å studere forholdet mellom kultur, religion og politikk hos den unionistiske bevegelsen i Nord-Irland. Jeg vil forklare i hvilken grad og på hvilken måte den nord-irske unionismen representerte en sammensmelting av kultur, religion og politikk og hvordan denne sammensmeltingen kom til å spille en vesentlig rolle for den nord-irske nasjonsbyggingsprosessen.

Jeg vil ta i bruk kvalitativ metode for å søke og oppnå økt forståelse for det jeg skal analysere og dermed kunne forklare bedre de funnene jeg kommer fram til. Kvalitativ metode kjennetegnes ved at en konsentrerer seg om få enheter som en søker en dypere forståelse av.⁴⁵ Jeg ønsker å oppnå en økt og dypere forståelse av det komplekse forholdet mellom unionisme og religion i Nord-Irland og hvordan dette forholdet kom til uttrykk i den politiske sfæren. Ved å bruke kvalitativ metode er målet å etablere en forståelse av hvorfor de unionistiske politikernes holdninger og handlinger var slik de var i perioden under nasjonsbyggingsprosessen, noe som var med på å legge grunnlaget for den konflikten som senere skulle prege Nord-Irland i flere tiår.

1.3.1 Kildemateriale

Kildematerialet jeg har valgt å bruke i denne oppgaven omfatter parlamentsdebatter og aviser. Grunnen til at jeg har valgt å bruke både parlamentsdebatter og aviser fra denne perioden er at de til sammen gir et godt inntak til unionistenes politikk og argumentasjon. I de fleste kapitlene bruker jeg parlamentsdebatter som min viktigste primærkilde, da det er her jeg finner mesteparten av den informasjonen jeg trenger, men aviser fra den gjeldende perioden vil også bli brukt som primærkilde for å belyse hendelser og kontekster som ikke kommer så godt fram i parlamentsdebattene.

Mitt mål med analysen er å finne faktiske argumenter som kan være med å besvare problemstillingen min. For ikke å drukne i informasjon fra parlamentsdebattene, må jeg foreta visse valg undervegs. Ulike typer debatter vil derfor dominere de ulike kapitlene; det vil si at jeg ikke studerer parlamentsdebattene fra a til å, men bruker bestemte debatter for å kaste lys over tematikken i de ulike kapitlene.

⁴⁵ Olav Dalland, *Metode og oppgaveskriving for studenter*, 5. utg. ytg., Metode og oppgaveskriving (Oslo: Gyldendal akademisk, 2012). 113.

Det finnes flere aviser fra denne perioden som kan være aktuelle, men jeg velger å bruke to aviser som dekker de to tradisjonene som står imot hverandre i perioden mellom 1920-1940. Den ene avisen jeg velger å bruke er *Derry Journal*, som var en nasjonalistisk avis som hovedsakelig ble holdt av den katolske minoriteten i Nord-Irland. Den andre avisen, *Northern Whig*, var en unionistisk avis som særlig fremmet unionistenes synspunkter. Perioden som oppgaven omhandler strekker seg over tjue år, og på grunn av lengden på denne perioden og oppgavens ellers begrensede omfang, velger jeg derfor å konsentrere meg om disse to avisene som primærkilder sammen med parlamentsdebattene.

Fordelen med å bruke parlamentsdebatter og aviser som primærkilde er at dette er offentlige dokument. I parlamentsdebattene er de talene og diskusjonene som har foregått i parlamentet, direkte gjengitt. Avisene jeg har brukt gjengir hendelser og taler som de ulike aktørene sto bak, og siden jeg har valgt to sentrale aviser som i stor grad representerer de to tradisjonene som sto mot hverandre i Nord-Irland, er dette sentrale kilder som hjelper meg med å belyse de ulike oppfatningene av situasjonene og hendelsene som oppsto i denne perioden. Selv om det er unionistene som er mine hovedaktører har jeg valgt også å inkludere en nasjonalistisk avis, *Derry Journal*, som gjennom sin presentasjon av nasjonalistenes utspill og argumenter får frem viktige kontekster for den politiske dynamikken mellom unionister og nasjonalister i perioden.

Når det gjelder bruken av parlamentsdebattene er det viktig å være oppmerksom på at den ene parten i konflikten ikke var representert i parlamentet de første årene. Dette førte til at diskusjonene den første tiden ble preget av at de unionistiske politikerne ikke i like stor grad trengte å argumentere for sitt syn og det er derfor litt begrenset hva som kommer fram i diskusjonene i parlamentet før representantene fra Nasjonalistpartiet tok plass. Jeg vil derfor supplere med sekundærlitteratur i analysen av denne perioden. Unionistpartiets synspunkter dominerte de første årene i parlamentet, men parlamentsdebattene viser også at det til tider var uenigheter innad blant unionistene. Etter at representanter fra Nasjonalistpartiet møtte, hardnet imidlertid diskusjonene til og det ble stilt spørsmål ved Unionistpartiets holdninger og handlinger, noe som var med på å endre klimaet i parlamentet og ga en mer eksplisitt debatt.

En utfordring underveis i forhold til det å bruke parlamentsdebattene, var at databasen med de nord-irske parlamentsdebattene ble stengt tidlig i analyseprosessen av sikkerhetsgrunner på grunn av et dataangrep. Etter å ha ventet noen uker på at disse sidene skulle åpne igjen, fikk jeg omsider tak i disse debattene som tekstfiler, takket være en hjelpsom sjel ved King's College i London. Databasen er i skrivende stund ikke åpen ennå, og dette har ført til ulik

referering til parlamentsdebattene underveis i analysedelen. Ved bruk av informasjon fra parlamentsdebattene brukte jeg i utgangspunktet sidetall i mine referanser, men i tekstfilene jeg mottok var det ikke sidetall. Jeg har derfor valgt å referere til datoene for de ulike debattene, slik at det likevel skal være mulig på en grei måte å søke tilbake til stedene i parlamentsdebattene jeg har hentet informasjon fra.

Når det gjelder Oransjeordenen og spørsmål om dens rolle som bindeledd mellom kultur, religion og politikk i kapittel 5, bruker jeg i hovedsak aviser fra denne perioden som primærkilde, da ordenens rolle ikke kommer tydelig nok fram i parlamentsdebattene.

I analyse av tekst eksisterer det alltid en mulighet for feiltolkning. Hvordan det som blir sagt vektlegges og hvilken betydning som blir lagt til dette kan variere ut fra hvem som studerer disse debattene. Det eksisterer en stor mengde data og en faktor det kan være usikkerhet rundt er om alle sentrale standpunkt og kontekster har blitt belyst. Her vil jeg bruke sekundærlitteratur for å etablere en forståelse av kontekstene debattene foregikk innenfor.

Min hermeneutiske forståelseshorisont er svært relevant i forhold til min tolking og forståelse av det kildematerialet jeg undersøker. Ifølge Hans Georg Gadamer, en av de viktigste filosofene innenfor læren om hermeneutikk, vil enhver forståelse forutsette «en annen, forutgående forståelse».⁴⁶ Det vil derfor ikke være mulig for meg å forstå den perioden jeg studerer uten å være påvirket av den forståelsen den perioden jeg lever i gir. Dette kan være med på å begrense mulighetene jeg har til å forstå den perioden jeg studerer: «Vi har våre forutsetninger, de hadde sine, og dette vil avskjære oss fra å forstå dem».⁴⁷ Det betyr imidlertid ikke at det ikke er verdt å forsøke å forstå fortiden, siden min førforståelse også kan fungere som en forutsetning for å forstå den perioden jeg studerer, ifølge Gadamer.⁴⁸ I forhold til den «hermeneutiske sirkel» vil det være to horisonter til stede under tolkning og forståelsen av en tekst. I tolkingen av parlamentsdebattene vil den ene horisonten tilhøre meg, mens den andre horisonten tilhører den eller de som tekstene representerer.⁴⁹ Jo mer jeg leser primærkildene fra perioden 1920-1940, jo mer utvides forståelseshorisonten min seg. Selv om jeg ved å forske på denne perioden vil kunne komme nærmere en forståelse, vil jeg likevel aldri komme til et punkt der min forståelseshorisont blir lik forståelseshorisonten til de som levde i denne perioden siden de levde i en helt annen kontekst.

⁴⁶ Thomas Krogh, *Hermeneutikk : om å forstå og fortolke* (Oslo: Gyldendal akademisk, 2009). 49.

⁴⁷ Ibid., 50.

⁴⁸ Ibid., 50.

⁴⁹ Ibid., 55f.

1.4 Eksisterende forskning på området

Konflikten i Nord-Irland har røtter langt tilbake i tid og for å kunne forstå bakgrunnen for spenningene i samfunnet og unionistenes holdninger og handlinger i den aktuelle perioden, har jeg benyttet meg av ulik litteratur for å kunne sette hendelsene i en historisk kontekst.

Når det gjelder eksisterende forskning for den aktuelle perioden som oppgaven omhandler er det flere bøker som har vært av stor interesse og nytte i denne prosessen. Jeg har her valgt å nevne de mest aktuelle bøkene jeg har benyttet meg av gjennom hele analyseprosessen. *A Political History of the Two Irelands* av Brian Walker har vært sentral i gjennom hele analysen av den unionistiske nasjonsbyggingsprosessen.⁵⁰ Walker kontekstualiserer det som foregikk og undersøker virkningen av den dynamikken som var mellom de ulike og konkurrerende identitetene i det han kaller «the Two Irelands», som refererer til Nord-Irland og den irske fristaten, som senere ble Irland. Disse identitetene besto av det unionistiske, protestantiske og britiske samfunnet på den ene siden og det nasjonalistiske, katolske og irske fellesskapet på den andre siden. Begrepet identitet blir brukt i en bred forstand hos Walker, men hovedfokuset er den politiske identiteten. Den politiske identiteten smelter imidlertid sammen med den religiøse identiteten i stor grad. Det nord-irske samfunnet består i hovedsak av to samfunn, et unionistisk og et nasjonalistisk, som begge har sine nasjonale identiteter. Diskusjonen rundt den nasjonale identiteten, en sammenslåing med resten av Irland eller å forbli i union med United Kingdom, er sentral for denne oppgaven siden dette spørsmålet har hatt mye å si for identitetsdannelsen i Nord-Irland. Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på dynamikken rundt dette spørsmålet siden det finnes protestanter som anser seg som irske og katolikker som føler nær tilknytning til det britiske.

En annen sentral bok er Graham Walkers *A History of the Ulster Unionist Party. Protest, pragmatism and pessimism*, som har vært svært relevant for å få et større innblikk i Unionistpartiet og dets oppbygning.⁵¹ Boken tar for seg utviklingen til Unionistpartiet fra opposisjonen til «Home Rule», videre gjennom nasjonsbyggingsprosessen og fram til i dag. Walker undersøker også de konkurrerende ideologiske strømninger, klasse og sosiale

⁵⁰ Brian M. Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*, Political History of the Two Irelands, A (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012).

⁵¹ Graham Walker, *A history of the Ulster Unionist Party : Protest, pragmatism and pessimism* (Manchester New York: Manchester University Press, 2004).

spenninger innenfor den unionistiske bevegelsen på den ene siden og spørsmålene rundt identitet og samhold i det nord-irske samfunnet på den andre siden.

Michael Farrells *Northern Ireland: The Orange State* er en bok som blant annet har vært svært aktuell i kapitlene som omhandler unionistenes politikk i forhold til «de andre» og Oransjeordenen.⁵² Denne boken er svært kritisk og tar et oppgjør med unionistene og Oransjeordenens politikk fra 1918 og helt fram til 1975 og setter de historiske aktørene til doms. Farrell beskriver blodige pogromer utført av unionistiske ledere, væpnet og finansiert av Storbritannia og det resultatløse arbeidet de nasjonalistiske politikerne utførte i parlamentet. Han viser også hvordan nasjonalistene med jevne mellomrom ble drevet til væpnet opprør mot den unionistiske regjeringen som, ifølge Farrell, sto bak en sekterisk og diskriminerende politikk. Selv om hovedtrekkene i Farrells bok sammenfaller en del med mine funn, har jeg ønsket å få en større forståelse for unionistenes handlinger og holdninger i denne perioden. Jeg mener det er viktig å prøve å forstå hvorfor de ulike aktørene handlet slik de gjorde i sammenheng med den konteksten de levde i og heller ta et skritt tilbake i forhold til den virkeligheten og den forståelsen av historien som vi har i dag.

Bew, Patterson og Gibbons *Northern Ireland 1921-1994. Political Forces and Social Classes* belyser også den aktuelle perioden, men viser i større grad enn Farrell at det var uenigheter også innad blant unionistene og er mindre kritisk til både unionistene og Oransjeordenen, uten at det nødvendigvis gjør deres funn og påstander mindre korrekt.⁵³ Boken analyserer hvordan Unionistpartiet kunne sitte med makten over et halvt århundre, forholdet mellom Unionistpartiet og den protestantiske befolkningen og hvilken sosial makt Unionistpartiet representerte. Boken ser også på skillene og dynamikken mellom Oransjeordenen og den protestantiske befolkningen, i tillegg til en nærmere undersøkelse av klasse- og klasseforskjeller i samfunnet.

⁵² Michael Farrell, *Northern Ireland: the Orange State* (London: Pluto Press, 1980).

⁵³ Paul Bew, Peter Gibbon, og Henry Patterson, *Northern Ireland 1921-1994: political forces and social classes* (London: Serif, 1995).

1.5 Oppgavens struktur og oppbygning

Før selve analysedelen vil jeg presentere de historiske rammene og strukturene som ble etablert ved delingen av Irland i 1921. Den generelle irske historien vil være relevant å ta med siden delingen av Irland ikke skjedde før i 1921, men jeg vil likevel primært ha fokus på det som skjedde i Ulster i dette kapittelet. Dette kapittelet skal være med på å klargjøre de historiske strukturene på ulike plan, slik at en har grunnlag for å forstå hvorfor utviklingen i det nord-irske samfunnet tok den retningen det tok. Jeg vil også diskutere utviklingen av unionismen, siden unionismen er en nasjonalistisk ideologi som har som mål at Nord-Irland skal fortsette å være en del av unionen med United Kingdom er denne den mest relevante ideologien for denne oppgaven.

Selve analysedelen av oppgaven er delt i fire, der jeg i hver del tar for meg ulike elementer som til sammen skal være med på å belyse problemstillingen for oppgaven. Den første delen omhandler utdanningspolitikken, som for meg er et inntak til å forstå bestemte sider ved den unionistiske nasjonsbyggingen. Her analyserer jeg hvordan de unionistiske politikerne omtalte religion og språk i utdanningssystemet, siden religion og språk ofte har blitt brukt som markør for nasjonalitet og identitet i Nord-Irland. I denne delen vil jeg også undersøke unionistenes holdning til historiefagets plass i utdanningen. I den andre delen studerer jeg nærmere Unionistpartiets politikk i forhold til «de andre». Siden religion også ble brukt som markør for sosial segregering og bidro til å skille menneskene i Nord-Irland, er det interessant å undersøke hvordan de unionistiske politikerne framstilte katolikkene og Nasjonalistpartiet i den aktuelle perioden. I den tredje delen av analysen vil Oransjeordenens rolle som bindeledd mellom religion, kultur og politikk analyseres. Det vil derfor være aktuelt å undersøke på hvilken måte og i hvilken grad den protestantiske religionen og unionistenes politikk ble knyttet sammen av og gjennom Oransjeordenen. Den fjerde og siste delen av analysen tar for seg de interne spenningene som var innenfor den unionistiske identitetsdanningsprosessen. I Nord-Irland var det store forskjeller innenfor protestantismen og dette kom blant annet til uttrykk hos de unionistiske politikerne, som også kom fra ulike klasser innenfor det nord-irske samfunnet. I denne delen vil jeg også drøfte forholdet mellom den britiske identiteten og «Ulster»-identiteten som ble sentrale i identitetsdannelsesprosessen til unionistene i Ulster.

Kapittel 2: Historisk-strukturelle rammer for den unionistiske nasjonsbyggingsprosessen

For å få en bedre oversikt over utviklingen av irsk nasjonalisme og spesielt unionismen i Nord- Irland er det viktig å undersøke den historiske bakgrunnen for å prøve å gi en forklaring på hvorfor Nord-Irland ble et samfunn preget av vold og konflikt. Siden Nord- Irland ikke ble adskilt fra resten av Irland før i 1921, vil det være fornuftig å se utover den geografiske konteksten til Nord- Irland og heller se på Irland som ett fram mot 1921, med hovedfokus på det som skjedde i Ulster.

2.1 Den anglo- normanniske invasjonen og Tudor-erobringen

Den normanniske invasjonen i 1169 og den påfølgende ekspansjonen førte til at den selvstendige utviklingen til det irske samfunnet ble brutt⁵⁴ og irene stod overfor store endringer i samfunnsstrukturen og i styringen av samfunnet. Det irske samfunnet ble ikke styrt samlet fra sentralt hold og makten var usammenhengende og uregelmessig der ulike klaner, normanniske baroner og engelske lorder styrte over ulike deler av øya. Anglo-normannerne klarte ikke å få kontroll over Irland og resultatet ble et delt samfunn der deler av befolkningen var underlagt den engelske kongen, mens størstedelen av Irland var underlagt og styrt av gæliske herrer. Denne delingen av samfunnet skulle imidlertid ikke vedvare.⁵⁵

Utover 1400-tallet var engelskmennene opptatt med krig mot Frankrike og borgerkrig om den engelske tronen. Irland var derfor overlatt til seg selv og mot slutten av 1400-tallet hadde jarlen av Kildare fått økt innflytelse og blitt den dominerende hersker i Irland. Irland skulle imidlertid ikke bli overlatt til seg selv så veldig lenge.⁵⁶

I 1534 avsatte Henry VIII paven som øverste leder for den engelske kirken og tok denne tittelen selv. I 1536 ble Henry VIII overhode for den irske kirken, dette ble berettiget ved at Irland nå tilhørte den engelske tronen og i 1541 ble han kronet til konge over Irland.⁵⁷ Etter 1534 kan en dermed se en gradvis utvidelse av direkte kongelig myndighet fra England over hele Irland. Denne utvidelsen vedvarte med varierende intensitet, både politisk og militært,

⁵⁴ J. C. Beckett, *Confrontations: studies in Irish history* (Totowa, N.J.: Rowman and Littlefield, 1972). 15.

⁵⁵ Richard Y. English, "- Irish freedom: the history of nationalism in Ireland," 43.

⁵⁶ J. C. Beckett, *A short history of Ireland: from earliest times to the present day* (London: Hutchinson, 1979). 33ff.

⁵⁷ T. W. Moody og F. X. Martin, *The Course of Irish History* (Cork: Published in association with Radio Telefís Éireann by Mercier Press, 1994). 180.

fram til slutten av dronning Elizabeths regime tidlig på 1600-tallet, og var til en viss grad uunngåelig da Tudormonarkiet fryktet at uten deres kontroll over Irland kunne monarkiets fiender bruke øya som base.⁵⁸ Tudorperioden var for Irland en voldelig periode og det ble plassert en permanent engelsk hær stasjonert i Dublin. Det ble også gjort forsøk på å få Irland til å bli anglikansk.⁵⁹

Reformasjonen var imidlertid ikke synlig annet enn i byene og i området rundt Dublin og alt i alt lyktes den dårlig i Irland. Dette førte til at protestantismen fortsatte å dominere i England, mens katolisismen forble den ledende religionen i Irland. Dronning Elizabeth, som regjerte fra 1558- 1603, møtte mye motstand i Irland. Folket i Irland var konservative når det kom til religion og det irske parlamentet representerte den anglikanske delen av landet. Parlamentet prøvde å gjøre Irland protestantisk gjennom lovgivning og den nye fremmede regjeringen ble dermed assosiert med den reformerte religionen. Den katolske religionen ble snart brukt som en kraft for et forent Irland og for motstand mot England, da den etablerte kirken ble kirken til den nye engelske kolonien og eliten.⁶⁰ Dette innebar også at den katolske kirkens gods ble overført til den anglikanske statskirken under regjeringstiden til Elizabeth I. Det var imidlertid ikke bare kirkens gods som skulle bli underlagt England, engelskmennene startet en storstilt kolonisering av Ulster som skulle komme til å få stor betydning for den videre utviklingen.

2.2 Bosetting av protestantiske settlere

For engelskmennene var Ulster en ukjent del av Irland. Innbyggerne i denne nordlige delen av øya levde mye mer primitivt enn folk gjorde i England. I Ulster var det ingen byer, få landsbyer i tillegg til et lite effektivt jordbruk, med en kultur og et økonomisk system som var svært lite utviklet i forhold til det engelske. Ulster var imidlertid en fruktbar del av den irske øya med store skoger, fiskerike elver og god, dyrkbar jord. Holdningen engelskmennene hadde overfor de innfødde i Ulster var at de var primitive barbarer som, for sitt eget beste, måtte endres. Det ble satt i gang en systematisk kolonisering som kom til å endre svært mye og Ulster ble inndelt i mange områder som igjen ble inndelt i mindre enheter. Engelsk lov ble innført, irske skikker som ikke passet med engelsk lov ble forbudt og den protestantiske religionen ble innført som statsreligion.⁶¹

⁵⁸ Beckett, *A short history of Ireland: from earliest times to the present day*. 33ff.

⁵⁹ Moody og Martin, *The Course of Irish History*. 180.

⁶⁰ Ibid., 180f.

⁶¹ Shearman, "- Ulster," 99ff.

Innflytelsesrike skotter inntok den nordlige delen av Irland og ble etter hvert i flertall i fire av de ni grevskapene som Ulster ble delt inn i og det ble lett for de nye kolonistene å etablere seg. Protestantene som kom for å bosette seg i Ulster hadde med seg folk som skulle arbeide for dem, men noen av disse viste seg ikke å være dyktige nok og engelskmennene måtte bruke de innfødte som arbeidskraft.⁶² Bøndene, som kom fra England for å jobbe, ble ofte værende og på denne måten etablerte engelskmenn fra alle de ulike klassene seg i Ulster. Disse bosettingene på 16- og 1700- tallet var ikke alene nok til å etablere det engelsktalende samfunnet som Nord-Irland er i dag, men grunnlaget ble lagt i denne perioden.⁶³ Den engelske kulturen i form av blant annet skikker, språk og religion var kommet til Ulster for å bli, noe som skulle komme til å prege utviklingen av unionismen og den irske nasjonalismen. Både de protestantiske unionistene og de irske nasjonalistene bygger på en nasjonalistisk ideologi, men tilhørigheten deres ligger i to ulike nasjoner. Konflikten mellom disse to gruppene er derfor ikke bare religiøs, men når en ser på den historiske utviklingen av protestantisk unionisme og irsk nasjonalisme sammenfaller det ofte med det religiøse aspektet.

2.3 «To hell or Connaught»: Polarisering og økte forskjeller

Under Cromwells styre, spesielt fra 1650, ble utbredelsen av evangeliet en del av koloniseringen og alle katolske landeiere med familie og eiendeler skulle flyttes til Connaught, et karrig område som ikke var godt egnet for landbruk. Katolsk eiendom ble konfiskert og enten gitt eller leid ut til protestanter. De katolikkene som ble værende hadde ingen politisk makt, bare en liten andel i handelen og mange ble etter hvert svært avhengige av poteten for å kunne livnære seg. Cromwells bosetting ble ikke så suksessfull som ønsket, men den har likevel vært betydningsfull for den senere historien i forhold til balansen mellom protestanter og katolikker, både når det gjelder eiendomsforhold og samfunnsliv.⁶⁴ Overføringen av rikdom og makt fra katolikkene til protestantene skapte ikke eksplisitt et protestantisk samfunn, men en protestantisk overklasse. Konsekvensene av den politikken Cromwell førte var dermed økte forskjeller mellom protestanter og katolikker.

⁶² Ibid., 102ff.

⁶³ Ibid., 104ff.

⁶⁴ J. C. Beckett, *The making of modern Ireland 1603-1923*, A Borzoi book (New York: Knopf, 1966). 104ff.

Forskjellene skulle fortsette å øke mot slutten av 1600-tallet. I 1685 døde kong Karl og hans katolske bror, Jakob, overtok tronen. Jakobs politikk favoriserte katolikkene og dette førte til misnøye i England. Parlamentet ønsket den protestantiske Vilhelm av Oranien som konge av England og i 1688 avsatte han kong Jakob, som flyktet til Frankrike. Jakob dro videre til Irland med franske penger og våpen i et forsøk på å gjenvinne tronen.

De stengte byportene i Derry fra desember 1688, med påfølgende beleiring av byen som varte fra april til juli 1689, er en hendelse som har fått stor symbolverdi for unionistene. I Derry var det en garnison som ikke var lojal mot Jakob og denne skulle byttes ut. Da kongens tropper nærmet seg byen stengte tretten unge menn, også kalt lærlingene («the Apprentice Boys»), byportene med støtte fra de andre innbyggerne i Derry. Da Jakob kom til Derry i april 1689 ventet han en rask overgivelse. Guvernøren i Derry, Robert Lundy, åpnet forhandlinger med Jakob, men hadde ikke støtte hos de andre innbyggerne i byen og ble avsatt som guvernør. Jakob ble møtt av slagordet «No surrender!» og beleiret dermed byen, en beleiring som skulle vare i 105 dager. Det at innbyggerne i Derry klarte å holde stand til hjelpen kom, har blitt en viktig identitetsmarkør for unionistene i provinsen. Denne hendelsen styrket protestantene i Ulster og var med på å framskynde Jakobs avgang og innsettelsen av Vilhelm av Oranien som ny konge av England.⁶⁵

En annen symbolsk, viktig hendelse i denne perioden er slaget ved elven Boyne der Jakob møtte Vilhelm i juli i 1690. Etter slaget som fulgte flyktet Jakob og Vilhelm sto igjen som vinner.⁶⁶ Slaget ved Boyne sikret bosettingen i Ulster og har fått en enorm symbolverdi for unionistene i Ulster som feirer denne seieren hvert år den 12. juli. Fargen oransje har fått stor betydning, blant annet gjennom Oransjeordenen, som vil bli diskutert nærmere senere. Både beleiringen av Derry og slaget ved Boyne viser at religion spilte en betydelig rolle for identitetsmarkeringen i det å være enten protestant eller katolikk.

For katolikkene i Irland ble dette starten på en periode med religiøs undertrykking. Vilhelm ønsket å avslutte krigen i Irland og gjennomførte forhandlinger med katolikkene. I 1691 ble en traktat underskrevet i Limerick der katolikkene ble lovet religiøs toleranse og sikkerhet for deres eiendeler mot at de overga seg. For Vilhelm var denne traktaten en stor fordel, nå kunne han sende troppene sine til kontinentet for å forsvare Holland, der de var hardt presset av franskmennene. Det irske parlamentet mente denne traktaten var for generøs og det endte med at katolikkene fikk langt mindre enn de var forespeilet. Denne traktaten markerte dermed nok

⁶⁵ Shearman, "- Ulster," 113ff.

⁶⁶ Moody og Martin, *The Course of Irish History*. 203ff.

et nederlag for katolikkene i løpet av 1600-tallet, det irske parlamentet var nå helt protestantisk og det protestantiske overtaket ble synlig i hele samfunnet.⁶⁷

Selv om denne traktaten førte til fred i Ulster betydde det ikke bedre tider for katolikkene, i et samfunn som hadde en rigid klasseinndeling. Straffelovene («the Penal Laws») som fulgte, forbød katolikkene å bære våpen og førte til at katolikkene ikke fikk mulighet til politisk eller økonomisk makt. Den største konsekvensen ble likevel at katolikkene ikke fikk kjøpe, leie eller arve land. I 1688 hadde katolikkene 22 prosent land, men konfiskeringene som fulgte i kjølvannet av den brutte traktaten reduserte denne andelen til 14 prosent. Innen 1776 eide katolikkene bare 5 prosent land i Irland, selv om de utgjorde tre fjerdedeler av befolkningen. Denne nedgangen skyldtes i hovedsak straffelovene.⁶⁸

Inspirert av den franske revolusjonen brøt det i 1798 ut et opprør mot det britiske styret i Irland. Dette opprøret viste at Irland var et presserende politisk problem og at det var behov for endring.⁶⁹

2.4 Unionstiden 1801-1922

William Pitt, den britiske statsministeren, hadde som hovedoppgave å få en union godkjent av det irske parlamentet, både av militære årsaker og fordi et urolig Irland utgjorde en stor fare for Storbritannia. Både katolske biskoper og jordeiere støttet denne sammenslåingen selv om de fikk lite støtte fra folket. Katolikkene hadde i perioder være totalt utestengt fra parlamentet i Dublin og de ble nå forespeilet medlemskap i det nye parlamentet sammen med lovnader om irsk frigjøring, selv om Pitt unngikk å inngå en formell forpliktelse til dette. Resultatet ble oppløsning av det irske parlamentet i 1800 og Irland ble innlemmet i United Kingdom i 1801.⁷⁰

Da Irland ble en del av unionen med United Kingdom ble vilkårene nedfelt i åtte artikler som trådte i kraft 1. januar 1801. De første fire artiklene slo fast det politiske grunnlaget for unionen der Irland skulle slås sammen med Storbritannia til å bli et kongedømme. Den femte artikkelen forente den irske og den engelske kirken og dette ble ansett for å være en viktig og grunnleggende del av unionen. Den sjette artikkelen etablerte frihandel mellom Storbritannia og Irland. For befolkningen på landsbygden i Irland ble nå situasjonen verre, med uro blant

⁶⁷ Moody and Martin 1994Ibid., 213ff.

⁶⁸ Jonathan Bardon, *A history of Ulster* (Belfast: Blackstaff Press, 1992). 167ff.

⁶⁹ Moody og Martin, *The Course of Irish History*. 245 ff.

⁷⁰ Beckett, *A short history of Ireland: from earliest times to the present day*. 121f.

bøndene blant annet på grunn av fortsatt toll på varer som bomull og ull. Irland hadde en viss økning i eksporten i denne perioden, men sammenlignet med den britiske økonomien ble den irske økonomien svekket ytterligere. Den syvende artikkelen tok for seg det finansielle systemet der Irland og Storbritannia i hovedsak skulle ha ansvar for hver sin nasjonale økonomi, mens den åttende artikkelen bestemte at alle lovene som var trådt i kraft ved starten på unionen skulle forbli slik de var.⁷¹

På begynnelsen av 1800-tallet økte også den religiøse spenningen. De irske protestantene var blitt ivrige tilhengere av unionen som de så på som deres eneste beskyttelse mot den katolske majoriteten. De var overbeviste om at denne støtten gav dem fordeler hos regjeringen og de dømte regjeringen og dens irske politikk ut fra om deres egne forventninger ble oppfylte eller ikke. Effekten av unionen ble dermed en ytterligere styrking av den politisk-religiøse kløften. Før 1800 hadde de irske protestantene hatt en slags kontroll over deres egen og landets skjebne. Etter 1800 hadde de fortsatt mulighet til å påvirke selv om deres mulighet til å handle selvstendig nå var borte. De fortsatte likevel kampen for egne rettigheter i forholdet med Storbritannia.⁷² De irske protestantene kjempet også for å hindre katolsk dominans, og noen av argumentene fra de irske protestantene var at hvis katolikkene fikk alle politiske retter ville det ødelegge den etablerte kirken og true bosettingene og de protestantiske eiendommene.⁷³

Mange av de katolske lederne støttet i utgangspunktet unionen med forventninger om en katolsk frigjøring, det vil si religiøs frihet og det å bli likestilt med protestantene. Siden denne frigjøringen ikke kom, svekket dette unionen allerede i startfasen, og kravene om religiøs likhet og likestilling utviklet seg til et slags angrep på selve unionen. Hadde den katolske overklassen fått de politiske rettene de var forespeilet, kunne deres innflytelse virket inn på den religiøse spenningen og hjulpet til med å etablere en slags orden. I stedet endte det med at de følte seg sveket, og både sinne og mistro spredte seg i den katolske befolkningen.⁷⁴ For katolikkene ble nå kravet om nasjonal selvstendighet det sentrale målet og forbindelsen mellom politiske og religiøse overbevisninger ble enda sterkere.

Med Daniel O'Connell fikk kampen for katolsk frigjøring og irsk politikk et mer nasjonalistisk preg. I 1823 dannet han «Catholic Association», der målet var å gi katolikkene

⁷¹ Beckett, *The making of modern Ireland 1603-1923*. 280f.

⁷² Ibid., 287f.

⁷³ Ibid., 296.

⁷⁴ Ibid., 288.

politiske retter, og å forsvare og fremme katolikkenes interesser i samfunnet. Etter kraftig mobilisering av O'Connell, ble det i 1829 åpnet for å gi katolikkene adgang til parlamentet og alle embeter. I den eden de ble pålagt å avlegge måtte de benekte pavens myndighet i kongedømmet, love å forsvare de eksisterende bosettingene og motarbeide alle forsøk på å undergrave den etablerte kirken. I frykt for at katolikkenes adgang til parlamentet var begynnelsen på katolsk politisk makt, ble det også satt i gang andre tiltak for å prøve å begrense denne, blant annet ved å undertrykke «Catholic Association», som arbeidet for katolsk frigjøring, og å forby andre lignende katolske foreninger.⁷⁵

O'Connell grunnla også «Repeal Association» som ble viktig utover 1840-tallet og ble styrt på samme måte som «Catholic Association». Denne bevegelsen jobbet for å oppheve unionsavtalen mellom Irland og Storbritannia, der O'Connell fikk støtte fra en stor del av det irske folket, noe som kom til syne gjennom massemøter i stor skala. O'Connell hadde imidlertid liten støtte i det britiske underhuset og dette førte til at bevegelsen ikke nådde fram med sine krav. Selv om «Repeal Association» ikke nådde fram politisk, fikk bevegelsen likevel betydning for tiden etterpå, blant annet gjennom en bevegelse kalt «Young Ireland». Denne bevegelsen jobbet med ideer som skulle vise seg å bli viktige for irsk politikk resten av 1800-tallet, blant annet ved å styrke den irske nasjonalitetsfølelsen.⁷⁶

For Irland kunne det vært en fordel å være i union med det landet som på den tiden var det rikeste landet i verden, men når potetavlingene slo feil og hungersnøden rammet den irske øya var hjelpen langt unna. Befolkningen økte raskt og det var ikke nok jord i Irland til alle som hadde behov for det. Forholdene forverret seg raskt utover 1800-tallet og toppet seg med potetpest og hungersnød i 1845-48. Dette førte til betydelig nedgang i befolkningen siden mange døde av sult og sykdom, i tillegg til stor utvandring.⁷⁷

I løpet av de første årene av hungersnøden var politikken preget av lite innblanding fra de britiske myndighetene, men i 1847 endret de politikken sin og tok mer økonomisk ansvar for de som slet. Alle samfunnslag ble rammet av hungersnøden i ulik grad, og jordeierne mistet mye av sin innflytelse i løpet av denne perioden. Den politiske motstanden mot britene ble byttet ut med en kamp for mat, men den nasjonalistiske ånden eksisterte fortsatt og den britiske regjeringen fikk mye av skylden for hungersnøden. Utvandringen, som fortsatte i flere tiår etter hungersnøden, påvirket også den politiske situasjonen. Ulster, derimot, ble ikke så

⁷⁵ Ibid., 296ff.

⁷⁶ Moody og Martin, *The Course of Irish History*. 256ff.

⁷⁷ Ibid., 248f.

hardt rammet av hungersnød siden befolkningen der ikke var så avhengig av poteten og gjennom hele 1800-tallet fortsatte industrien i Ulster å vokse. Dette førte til et enda skarpere skille mellom den nordlige delen av øya og resten av Irland.⁷⁸

Den politikken som ble ført av britene i forhold til Irland, de gjentatte nederlagene katolikkene ble utsatt for og den store hungersnøden som rammet dem ga derfor grobunn for en uforsonlig og mer voldelig del av den irske nasjonalismen.⁷⁹ Unionismen er også en nasjonalistisk ideologi, men denne har som mål at Nord-Irland skal fortsette å være en del av unionen med United Kingdom. Den var ikke et nytt fenomen da Irland ble delt fra Nord-Irland i 1921, siden unionistiske tanker hadde vært under utvikling fra da unionstiden startet i 1801.⁸⁰ I løpet av hele 1800-tallet skulle derfor ulike aktører kjempe for ulike løsninger på det irske spørsmålet.

«The Home Rule League» ble grunnlagt i 1870 av den protestantiske advokaten Isaac Butt og var en politisk bevegelse som jobbet for irsk selvstyre innenfor det britiske riket, med et mål om å få unionen mer effektiv med et eget parlament i Dublin, underlagt avgjørende makt i parlamentet i Westminster. Partiet ble sett på som et angrep på den parlamentariske unionen mellom Irland og England. Det vokste og ble snart partiet for de katolske innbyggerne i Irland, blant annet på grunn av den nære forbindelsen med kirken og troen på at det sto for en avslutning på den engelske kontrollen over Irland.⁸¹

Ved Butts død i 1879, ble Charles Stuart Parnell en sentral person i kampen for «Home Rule». Parnell, som var en protestantisk landeier, ble også lederen av «The Land League» der leilendingene kjempet for retten til å eie jord. Med Parnell som leder av begge disse gruppene ble kampen for «Home Rule» nå også en kamp for å eie jord. I juni 1886 ble imidlertid et forslag til «Home Rule» nedstemt på grunn av splittelser i det liberale partiet og det førte til at nasjonalistene, som hadde støttet de liberale, mistet mye av sin handlefrihet.⁸² På grunn av splittelser innad i både det liberale partiet og i «The Home Rule League»⁸³ klarte de konservative å sitte med makten nesten sammenhengende fra 1886 til 1905.⁸⁴

⁷⁸ Beckett, *A short history of Ireland: from earliest times to the present day*. 136ff.

⁷⁹ Bo Strøth, "Rolf Hobson: Europeisk politisk historie, 1750-1950," *Historisk tidsskrift* 94, nr. 3 (2015): 216.

⁸⁰ *Ibid.*, 268.

⁸¹ Beckett, *A short history of Ireland: from earliest times to the present day*. 141ff.

⁸² *Ibid.*

⁸³ Splittelse av «Irish Political Party» i «Parnellites» og «anti-Parnellites», bla. pga. Parnells utroskap med konen til en av hans støttespillere (Beckett 1979, s. 144, Beckett 1966, s. 405)

⁸⁴ Beckett, *A short history of Ireland: from earliest times to the present day*. 141ff.

I september 1893 kom et nytt «Home Rule» forslag, men som i 1886 ble også dette forslaget nedstemt og de som jobbet mest aktivt mot dette forslaget var i hovedsak unionistene fra Ulster.⁸⁵

I 1905 fikk Irland en liberal regjering og framtidsutsiktene var noe håpefulle. De irske protestantene var imidlertid redde for at dersom loven om «Home Rule» ble vedtatt ville det skape katolsk dominans i Irland. Ifølge dem hadde deres forfedre kjempet dette landet til seg med våpen og erklært at de nektet å gi det fra seg som følge av politiske beslutninger. Følgelig var de irske protestantene på begynnelsen av 1900-tallet motstandere av «Home Rule» som de mente ville påvirke både eiendommene, livene og religionen deres.⁸⁶

Unionistene slet imidlertid litt med organiseringen og ble utfordret av både nasjonalister utad og Oransjeordenen innad. «Ulster Unionist Council» ble derfor dannet og de hadde sitt første møte i mars 1905. Medlemmer fra Oransjeordenen var også representert siden ordenen var kjent for sin evne til å mobilisere og deres tette politiske forhold til de konservative. Ved å la Oransjeordenen få så stor plass innad hos unionistene ble det dermed gitt signaler om at unionistene godtok religiøs sekterisme og den militante, etniske politikken som fulgte med ordenen.⁸⁷ Både «Ulster Unionist Council» og «Irish Unionist Alliance» ble etablert for å representere de irske unionistene, med tyngdepunkt i Ulster, der lokale unionistiske grupper var aktive og førte til at en stor andel av den protestantiske befolkningen var medlemmer. Dette førte til at det ble lettere å organisere unionistene i militære styrker, og de var dermed klare til å handle dersom loven om «Home Rule» ble vedtatt.⁸⁸

Lederen for unionistene i Irland, Sir Edward Carson, ønsket i hovedsak å beholde hele Irland i unionen, men for James Craig, som jobbet tett sammen med Carson, var beskyttelse av protestantismen i Ulster hovedprioritet. Unionistene i Ulster var i opposisjon og hadde derfor mulighet til å trosse regjeringen og opptre mer uansvarlig enn nasjonalistene, som var avhengige av regjeringen for å få gjennomført loven om «Home Rule».⁸⁹ Unionistene i Ulster, under ledelse av Carson, var fast bestemt på å ikke gi etter for regjeringens lovforslag om «Home Rule». Da Carson besøkte Belfast i 1911 gikk unionistene derfor inn for å ignorere et

⁸⁵ Beckett, *The making of modern Ireland 1603-1923*. 410f.

⁸⁶ *Ibid.*, 419f.

⁸⁷ Walker, *A history of the Ulster Unionist Party : Protest, pragmatism and pessimism*. 22f.

⁸⁸ Beckett, *The making of modern Ireland 1603-1923*. 422.

⁸⁹ Beckett, *A short history of Ireland: from earliest times to the present day*. 147f.

eventuelt vedtak og heller etablere en egen regjering i Ulster. «Ulster Unionist Council» satte derfor i gang forberedelse av en ny grunnlov og kontroll over den sivile administrasjonen.⁹⁰

Den unionistiske fløyen begynte dermed for alvor å ta form i perioden 1911-1913, under motstanden mot forslaget om «Home Rule». Protestantene i Ulster sto ikke nødvendigvis samlet som en enhet, men de hadde likevel en tydelig ideologi som blant annet inneholdt en militant anti-katolsk holdning.⁹¹ Oransjeordenen, som hadde oppstått som en uavhengig enhet og hadde medlemmer representert i «Ulster Unionist Council», vokste raskt og ble i 1913 integrert i en fløy sammen med protestantiske landeiere og forretningsmenn, som sammen viste et tydelig fokus på motstanden i Ulster mot et samlet Irland.⁹²

Med et mer liberalt parti i regjering ble loven om «Home Rule» i Irland vedtatt i 1912 og «The Parliament Act» sikret at det britiske Overhuset mistet sin absolutte vetorett over lovgivning og dermed muligheten til å hindre vedtaket utover to år. Dette førte til at nasjonalistene i Irland nå var sikre på å vinne fram, mens opposisjonen med unionistene i spissen intensiverte kampen mot «Home Rule». Spørsmålet om Ulster ble brukt for alt det var verdt av unionistene for å hindre irsk selvstyre.⁹³ Der nasjonalistene i sør var villige til å sloss for uavhengighet, var unionistene i nord like villige til å sloss for unionen og i løpet av 1914 var Irland på randen av borgerkrig.⁹⁴

«Ulster Volunteer Force» trente paramilitære grupper av lojalister og protestantene i Ulster ble lovet støtte fra unionistene i kampen mot å bli en del av et Irland dominert av katolikker. Offiserer i den britiske hæren, som ble sendt til Nord-Irland i 1914, nektet å tvinge et uvillig Ulster til å bli styrt fra Dublin og ledende konservative politikere sluttet opp om motstanden mot «Home Rule». Ulike pressgrupper på høyresiden ønsket en militarisering av samfunnet, og disse fikk støtte både fra militæret og det unionistiske partiet. Målet var å beholde imperiet og ikke gi etter for kravet om irsk selvstyre.⁹⁵ Utbruddet av første verdenskrig i 1914 førte imidlertid til en midlertidig avvergelse av en mulig borgerkrig og innebar også at loven om irsk selvstyre ikke ble iverksatt i denne omgang.

I løpet av første verdenskrig ble «Ulster Volunteer Force» rekruttert inn i den britiske krigsinnsatsen som «36th Ulster Division». Mens diskusjonene rundt hvorvidt Ulster skulle

⁹⁰ Beckett, *The making of modern Ireland 1603-1923*. 425.

⁹¹ Bew, Gibbon, og Patterson, *Northern Ireland 1921-1994: political forces and social classes*. 23.

⁹² *Ibid.*, 24.

⁹³ Beckett, *A short history of Ireland: from earliest times to the present day*. 147ff.

⁹⁴ Beckett, *The making of modern Ireland 1603-1923*. 419.

⁹⁵ Strøth, "Rolf Hobson: Europeisk politisk historie, 1750-1950," 273f.

skilles fra Irland permanent eller midlertidig, led «Ulster Division» store tap i slaget ved Somme i Nord-Frankrike. Over 5000 menn fra denne divisjonen ble drept, skadet eller tatt til fange, noe som fikk stor symbolverdi for alle protestantene i Ulster. Unionistene i Ulster fikk med dette sine martyrer, slik som nasjonalistene fikk sine under påskeopprøret i 1916. At dette offeret styrket unionistenes posisjon i forhandlingene om Ulster har blitt tydelig i ettertid og unionistenes politiske innflytelse økte.⁹⁶

Mens britene var opptatt med krigen i Europa, planla en gruppe irske separatister et væpnet opprør. Denne gruppen, bestående i hovedsak av republikanere, hadde lite støtte i befolkningen. Opprørerne håpet på tysk våpenhjelp, men selv om forsendingen ble stoppet av britene fortsatte planleggingen. De som sto bak dette opprøret i 1916, som har blitt kalt påskeopprøret, visste at selv om det var små sjanser for militær suksess kunne de kanskje klare å vekke bevisstheten til befolkningen. Opprøret ble slått ned etter en uke og da de seksten lederne som sto bak ble henrettet, i tillegg til massearrestasjoner, skjedde det en holdningsendring i den irske befolkningen. Lederne fra opprøret ble sett på som martyrer og den politiske utviklingen gikk i favør av republikanerne.⁹⁷

To sentrale personer som overlevde påskeopprøret arbeidet videre for et selvstendig Irland. Eamon de Valera ble leder for Sinn Fein, et parti som ble stiftet i 1905 av Arthur Griffith og som jobbet for et forent Irland, mens Michael Collins bygget opp den irske, republikanske hær, IRA. Som et resultat av påskeopprøret fikk Sinn Fein politisk framgang og partiet gikk seirende ut av valget i 1918 som det ledende nasjonalistiske partiet. Sinn Fein tok ikke plass i det britiske parlamentet og erklærte heller Irland som selvstendig. IRA satte i gang en dødelig geriljakrig mot britene og britene svarte med brutalitet overfor den irske befolkningen som førte partene enda lengre fra hverandre. I Ulster var de protestantisk-dominerte grevskapene veldig tydelige på at de ikke ønsket å bli en del av et selvstendig, katolsk Irland og den katolske befolkningen i nord ble utsatt for en systematisk trakassering.⁹⁸

I 1920 ble «Ulster Special Constabulary» dannet og mange medlemmer fra det tidligere «Ulster Volunteer Force» ble rekruttert. Både Carson og Craig mislikte at medlemmene i «Ulster Special Constabulary» tok loven i egne hender når det gjaldt å gjengjelde angrep fra IRA. «Ulster Special Constabulary» var lojalistiske og viktige for unionistene i kampen mot en lovløs stat. For katolikkene derimot, var denne spesialstyrken en gjeng med bøller i

⁹⁶ Walker, *A history of the Ulster Unionist Party : Protest, pragmatism and pessimism*. 38ff.

⁹⁷ Beckett, *A short history of Ireland: from earliest times to the present day*. 151ff.

⁹⁸ Strøth, "Rolf Hobson: Europeisk politisk historie, 1750-1950," 432f.

uniform som blant annet førte til at tusenvis av katolske arbeidere ble kastet ut fra verftene, sammen med protestanter som ble sett på som illojale.⁹⁹ Dette bidro til at arbeidsmarkedet i Belfast ble dominert av protestanter. Feiringen av den protestantiske dominansen i arbeidsmarkedet fikk ofte et rituellet preg, blant annet med parader og bruk av Union Jack. Denne feiringen, ofte utført av medlemmer fra «Ulster Unionist Labour Association», skapte sterke reaksjoner hos den katolske befolkningen i byen. Reaksjonene kom i form av bombeattentat og snikskyting mot trikkene som fraktet arbeiderne til skipsverftene. Dette ble gjengjeldt av protestantene ved at de satte fyr på katolske butikker, i tillegg til sammenstøt mellom protestanter og den britiske hæren som var satt inn for å beskytte katolsk eiendom.¹⁰⁰

Sinn Fein var klar til å sloss, om nødvendig, for en uavhengig irsk republikk. Representantene til Sinn Fein opprettet «Dail Eireann», et irsk parlament, som møttes for første gang i 1919 der de vedtok en egen grunnlov for den irske republikken. Eamon de Valera ble valgt til president og det ble stilt krav om at de nå skulle være den legitime regjeringen av Irland. Regjeringen bygde ut en alternativ administrasjon blant annet gjennom lokale kommunestyre og egne domstoler, men dette kunne ikke britiske myndigheter akseptere. I 1920 kom britene med «The Government of Ireland Act», et lovforslag om to irske parlament, et i nord og et i sør. Parlamentet i nord skulle ha kontroll over seks av ni grevskap i Ulster, mens parlamentet i Dublin skulle kontrollere resten av Irland, om enn med en noe begrenset makt.¹⁰¹

Unionistene i Ulster var fast bestemt i sin motstand mot «Home Rule», selv om unionistene i resten av Irland hadde mistet mye av sin politiske makt. «The Government of Ireland Act» sørget for to irske parlament, ett i sør og ett i nord. Ulster besto av ni grevskap, der tre av grevskapene ble innlemmet i den irske fristaten, mens parlamentet i nord fikk lovgivende makt i de resterende seks grevskapene i Ulster. Disse seks grevskapene hadde til sammen et protestantisk flertall, selv om to av grevskapene i Ulster hadde en katolsk majoritet. «The Government of Ireland Act» førte dermed til at Nord-Irland så dagens lys i 1921.¹⁰²

Unionistene sto etter hvert samlet da de aksepterte bestemmelsene i «The Government of Ireland Act» og startet tidlig med arbeidet for å danne en regjering og ny statsstruktur i Nord-Irland, der protestantene ville være i flertall. Craig ønsket å bygge nasjonen Nord-Irland uten innblanding fra den britiske regjeringen og katolikkene. Han ønsket «å få være i fred» i

⁹⁹ Walker, *A history of the Ulster Unionist Party : Protest, pragmatism and pessimism*. 55f.

¹⁰⁰ Bew, Gibbon, og Patterson, *Northern Ireland 1921-1994: political forces and social classes*. 26.

¹⁰¹ Beckett, *A short history of Ireland: from earliest times to the present day*. 151ff.

¹⁰² *Ibid.*, 147ff.

dannelsen av en regjering som skulle komme til å drive en diskriminerende form for politikk. Selv om det var noe uenighet angående kandidatene til enkelte av posisjonene i parlamentet etter valget, sto unionistene nå stort sett samlet på tvers av regionale skillelinjer og hvilken klasse og kirke de tilhørte.¹⁰³ Uenigheter innad i Unionistpartiet skulle imidlertid vise seg å øke etter hvert som nasjonsbyggingsprosessen utviklet seg.

¹⁰³ Walker, *A history of the Ulster Unionist Party : Protest, pragmatism and pessimism*. 55ff.

Kapittel 3: Den unionistiske nasjonsbyggingen i utdanningspolitikken

For å undersøke nærmere forståelsene av den unionistiske nasjonsbyggingen i utdanningspolitikken, er det viktig å undersøke hvordan de unionistiske politikerne omtaler religion og språk i utdanningssystemet. Religion, språk og identitet kan være svært nært knyttet, noe som ofte også kan føre til styrking av politiske og sosiale forskjeller. Religion og språk kan brukes som en markør for både nasjonalitet og annen identitet, og har vært en sentral markør for å skille mellom menneskene i Nord-Irland. Denne identitetsdannelsen representerer en sterk sosial og politisk kraft, der «vi» står i kontrast til «de andre».¹⁰⁴

Fra 1920 og i en periode på noen tiår, skjedde det endringer i den politiske identiteten i Nord-Irland på grunn av et eget parlament og nasjonsbyggingsprosessen, sammen med utvikling av viktige religiøse og kulturelle element innenfor denne identiteten. Nord-Irland ble til i 1921 og dannelsen av nye stater medfører utfordringer og muligheter som kan påvirke formingen av identiteten i et samfunn. Det har ofte vist seg å være viktig for politiske ledere å skille mellom den nye staten og dens nærmeste rival, i dette tilfellet mellom et protestantisk Nord-Irland og den katolske fristaten i sør. Protestantismen ble en viktig merkelapp for den nord-irske staten, selv om en tredjedel av befolkningen i Nord-Irland var katolikker.¹⁰⁵

3.1 Religionens betydning innenfor utdanningen

Et område der spørsmålet om religionens betydning kom opp, var innenfor utdanningsfeltet. Religion var en viktig faktor innenfor den nord-irske kulturen og en sentral dimensjon innenfor den nasjonsbyggingsprosessen som foregikk utover 1920-tallet i Nord-Irland. Etter delingen av Irland ble det bestemt at et kunnskapsdepartement skulle inn under det nord-irske parlamentet og ha ansvar for utdanningen i Nord-Irland. Framtiden til den nye staten var avhengig av skolebarna, og kongen hadde under åpningstalen til parlamentet i Nord-Irland nevnt at skolesystemet burde endres.¹⁰⁶

Slik skolesystemet var i Nord-Irland før 1921 var i utgangspunktet ikke lojalitet en sentral del av læreplanen og personligheten til lederne av skolene var avgjørende for hva som ble

¹⁰⁴ Gilhus og Mikaelsson, *Hva er religion*. 54f.

¹⁰⁵ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 3f.

¹⁰⁶ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 1 (1921) p. 27

undervist. Under nasjonsbyggingsprosessen som foregikk etter 1921 skulle imidlertid barna lære lojalitet for få en tilknytning til imperiet gjennom den nasjonale skolen, noe som var viktig både for den framtidige velferden og velstanden i de seks fylkene, og det var statens plikt og privilegium å sørge for at framtidens menn og kvinner fikk denne utdannelsen, ifølge Kaptein Mulholland, en av talerne under det første møtet i det nord-irske parlamentet.¹⁰⁷ Reformen ble derfor viktig for skolene og for å få i gang disse reformene ble det foreslått å sette ned en komité under ledelse av Robert Lynn fra Unionistpartiet. Det var mange ulike parter involvert i debattene om skolesystemet, blant annet flere fagforeninger for lærere, og denne komitéen skulle være representativ for de ulike partene, noe som førte til at komitéen ble større enn først tenkt.¹⁰⁸ Den katolske kirken hadde blitt invitert med i komitéen, men valgte å boikotte forhandlingene. Den katolske erkebiskopen av Armagh, kardinal Logue, uttrykte dyp mistillit til den nye staten og var overbevist om at Lynn-komitéen var fiendtlig innstilt til de katolske skolene.¹⁰⁹

Spørsmål om utdanningen i Nord-Irland var komplisert og det var vanskelig å tenke ut en ordning som appellerte til alle lærerne. Departementet, med hjelp fra komitéen, hadde tro på at de ville klare å finne en ordning som forbedret undervisningen. Ønsket var at barn i Nord-Irland skulle få samme oppmuntring og ha tilgang til de samme fasilitetene i forhold til utdanning, som andre barn i andre deler av United Kingdom. Et av forslagene var derfor at lærerne burde få lønn etter kvalifikasjon og ligge på samme nivå lønnsmessig som lærerne i England og Skottland.¹¹⁰

Forslaget til den nye skoleloven ble i stor grad basert på Lynn-komitéens rapport. Når det gjaldt grunnskoleutdanningen kom komitéen fram til at det var et presserende behov for å bedre denne i Nord-Irland. Om undervisningen var bra eller dårlig var uvesentlig i forhold til det faktum at en stor del av elevene ikke møtte på skolen på grunn av mangel på skoleplass, i tillegg til at noen måtte jobbe for å tjene penger i stedet for å gå på skole. Lynn-komitéen anbefalte derfor å styrke den lokale innflytelsen på utdanningen for å øke interessen og foreslo å nedsette lokale komitéer, siden styret av grunnskoleutdanningen hadde vært sentralisert tidligere. Dette ville være med på å øke lokalpatriotismen i kampen om de beste skolene og utdanningsinstitusjonene, ifølge unionistpartiets Robert J. Johnstone. For å

¹⁰⁷ Ibid. Volume 1 (1921) p. 27

¹⁰⁸ Ibid. Volume 1 (1921) p. 103-108

¹⁰⁹ <http://cain.ulst.ac.uk/issues/educ/ei1923a.htm> (14.09.2016)

¹¹⁰ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 1 (1921) p. 103-108

nedsette lokale komitéer ville det bli innført en økt, lokal sats for å dekke utgiftene slik at komitéene kunne bevilge penger til å forbedre utdanningen lokalt, noe de ikke hadde hatt myndighet til tidligere.¹¹¹

Lynn-komitéen kom fram til at de geistlige forventet at lærerne i grunnskolen skulle undervise i religion, i tillegg til å undervise i hygiene, landbruk og hagestell. Det å stille slike krav til lærerne forutsatte også skikkelig lønn. Det var viktig å få fram at siden lærerne var de ansvarlige for grunnutdanningen, var det også viktig å tilby dem gode arbeidsvilkår og lønn.¹¹²

I tiden før rapporten fra Lynn-komitéen skulle legges fram for parlamentet, ble lovforslaget om ny skolelov diskutert i parlamentet og det ble fra flere representanter uttrykt bekymring angående religionsundervisningen i skolen. Både Robert Anderson og William Coote fra Unionistpartiet var blant de som ønsket et nasjonalt og demokratisk utdanningssystem i Nord-Irland. Gud kunne gjerne æres, men det måtte være kirken som underviste i dette og ikke lærerne. Barn fra ulike trossamfunn ble gjennom dette systemet segregert og spørsmålet var da hvordan de kunne bli gode borgere sammen hvis de ikke ble undervist og lært opp i de samme skolene. Ønsket var et lovforslag som ikke tilfredsstilte noen spesiell trosretning, men styrking av den nasjonale følelsen skulle være målet mens det britiske var viktig for både historien og framtida.¹¹³ Det som imidlertid ikke kom tydelig fram i diskusjonen var om dette også gjaldt de katolske skolene eller om det i hovedsak var den protestantiske religionsundervisningen og de protestantiske skolene som var tema her. Den katolske kirken hadde imidlertid alltid insistert på religiøs segregering av skolene og ønsket å ha full kontroll over utdannelsen til sine medlemmer.¹¹⁴

14. mars 1923 ble lovforslaget om ny skolelov lagt fram for parlamentet for første gang. Forslaget ble presentert av den første utdanningsministeren i Nord-Irland, Lord Londonderry, og målet var å etablere lokale myndigheter for utdanning i Nord-Irland, blant annet for å bedre forholdene for utdanning i den nye staten.¹¹⁵

Det nye lovforslaget truet makten til de katolske kirkene og ble derfor møtt med stor skepsis. Biskopene i Nord-Irland kontaktet nasjonalistene, med Joseph Devlin i spissen, og ba dem om

¹¹¹ Ibid. Volume 3 (1923) p. 7 - 14

¹¹² Ibid. Volume 3 (1923) p. 7 - 14

¹¹³ Ibid. Volume 3 (1923) p. 29-30

¹¹⁴ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 101.

¹¹⁵ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 3 (1923) p. 113 - 118

å ta plass i parlamentet for å forsvare katolske interesser, selv om representanter fra det nasjonalistiske partiet boikottet det nord-irske parlamentet siden de mente at å møte i parlamentet var det samme som å akseptere opprettelsen av Nord-Irland. Hvis biskopene måtte velge mellom å akseptere en nord-irsk stat eller miste skolene sine ville de velge å beholde skolene. De protestantiske kirkene på sin side var heller ikke fornøyd med lovforslaget. Både den presbyterianske kirken, Church of Ireland og metodistkirken sendte sammen et brev til Craig der de forlangte endringer.¹¹⁶

Den nye loven la opp til at alle grunnskolene i Nord-Irland skulle være kontrollert av staten og skolene ble inndelt i tre kategorier: statlige, frivillige og de skolene som var organisert og styrt av den katolske kirken (maintained). Graden av statlig kontroll skulle også kobles til finansiering, noe som i praksis betydde at jo mer kontroll regjeringen hadde over en skole, jo mer finansiering ville denne skolen få blant annet for å dekke lærerlønninger og andre kostnader knyttet til drift. Dette påvirket mange av de katolske skolene, siden de var selvstendige skoler som var organisert og styrt av den katolske kirken (maintained), men som gjennom den nye ordningen mistet nesten all finansiering fra staten. Dette førte til påstander om diskriminering, men regjeringen svarte med at overføringen til staten var frivillig og åpen for alle skolene.¹¹⁷

Unionistene ønsket å stå samlet på tvers av regionale skillelinjer, sosial klasse og hvilken protestantisk trosretning de tilhørte når det gjaldt dannelsen av en selvstendig regjering i Nord-Irland. Da det kom til spørsmålet om skole og utdanning var det fortsatt viktig for Unionistpartiet å opprettholde en enhet, både politisk og etnisk, utad. Det skulle imidlertid vise seg at det var store uenigheter innad i Unionistpartiet mellom de ulike protestantiske kirkesamfunnene blant annet når det gjaldt spørsmålet om kirkens rolle i skolen.

Religionsundervisningen var en svært viktig sak særlig for den presbyterianske kirken og uenighetene kom spesielt til syne i forholdet mellom Lynn og Lord Londonderry, der Lynn tilhørte den presbyterianske kirke og hadde lite tillit til den mer sekulære Lord Londonderry.¹¹⁸ Denne diskusjonen viser at unionistenes syn på religion var langt fra entydig og gir oss et inntak til å belyse spenningene internt i Unionistpartiet når det gjaldt religionens betydning i samfunnet.

¹¹⁶ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 101f.

¹¹⁷ <http://cain.ulst.ac.uk/issues/educ/ei1923b.htm> (14.09.2016)

¹¹⁸ Walker, *A history of the Ulster Unionist Party : Protest, pragmatism and pessimism*. 66ff.

Staten var, ifølge Lord Londonderry, ikke-sekterisk, men det ble presisert at den ikke var sekulær i den forstand at den moralske oppdragelsen ikke var viktig. Han var tydelig på at staten ikke var fiendtlig innstilt hverken til religion generelt eller til noen bestemte livssyn. Lord Londonderry hevdet at både staten og enkeltpersoner søkte til kirken for den kristne idealismen. Siden kirken hadde en stolt historie, blant annet når det gjaldt det ansvaret de hadde hatt for utdanning tidligere, var det viktig å ikke se på kirken som en snublestein i arbeidet for å få til et ideelt system. Utdanningsministeren ønsket en framtid med toleranse og gjensidig respekt mellom de ulike kirkesamfunnene, men staten kunne ikke gjøre så mye annet enn å legge til rette for en tverrkirkelig undervisning.¹¹⁹

Lynn på sin side mente at det i Ulster var mange som ønsket undervisning av det grunnleggende i bibelen i de nasjonale skolene. Han fryktet problemer dersom departementet gikk i retning av det noen kalte for «gudløse» skoler, siden mange barn fikk all sin kunnskap om den hellige skriften gjennom undervisningen på skolene. Lynn var derfor imot en sekularisering av skolene og i rapporten fra komitéen var kapittelet som omhandlet religionsundervisningen med vilje gjort veldig kort. Under arbeidet med denne delen av rapporten hadde overhoder fra tre protestantiske kirker bidratt,¹²⁰ og det er viktig å merke seg her at det ikke var representanter fra de katolske kirkene med i arbeidet om religionsundervisning i skolene, da de boikottet disse forhandlingene som nevnt tidligere.

Religionens rolle i skolen ble diskutert heftig i parlamentet der det blant annet ble tatt til orde for at religionsundervisningen skulle flyttes ut av skolen. Skulle religionsundervisningen fortsette i skolen, måtte kirkene komme til enighet om hva de skulle forkynne. Slik situasjonen var i forkant av skoleloven av 1923, ble ulike former for tro undervist i ulike klasserom, alle under det felles begrepet «protestantisme».¹²¹ Et argument som ble trukket fram til forsvar for å flytte religionsundervisningen ut av skolene var at det tverrkirkelige systemet skapte sekterisk splittelse og hat. Med en sekulær skole ville en kanskje unngå den bitterheten som dukket opp med jevne mellomrom i et samfunn som allerede var svært sekterisk.¹²² Religionsundervisningen kunne bli overlatt til de som hadde det som yrke, nemlig presteskaperet.

¹¹⁹ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 3 (1923) p. 125-126

¹²⁰ Ibid. Volume 3 (1923) p. 131-132

¹²¹ Ibid. Volume 3 (1923) p. 793-796

¹²² Ibid. Volume 3 (1923) p. 385-388

Forslaget om å flytte religionsundervisningen ut av skolene møtte motbør blant annet hos Lynn. Han ønsket å beholde religionsundervisningen i skolen og argumenterte blant annet med at det overveldende flertallet av folket i Nord-Irland ønsket å ha sin utdanning basert på religion. Lynn mente at en god trosopplæring ville produsere gode borgere i fremtiden og var sikker på at det ikke ville være noe problem for de protestantiske kirkene å komme fram til et enhetlig system for undervisning av religion i skolen. Argumentene om sekteriske splittelser ville dermed falle bort.¹²³ En utdanning som ikke var basert på religion var ikke noen god utdanning, mente Lynn, og den ville ikke være bra for samfunnet.¹²⁴

Skoleloven av 1923 fjernet dermed kravet om religion i skolene i stor grad og ifølge den nye skoleloven kunne en lærer nekte å undervise i religion. For å unngå kontroverser rundt religiøse spørsmål ble det foreslått at det skulle være protestantiske lærere ved protestantiske skoler, men ifølge den nye skoleloven skulle det ikke tas hensyn til lærerens eller barnas religion ved ansettelse av nye lærere.¹²⁵

Lord Londonderry, ønsket et integrert skolesystem der barn fra ulike religioner kunne være sammen og der man tillot religiøs undervisning kun utenom obligatorisk oppmøtetid.¹²⁶ Lord Londonderrys synspunkt førte til en voksende misnøye blant mange protestanter som fryktet at dette kunne føre til at kirkene mistet den innflytelsen de hadde hatt over ansettelse av lærere, noe som igjen kunne føre til at skolesystemet ikke lenger kunne garantere for den religiøse undervisningen. Både de protestantiske kirkene og Oransjeordenen protesterte kraftig mot denne skoleloven,¹²⁷ og det førte til heftige debatter i parlamentet. Den religiøse opplæringen i skolen og ansettelse av lærere var de to hovedpunktene det var størst misnøye med.

Det protestantiske presteskapet protesterte også mot bestemmelsen i skoleloven der religion skulle fjernes fra pensum og mente at loven på det punktet burde følge anbefalingene fra Lynn-kommisjonen der det ble fastslått at religion var en viktig del av undervisningen. Presteskapet mente de representerte folkets stemme, blant annet på grunn av en enstemmig uttalelse fra Oransjeordenen, og de ville ikke være fornøyde før religionsundervisningen var

¹²³ Ibid., Volume 3 1923 p. 793-796.

¹²⁴ Ibid. Volume 3 (1923) p. 360

¹²⁵ Ibid. Volume 4 (1924) p. 337ff

¹²⁶ Bardon, *A history of Ulster*. 502.

¹²⁷ Walker, *A history of the Ulster Unionist Party : Protest, pragmatism and pessimism*. 66ff.

fastsatt i skoleloven som en del av pensum, og ble undervist daglig av lærere med samme trostilhørighet.¹²⁸

Den unionistiske avisen *Northern Whig* publiserte i 1924 et innlegg fra rektor McDonald fra Donaghcloney menighet der han uttrykte forståelse for regjeringens argument om at ulik religionsundervisning økte de sekteriske splittelsene i samfunnet og ved å fjerne religion i undervisningen kunne en kanskje minske de sekteriske splittelsene. I innlegget kom det likevel fram at presteskaper på sin side mente at ved å se bort fra religionsundervisning i skoleloven var det fare for at de sekteriske splittelsene i stedet ville øke. Et sitat i boken «The Education of Man» av Friedrich Froebel, som var en av bøkene i undervisningen ved lærerutdanningen, ble brukt som argument av McDonald: «study of mathematics and language without study of religion is a sin against humanity, one and indivisible, and a great hindrance to man's development».¹²⁹

Etter flere måneder med heftige diskusjoner angende religionens plass i skolen, ble det i 1925 vedtatt en endring i skoleloven av 1923. Ifølge Lord Londonderry hadde denne endringen til hensikt å fjerne misforståelser som hadde oppstått i forhold til intensjonen i skoleloven av 1923. Disse misforståelsene angående sekulariseringstendensen i skolene, hadde skapt mye uro for mange som var interessert i spørsmålet om religionsundervisning i de offentlige skolene i Nord-Irland. Regjeringen ønsket, ifølge Lord Londonderry, å endre visse klausuler for å fjerne alle tvil angående dette spørsmålet.¹³⁰ Denne endringen sikret en enkel religionsundervisning og et system der religionen til lærerne skulle bli tatt hensyn til. De protestantiske barna skulle dermed få religionsundervisningen gitt av lærere som tilhørte den protestantiske religionen.¹³¹ Lynn var svært fornøyd med denne endringen. Den religionsundervisningen som hadde pågått i generasjoner, var ifølge Lynn alt det kirkene og andre hadde bedt om og nå fikk de det. Denne undervisningen skulle fortsette slik den hadde gjort i nesten et århundre. Lynn ba om at all uenighet rundt det religiøse aspektet ved utdanningen nå måtte opphøre og at alle måtte konsentrere seg om å gjøre skoleloven til en suksess og ha fokus på det grunnleggende arbeidet med å utdanne folk.¹³² Det er imidlertid verdt å merke seg at katolikkene, representert ved nasjonalistene, ikke var til stede i

¹²⁸ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (6.10.2016) Northern Whig - Monday 28 April 1924

¹²⁹ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (6.10.2016) Northern Whig - Thursday 06 March 1924

¹³⁰ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 5 (1925) 12. mars 1925

¹³¹ Ibid. Volume 5 (1925) p. 85-90

¹³² Ibid. Volume 5 (1925) 12. mars 1925

parlamentet da skoleloven ble vedtatt i 1923 og da endringene ble gjort i 1925 på grunn av boikotten av parlamentet.

Diskusjonen rundt utdanningssystemet fortsatte imidlertid og i 1930 ble nok en skolelov vedtatt, anført av unionistpartiet. I denne loven ble det sikret at bare protestantiske lærere kunne bli ansatt på skoler som var fullfinansiert av staten. På disse skolene var det utdanningsmyndighetens ansvar å sørge for bibelundervisningen i løpet av den obligatoriske skoletiden så lenge foreldrene til minst ti av barna forlangte det. I den nye skoleloven fikk den katolske skolen delvis statlig støtte, mens den skolen som fikk full statlig støtte i hovedsak ble protestantisk på grunn av den protestantiske obligatoriske bibelundervisningen.¹³³

Katolikkene så på dette vedtaket som diskriminerende og regjeringen ble beskyldt for kun å tilfredsstille de protestantiske kirkenes krav og for å ignorere kravene fra det katolske samfunnet. For katolikkene hadde religionsundervisningen en avgjørende betydning for den katolske kirken og katolikkene ønsket katolske skoler under katolsk ledelse.¹³⁴ Den nye skoleloven av 1930 tillot dermed to skolesystem, noe som førte til at Nord-Irland fortsatte med et segregert skolesystem, et system som eksisterer den dag i dag.

3.2 Religionens plass: Et spørsmål om unionistisk nasjonsbygging?

Hvorfor var religionsundervisningen så viktig for unionistene og parlamentet? Hvorfor ønsket staten å ha en sterk kontroll over skolene? Det var store forskjeller innad i de ulike protestantiske kirkesamfunnene, men også mellom de religiøse og de mer sekulære, og ved å flytte religionsundervisningen ut av skolen kunne en forsøke å minske de sekteriske splittelsene som var i samfunnet og da få skapt et universelt system som alle de nasjonale skolene kunne følge. Store vansker rundt tverrkirkelig uenighet kunne dermed unngås med en sekulær praksis i skolen, og det ble derfor foreslått å ekskludere religionsundervisningen i skolene. Lord Londonderry ønsket en integrert skole i Nord-Irland og dette forslaget kan også ha vært et forsøk på å få med de katolske elevene, da blant andre Lord Londonderry muligens innså at dette ville være umulig uten en mer sekulær linje i den statlige skolen. Religionen spilte en sentral rolle i det nord-irske samfunnet og flere i parlamentet fryktet at departementet ville møte motbør blant befolkningen hvis de gikk inn for en sekularisering av skolen.

¹³³ Bardon, *A history of Ulster*. 503f.

¹³⁴ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 12 (1930) p. 171-172

Lovforslaget ble derfor møtt med mye kritikk. Et spørsmål som følger naturlig vil da være, var det i det hele tatt mulig å oppnå en felles religionsundervisning i Nord-Irland på dette tidspunktet, da samfunnet var splittet mellom protestanter og katolikker? Svaret for Nord-Irlands tilfelle viste seg å være nei. Etter mange runder med diskusjoner om hvordan skolesystemet skulle være, hadde Nord-Irland ved skoleloven av 1930 ikke kommet fram til en noe mer enhetlig skole. Den katolske delen av befolkningen hadde nå fått en stemme i parlamentet, men forskjellene og uenighetene mellom minoriteten og majoriteten i Nord-Irland var fortsatt store. Katolikkene følte seg fortsatt diskriminert og protestantene i de ulike kirkesamfunnene jobbet for å sikre sin del av skolesystemet og religionsundervisningen.

Hvordan ville den katolske kirke og de katolske skolene stille seg til en sekularisering av skolen? For den katolske kirken var den religiøse undervisningen ved de katolske skolene altoverskyggende, og for dem var det derfor ikke aktuelt med noen form for sekularisering av deres skoler. Var en felles religionsundervisning egentlig et forsøk på å styrke unionismen ved å samle protestantene fra de ulike menighetene, og dermed et ledd i den unionistiske nasjonsbyggingsprosessen, en prosess som i økende grad gikk på bekostning av katolikkenes plass i Nord-Irland?

Det som er interessant i denne sammenhengen er at i utarbeidingen av en rapport som skulle forme den nye skoleloven i den nylig etablerte staten Nord-Irland i 1923, var den protestantiske kirken med i arbeidet når spørsmålet om religionsundervisning i skolene ble diskutert, mens den katolske kirken ikke deltok. Den katolske kirken fikk imidlertid tilbud om å sende representanter til komitéen, men valgte å avstå fra å delta i denne. Flere katolske ledere mistenkte at komitéen var fiendtlig innstilt til den katolske delen av samfunnet. Dette skjedde i en periode rett etter delingen av Irland, der Nord-Irland ble etablert som egen stat, og det var mange bitre følelser i den katolske delen av befolkningen. Et spørsmål som da vil være naturlig å stille er hvorfor katolikkene valgte å stå utenfor? Var det egentlig et reelt valg? Ved å bli med i denne komitéen ville de være nødt til å godta at det var opprettet et nord-irsk parlament, noe som igjen ville si at de aksepterte Nord-Irland som stat og unionen med United Kingdom. På den andre siden førte det at katolikkene ikke deltok i arbeidet til at deres stemme ikke ble hørt. Undersøkelser i forhold til et nytt skolesystem, som skulle gjelde alle skolene i Nord-Irland, ble gjennomført uten at den katolske delen av befolkningen var representert, dermed ble det heller ikke tatt noe særlig hensyn til deres behov og ønsker. Det er imidlertid ikke gitt at det ville bli tatt hensyn til katolikkenes ønsker, selv om de hadde

valgt å delta i dette arbeidet. Manglende hensyn til den katolske minoriteten skulle også komme til syne gjennom diskusjonen rundt undervisningen i både språk og historie.

3.3 Det irske språket og historiefagets plass i utdanningen

I Nord-Irland på 1920-tallet var det irske språket et valgfritt fag i de katolske skolene, noe noen av unionistene og Oransjeordenen var sterkt imot. Irsk ble i hovedsak brukt av katolikkene, mens de fleste protestantene brukte kun engelsk. I en diskusjon om økonomi og fordeling av midler i forhold til organisering av skolene tok Robert Crawford fra Unionistpartiet til orde for å fjerne inspektørstillingene for det irske språket: «We do not want inspectors for that in the Northern area».¹³⁵ Debatten ble tilspisset i 1928 da representanter fra Nasjonalistpartiet, med Cahir Healy i spissen, stilte seg kritiske til at irsk praktisk talt var utelukket fra de offentlige skolene i Nord-Irland og lurte på hvordan utdanningsministeren ville svare på kravene fra foreldre angående undervisningen i irsk.¹³⁶ Departementet svarte med at irsk var tilgjengelig på de større skolene som et fag elevene kunne ta istedenfor et av de obligatoriske fagene, mens på de mindre skolene kunne en ta irsk som et ekstra fag som et tilbud fra skolens ledelse.¹³⁷ Departementet anså undervisningen av irsk i de offentlige skolene som tilstrekkelig for å møte kravene og ønskene fra foreldre og eventuelt andre interesserte, og var derfor ikke innstilt på å endre dette. Under den samme debatten ble også irsk brukt av Healy, noe som skapte kraftige reaksjoner siden det kun var engelsk som var det tillatte språket i parlamentet. Basert på reaksjonene Healy fikk ved å bruke irsk i parlamentet stilte han derfor spørsmål ved om det var noe annet land i verden der utdanningsministeren var imot morsmålsundervisning. Responsen fra innenriksministeren Dawson Bates var da: «What is the native language?».¹³⁸

I 1930 uttalte John Nixon fra de uavhengige unionistene i parlamentet at han ikke hadde noe imot det irske språket, men syntes det var et ubrukelig språk: «It may be a very beautiful language and it may be a very expressive language, but it is a useless language».¹³⁹ Det fantes, ifølge Nixon, ikke noe bedre språk i verden enn engelsk og uansett hvor en dro møtte en folk som kunne prate engelsk. Han kunne ikke se noen grunn til å bevilge penger til undervisning i

¹³⁵ Ibid. Volume 2 (1922) p. 773 - 774

¹³⁶ Ibid. Volume 9 (1928) p. 2657 - 2660

¹³⁷ Ibid. Volume 9 (1928) p. 2657 - 2660

¹³⁸ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 9 (1928) p. 2657 - 2660

¹³⁹ Ibid. Volume 12 (1930) 8. april 1930

irsk, da han ikke så noen nytte ved det irske språket. Videre brukte Nixon som argument at det ikke ble undervist i irsk på de offentlige grunnskolene i Storbritannia. Hvis irsk ble undervist i løpet av skoletiden ble det ikke gitt noen spesiell bevilgning, men hvis det ble undervist etter skoletid fikk lærerne et særskilt tilskudd for å undervise i irsk, som ble betalt av regjeringen i Nord-Irland. Han mente at fram til regjeringen avskaffet undervisning i irsk burde de slutte å diskutere saken, da de framsto som hyklerske ved å fordømme den irske fristatens obligatoriske undervisning i irsk, mens de selv tillot denne undervisningen ved sine skoler. Undervisningen i irsk på de nord-irske skolene hadde Nixon protestert mot tidligere og han ville fortsette å protestere mot det så lenge det var nødvendig: «I cannot see what use the Irish language is, and yet the Government of Northern Ireland allocate a certain amount of money».¹⁴⁰

Diskusjonen rundt det irske språkets plass i undervisningen på skolene i Nord-Irland fortsatte. I 1933 var saken nok en gang oppe til diskusjon i parlamentet og spørsmålet var om det fortsatt skulle bli gitt støtte til undervisningen i irsk. William Grant fra Unionistpartiet mente at de eneste som var interesserte i det irske språket var de som var fiender av Nord-Irland og at den økonomiske støtten til undervisningen i irsk burde stoppes. Det var ikke rett, mente han, at undervisningen i irsk skulle få denne økonomiske støtten, da det irske språket ikke hadde noen kommersiell eller forretningsmessig verdi, mens viktige språk som fransk og tysk ikke fikk den samme støtten.¹⁴¹ Thomas Henderson fra de uavhengige unionistene uttalte at han kunne forstå hvorfor undervisningen i irsk var obligatorisk i den irske fristaten, men skjønnte ikke hvorfor de kastet vekk penger på denne undervisningen i Nord-Irland. Hvis han hadde lært irsk ville han blitt bannlyst og jaget fra det området han bodde i og det ville bli sett på som en alvorlig forbrytelse om han lærte seg dette språket, hevdet han. Det var ingen grunn til, la han til, at regjeringen brukte penger på å støtte undervisningen i et språk som et flertall av befolkningen i Nord-Irland ikke ønsket å ha noe forhold til.¹⁴²

Følgene av denne motstanden fra unionistene var at myndighetene i 1933 kuttet støtten til undervisningen i irsk som et ekstra fag i skolen,¹⁴³ noe flere av de unionistiske politikerne var svært tilfredse med. Grant var fornøyd med at denne støtten ble fjernet, mens Nixon roste de ansatte i Utdanningsdepartementet for å ha utført oppgavene sine veldig bra. John Clarke

¹⁴⁰ Ibid. Volume 12 (1930) 8. april 1930

¹⁴¹ Ibid. Volume 15 (1932/ 1933) 21. mars 1933

¹⁴² Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 15 (1932/ 1933) 21. mars 1933

¹⁴³ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 25f

Davison fra Unionistpartiet konkluderte med at: «Unfortunately, in this country the teaching of Irish has been largely a matter of political propaganda, and of disloyal propaganda at that».¹⁴⁴ Han mente at både regjeringen og folket hadde lite penger og at en derfor burde spare der det var mulig. Ifølge Davison var det også kommet klager på at barna måtte lære altfor mange fag. Hvis det var et fag mer enn et annet de hadde råd til å kvitte seg med, var det undervisning i irsk i Nord-Irland. Davison så ingen poeng i at barna skulle lære et fag som uansett ikke kom til nytte for dem senere i livet. «The Irish language is of no use whatever to the children, and the grant has been a pure waste of money».¹⁴⁵

Østerud mener at en nasjon, uavhengig av statsgrenser, blir dannet blant annet på bakgrunn av felles kulturelle kjennetegn, som for eksempel felles språk.¹⁴⁶ For protestantene i Nord-Irland var det viktig å beholde det engelske språket, da de var i union med Storbritannia og opplevde at de hadde en felles historie, religion og kultur med britene, noe som førte til at de hadde en svært nær tilknytning til imperiet. Ifølge Hylland Eriksen trekker et identitetsfellesskap grenser rundt seg selv der ikke alle kan være med, en fokuserer på likheter innad og forskjeller utad. Hva som vektlegges avgjør hvem som tilhører fellesskapet.¹⁴⁷ For katolikkene i Nord-Irland var det irske språket en viktig del av deres kultur, samt noe som skilte deres identitet fra unionistene.¹⁴⁸ Selv om begge grupper i hovedsak brukte engelsk til daglig, ble språket likevel en viktig symbolsk faktor for et identitetsfellesskap, både blant protestantene og katolikkene. De som ønsket å bruke et annet språk enn majoriteten, ble likevel presset inn i dette engelske språklige fellesskapet. Følgelig demonstrerer motstanden mot det irske språket hvordan «Ulster»-identiteten ble utviklet i opposisjon til det som ble oppfattet som irsk. Dette skjedde ved at det kun ble tillatt å bruke engelsk i parlamentet og ved å svekke undervisningen av irsk i skolene utover 1920-tallet, for så å fjerne det meste av støtten til undervisningen av irsk i de offentlige skolene i 1933, noe som forsterket katolikkenes fremmedgjøring i den nord-irske staten. Det var imidlertid ikke bare det katolske språket som skapte forskjeller, spørsmålet om hvem sin historie det skulle undervises i ble også et tema for diskusjon.

Når det kommer til utdanningens funksjon mener flere nasjonalismeteorikere at skolesystemet er sentralt i forhold til å skape en nasjonal identitet og en følelse av fellesskap

¹⁴⁴ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 15 (1932/ 1933) 25. april 1933

¹⁴⁵ Ibid. Volume 15 (1932/ 1933) 25. april 1933

¹⁴⁶ Østerud, *Hva er nasjonalisme?* 17.

¹⁴⁷ Eriksen, *Flerkulturell forståelse*. 43.

¹⁴⁸ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 80.

innad i nasjonen. Her kommer også debatten om undervisningen i historie inn. Hvordan skal historien fortelles, og hvem sin historie skal fortelles?

I 1924 holdt den første foreleseren i statsvitenskap ved Queen's University of Belfast, Joseph Lemberger, en forelesning som ble omtalt i avisen *Northern Whig*. Lemberger mente at det mest essensielle ved utdanningssystemet i et demokrati var den fryktløse søken etter og innprenting av sannheten, da målet med utdanning var å skape gode mennesker. Det var imidlertid ikke nødvendigvis slik det ble praktisert, ifølge Lemberger. Han brukte undervisning i historie som eksempel siden han mente at historiebøkene i mange land var misledende med både vilje og intensjon i patriotisk favør, der det spesifikke landet var velsignet og langt mer dydig enn nabolandet.¹⁴⁹ Lembergers poeng blir illustrert av Lynn-kommisjonens konklusjon i forhold til undervisning i historie da Lynn-kommisjonen understreket at det var viktig å få innprentet lojalitet til Nord-Irland og det britiske imperiet.¹⁵⁰ Lynn-kommisjonen fikk imidlertid støtte for dette synet da New Zealands statsminister Massey besøkte Nord-Irland etter en såkalt «Imperial Conference» i 1923. Under en tale hos «Ulster Reform Club» diskuterte Massey blant annet undervisningen i historie og han understreket viktigheten av å bringe og holde sammen de ulike delene av imperiet. Han var veldig for at historien til det britiske imperiet skulle undervises på alle skolene som var under britisk flagg, for ingen kunne lese denne historien uten å bli patriotisk og føle stolthet for den arven som ble gitt dem.¹⁵¹

Lynn, som også var leder for Lynn-kommisjonen, ser ut til å støtte Masseys syn på undervisning i historie. Lynn mente at undervisning i historie var viktigere enn for eksempel undervisning i irsk, da de som valgte irsk sjelden kunne mye om det og at det i hovedsak var en sentimental tilknytning. I diskusjonen rundt de tilfellene der undervisningen i historie hadde blitt utelatt på grunn av undervisning i irsk uttalte Lynn følgende: «I respectfully suggest to the Ministry of Education that history that is, real history, not imaginative history of the Irish type would be of more benefit to the schools than the teaching of Irish».¹⁵² Lynn skapte dermed et skille mellom det han mente var den uvitenskapelige fantasifulle irske historien og den rasjonelle vitenskapelige (britiske) historien og at undervisning av den

¹⁴⁹ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (17.10.2016) Northern Whig - Saturday 23 February 1924

¹⁵⁰ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (17.10.2016) Northern Whig - Friday 17 August 1923

¹⁵¹ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (17.10.2016) Larne Times - Saturday 08 December 1923

¹⁵² Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 3 (1923) p. 663 - 664

«rette» historien var viktig blant skolebarna i det nord-irske samfunnet for å skape lojalitet til Ulster og en følelse av stolthet av å tilhøre United Kingdom.

Det har blitt påpekt av David Fitzpatrick¹⁵³ at læreplanen i Nord-Irland hadde fokus på den britiske historien og ikke på historien til Irland. Noen av unionistene i parlamentet ønsket imidlertid at det skulle bli undervist i Ulsters historie, men dette ble avvist delvis på grunn av regjeringens frykt for kontroverser, og delvis fordi den var redd for at en styrking av følelsene for Ulster skulle svekke båndet til britene.¹⁵⁴ En kan dermed se at det var faktorer som satte grenser for dyrkingen av Ulster-identiteten, og eksemplet viser også at denne identiteten ikke alltid falt sammen med den britiske identiteten. For unionistene var det viktig å skape lojalitet blant befolkningen for å kunne opprettholde en Ulster-identitet, men på samme tid kan det se ut til at det var viktig å beholde et nært bånd til det som ble oppfattet som britisk og at dette båndet skulle ivaretas gjennom blant annet undervisning i den britiske historien på skolene i Nord-Irland.

Oppsummering

Ifølge Hobsbawm er skolen en praktisk måte å oppnå sosial sammenlignbarhet på mellom medlemmer i samfunnet som mangler relasjoner. Gjennom skolen kan det etableres felles mønstre av adferd og verdier.¹⁵⁵ Det at de katolske skolene ikke kom inn under statlig kontroll, førte til at det nasjonale skolesystemet som ble innført ikke påvirket de katolske skolene i stor grad, annet enn økonomisk, da graden av statlig kontroll avgjorde hvor mye finansiering de ulike skolene skulle få. De reduserte bevilgningene førte til at katolikkene følte seg diskriminert av staten. Innenfor de protestantiske skolene var det også store forskjeller, både i forhold til graden av statlig styring og i forhold til religionsundervisningen. På grunn av disse ulikhetene innenfor skolesystemet fikk ikke barna i det nord-irske samfunnet den samme utdanningen, noe som igjen førte til liten kontakt mellom katolikker og protestanter. Som et resultat av den anti-irske/katolske nasjonsbyggingen ble splittelsen som fremdeles eksisterte i forhold til ulike protestantiske menigheter nedtonet. På tross av en protestantisk-unionistisk identitet som favnet om alle protestanter, ble det likevel vanskelig å

¹⁵³ Professor i moderne historie <https://www.tcd.ie/history/staff/dftzptrk.php> (25.10.2016)

¹⁵⁴ Sitert i Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 27.

¹⁵⁵ Hobsbawm og Ranger, *The Invention of tradition*. 293.

etablere felles mønstre for adferd og verdier innenfor protestantismen som, ifølge Hobsbawm, er viktige for å oppnå en sosial sammenlignbarhet.

Smith peker i sine teorier på at en kan se at den sosialiseringen som skjer gjennom et obligatorisk, standardisert og offentlig skolesystem er viktig for å skape en homogen kultur og et slags samhold i befolkningen.¹⁵⁶ I tilfellet Nord-Irland, ønsket parlamentet å oppnå en homogen kultur og skape en «Ulster»-identitet ved blant annet å innføre et nasjonalt skolesystem. Religionsundervisningen og språket ble derfor viktige punkt i denne sammenhengen siden det var der de største forskjellene var. De protestantiske politikerne så ikke poenget med å ha undervisning i det irske språket på skolene i Nord-Irland og valgte derfor ikke å bevilge noe særlig penger til dette.

Det ble forsøkt å få de ulike protestantiske kirkene til å tilby en religionsundervisning som var felles på tvers av de ulike kirkesamfunnene, utenfor den obligatoriske skoletiden. Dette viste seg å være vanskelig og diskusjonen rundt religionsundervisningen i skolen var et stadig tilbakevendende tema blant de protestantiske politikerne. Det at de ulike politikerne og kirkene ikke klarte å komme til enighet i forhold til religionens rolle i skolen, vitner om et samfunn som var svært splittet, også i forhold til de ulike kirkesamfunnene innenfor protestantismen. I lys av Smiths teorier kan en derfor si at det nord-irske samfunnet sto overfor store utfordringer i arbeidet med å skape en homogen kultur og et samhold i en befolkning som var sterk splittet på grunn av religion og språk. Denne splittelsen kom også til syne i Unionistpartiets politikk i forhold til den katolske minoritetens plass i det nord-irske samfunnet og Nasjonalistpartiets rolle i parlamentet.

¹⁵⁶ Smith, *National identity*. 16.

Kapittel 4: Unionistpartiets politikk i forhold til «de andre»

Både religiøse og politiske aspekt spiller sentrale roller i unionistenes framstilling av «de andre» og det er derfor interessant å undersøke hvordan Unionistpartiets politikk framstilte forholdet til den katolske og nasjonalistiske minoritetens plass i Nord-Irland. Et viktig spørsmål på bakgrunn av dette er dessuten hvilken rolle denne framstillingen spilte for nasjonsbyggingsprosessen som foregikk etter 1921.

Konflikten i Nord-Irland var ikke først og fremst en religiøs konflikt, men religionen spilte likevel en betydelig rolle både sosialt og politisk, der de ulike kirkesamfunnene samarbeidet med politikerne i forhold til politisk representasjon av både unionistene og nasjonalistene. Religion ble også brukt som en markør for den sosiale segregeringen som preget samfunnet og bidro til å styrke forskjellene mellom protestanter og katolikker,¹⁵⁷ men også mellom Unionistpartiet og Nasjonalistpartiet. Imidlertid var ikke kirkene en økonomisk aktør, politiske myndigheter ble omtalt med sekulære termer og statsborgerskapet var politisk. Selv om kirkene og det politiske offisielt var adskilt, hadde kirkene likevel stor innflytelse på både tonen og innholdet i politikken.¹⁵⁸ Det er derfor viktig å studere nærmere hvordan de unionistiske politikerne framstilte katolikkene og Nasjonalistpartiet i det segregerte samfunnet som Nord-Irland var under nasjonsbyggingsprosessen utover 1920-tallet.

4.1 Nasjonal identitet

Like før «Ulster Unionist Council» skulle ta stilling til om de skulle gå inn for at seks av de ni grevskapene i Ulster skulle bli selvstyrt, ble det uttrykt bekymring innenfor Unionistpartiet. Bekymringen gikk ut på at om alle de ni grevskapene som dannet Ulster skulle bli med i den nye enheten, ville nasjonalistene være i flertall innen kort tid. Ifølge unionistene var dette på grunn av den katolske kirkens makt til å mobilisere den katolske befolkningen, i mye større grad enn det protestantene klarte.¹⁵⁹ Av korrespondansen som forgikk mellom medlemmer fra Unionistpartiet i denne perioden, kom mentaliteten som skulle prege Nord-Irland tydelig til syne. Nasjonalistene ble sett på som en målrettet og utspekulert gruppe styrt av en mektig katolsk kirke, som jobbet for utslettelse av unionismen.¹⁶⁰

¹⁵⁷ Claire Mitchell, *Religion, Identity and Politics in Northern Ireland : Boundaries of Belonging and Belief* (Farnham: Ashgate Publishing Ltd, 2007). 1.

¹⁵⁸ *Ibid.*, 39f.

¹⁵⁹ Walker, *A history of the Ulster Unionist Party : Protest, pragmatism and pessimism*. 54.

¹⁶⁰ *Ibid.*, 55.

Det store spørsmålet etter valget i 1921 var hvordan protestantene, som utgjorde to tredeler av befolkningen i Nord-Irland og Unionistpartiet, som var i soleklart flertall i parlamentet, ville bruke makten sin. Et annet spørsmål var om staten ville bli en aktør for opprettholdelse av det protestantiske overtaket og diskriminering av den katolske befolkningen.¹⁶¹ Svaret skulle vise seg å bli ja. Unionistene var bevisst det faktum at de var i mindretall på den irske øya og mente at det å tilpasse seg nasjonalistene kunne være fatalt. Dermed ble deres skepsis mot kompromisser overfor den katolske befolkningen noe som skulle komme til å påvirke den nye staten i sterk grad. Dette var et produkt av en frykt for katolikkenes samhold og målsettinger, og en mer pessimistisk vurdering av egen styrke og politiske utholdenhet.¹⁶² Under åpningen av det nord-irske parlamentet ble det lansert en visjon om et fredelig Nord-Irland, dette skulle imidlertid ikke bli en realitet. Det nord-irske parlamentet ble i hovedsak et protestantisk parlament for et protestantisk folk, der det protestantiske og unionistiske flertallet sørget for majoritetens interesser med lite hensyn til det katolske og nasjonalistiske mindretallet.¹⁶³

Hylland Eriksen sier at identitet både kan skille og forene ved at alle identitetsfellesskap trekker grenser rundt seg selv der ikke alle kan være med. Hva som vektlegges avhenger av hva som blir sett på som avgjørende for et fellesskap. I den nord-irske sammenhengen var religion en av de avgjørende faktorene for fellesskap,¹⁶⁴ et fellesskap som var en sterk identitetsmarkør på 1920-tallet og som skilte tydelig mellom «vi» og «de andre». De religiøse, politiske og kulturelle forskjellene i samfunnet ble forsterket mens de sosiale og økonomiske forskjellene ble svekket i et samfunn der grenser mellom rivaliserende, etniske blokker var kjennetegnet.¹⁶⁵

Hvordan de unionistiske politikerne så på seg selv i forhold til nasjonalistene, var med på å påvirke nasjonsbyggingsprosessen i Nord-Irland utover 1920-tallet. Når et nasjonalt fellesskap utvikles vil nasjonsbyggingen være summen av ulike virkemiddel som blir tatt i bruk, symboler blir valgt ut og tradisjoner oppfunnet, ifølge Østerud. Hendelser med symbolverdi og ulike egenskaper blir dyrket, og statsborgerskapet blir inderliggjort gjennom en målrettet integrasjonspolitik.¹⁶⁶ I forhold til nasjonal identitet var samfunnet i Nord-Irland lite homogent. Rogers Brubaker påpeker at majoriteten og den dominerende gruppen i et

¹⁶¹ Patrick Buckland, *Ulster unionism and the origins of Northern Ireland 1886-1922*, vol. 2, Irish unionism (Dublin: Gill and Macmillan, 1973). 135f.

¹⁶² Walker, *A history of the Ulster Unionist Party : Protest, pragmatism and pessimism*. 54f.

¹⁶³ Buckland, *Ulster unionism and the origins of Northern Ireland 1886-1922*. 147.

¹⁶⁴ Eriksen, *Flerkulturell forståelse*. 43.

¹⁶⁵ Walker, *A history of the Ulster Unionist Party : Protest, pragmatism and pessimism*. 2f.

¹⁶⁶ Østerud, *Hva er nasjonalisme?* 24.

samfunn, som i det nord-irske tilfellet var protestantene, ofte utvikler den nye staten i sitt bilde etter egne interesser.¹⁶⁷ Dette ser vi flere eksempler på i Nord-Irland utover 1920-tallet der majoriteten, med Unionistpartiet i spissen, utviklet staten og systemet til egen fordel, slik at de var sikret flertall både i parlamentet, lokalstyrene og i de sentrale styringsorganene i samfunnet.

4.2 Valgordningen

En sak der holdningene til katolikkene kom til syne var i spørsmålet om valgordningen i Nord-Irland. For å forstå hvordan Unionistpartiet kunne beholde en klar majoritet i parlamentet i Nord-Irland gjennom store deler av 1920- og 1930-tallet, er det viktig å se nærmere på valgordningen i Nord-Irland og hvordan valgkretsene var inndelt. Gellner diskuterer det han kaller «det demografiske prinsippet» som innebærer at majoriteten av befolkningen skal bestemme utfallet ved et valg. Han hevder at dette prinsippet lett kan manipuleres slik at en får ulike svar da det avhenger av hvordan valgkretsene er opptegnet.¹⁶⁸ Denne manipuleringen av det demografiske prinsippet og dermed endring av valgkretsene, ble svært avgjørende for katolikkene ved valgene i Nord-Irland i denne perioden.

Systemet med proporsjonal representasjon ved valg av lokalstyre og parlament var fastslått i «Local Government Act» fra 1919, men det var kun lokalvalget i 1920 og de to parlamentsvalgene i 1921 og i 1925 som ble holdt under proporsjonal representasjon.¹⁶⁹ Lokalvalg ble holdt over hele Irland i 1920 og proporsjonal representasjon ble brukt for første gang for å redusere makten til Sinn Fein i sør. Konsekvensene av å bruke proporsjonal representasjon i nord ble imidlertid at nasjonalistene fikk økning i antall representanter. Nasjonalistene vant kontroll over flere sentrale områder, deriblant Derry, og dette var den første reelle utfordringen i forhold til Unionistpartiets dominans i nord. Resultatet i Derry var kritisk for Unionistpartiet, da bystyret hadde vært kontrollert av protestantene i to århundrer ved hjelp av manipulering av valgkretsene («gerrymandering»)¹⁷⁰ på tross av en økende katolsk majoritet i byen. Vold og uro fulgte i tiden etter lokalvalget, for det meste sporadisk utenfor Belfast, men spenningen økte også i Belfast.¹⁷¹

¹⁶⁷ Sitert i Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 3f.

¹⁶⁸ Gellner, *Nasjonalisme*. 115.

¹⁶⁹ Thomas Hennessey, *A history of Northern Ireland, 1920-1996* (Dublin: Gill & Macmillan, 1997). 43f.

¹⁷⁰ «Gerrymandering» vil si oppdeling av en stat i valgkretser på en slik måte at et enkelt parti får fordeler ved det <https://snl.no/gerrymandering> (7.10.2016)

¹⁷¹ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 24f.

I 1921 var det klart for valg i de seks grevskapene for å få et eget parlament på plass i Nord-Irland. Valget skulle gjennomføres med proporsjonal representasjon og parlamentet skulle ha 52 medlemmer. Unionistpartiet fikk 40 av setene og befestet dermed sin forventede majoritet.¹⁷² Ved dette parlamentsvalget ble seks representanter fra Nasjonalistpartiet og seks fra Sinn Fein valgt inn i parlamentet. Disse representantene nektet å møte da de hadde sverget «not to enter this north-eastern parliament».¹⁷³ Ved å møte i parlamentet kunne det se ut til at de anerkjente delingen av Irland og opprettelsen av Nord-Irland, noe de absolutt ikke gjorde.

Den politikk regjeringen i Belfast førte etter valget i 1921 skulle komme til å få store konsekvenser for minoritetens holdning til den nye staten. I etterpåklokskapens lys ville det mest fornuftige vært en politikk som var både rettferdig og upartisk for å opprette tillit hos minoriteten og for at minoriteten skulle kunne forsone seg med den nye staten. De protestantiske lederne hadde imidlertid mobilisert protestantene til å stå imot «Home Rule» og en inkludering i den irske fristaten, blant annet ved å målbære en idé om protestantisk overlegenhet, og hvis protestantene skulle føle lojalitet til den nye staten måtte de derfor bli gitt en privilegert posisjon.¹⁷⁴ Etter valget gikk unionistene derfor i gang med å bygge en protestantisk stat, der de hadde så å si all politisk makt, også i utkantstrøkene. De nasjonalistiske lokalstyrene i Nord-Irland som hadde nektet å anerkjenne den nye staten, ble oppløst og erstattet av utnevnte kommisjonærer og for å unngå framtidige problem med motvillige, nasjonalistiske lokalstyrer i Nord-Irland måtte regjeringen få til en permanent løsning på problemet.¹⁷⁵

I juli i 1922 ble et lovforslag om å avskaffe proporsjonal representasjon i lokalvalg introdusert av den unionistiske regjeringen gjennom «Local Government Bill». Den britiske regjeringen var imidlertid ikke så begeistret for dette lovforslaget, siden proporsjonal representasjon hadde blitt introdusert for å beskytte minoritetens interesser.¹⁷⁶ Forslaget ble diskutert i parlamentet og statssekretæren i innenriksdepartementet, Robert Megaw fra Unionistpartiet, argumenterte for å avskaffe proporsjonal representasjon. Megaw mente at etter det forrige lokalvalget var det få forbedringer i forhold til det valgsystemet som hadde vært tidligere, og han mente parlamentet på at regjeringen hadde gått inn og suspendert de lokalstyrene som hadde trosset loven. Megaw mente at det ikke kunne være noen som ønsket å videreføre dette

¹⁷² Ibid., 36f.

¹⁷³ Bardon, *A history of Ulster*. 481.

¹⁷⁴ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 81.

¹⁷⁵ Ibid., 81f.

¹⁷⁶ Ibid., 83.

valgsystemet, som i tillegg var svært dyrt å gjennomføre.¹⁷⁷ I og med at katolikkene ikke var representert i parlamentet på grunn av boikotten, var det derfor irrelevant hva de måtte mene om proporsjonal representasjon. Selv om de hadde vært der og jobbet mot avskaffelsen av denne valgordningen, hadde det nok ikke hatt så mye å si uansett siden Unionistpartiet var tydelige på hva de mente om denne valgordningen. Den 13. juli 1923 refererte avisen *Northern Whig* til en uttalelse av en representant for Unionistpartiet, William T. Miller: «when the government of Northern Ireland decided to do away with proportional representation the chance that they had been waiting for for so long arrived and they took advantage of it».¹⁷⁸

Lokalvalget i 1924 ble holdt uten proporsjonal representasjon og resultatet var nedslående for katolikkene. Etter valget kontrollerte Nasjonalistpartiet bare to av 80 lokalstyrer i nord, sammenlignet med kontroll av 25 i 1920. Resultatet lyver imidlertid litt i og med at katolikkene hadde boikottet valget i mange områder på grunn av inndelingen av valgkretsene og den troskapseden de var blitt pålagt å erklære til den britiske tronen. Uavhengig av denne boikotten hadde også endring av valgkretsene ved «gerrymandering» blitt gjennomført, og det var nok en av årsakene til at Nasjonalistpartiet hadde mistet makten i de fleste områdene der katolikkene var i majoritet. Unionistpartiets «gerrymandering» av valgkretser stoppet ikke i 1924, men var en prosess som fortsatte i de områdene der protestantene var i mindretall og valgkretsene ble endret alt etter som hva som var best for unionistene.¹⁷⁹

Den unionistiske regjeringen som var i Nord-Irland utover 1920-tallet, har blitt sett på som en veldig sterk regjering hvis en ser på antall seter de hadde i parlamentet, likevel sto regjeringen overfor store utfordringer. Ved lokalvalget i 1924 og ved parlamentsvalget i 1925 hadde Unionistpartiet begynt å miste representanter, blant annet til opposisjonen innad i unionistenes egne rekker. Dette førte til bekymring hos Unionistpartiet og det ble advart mot at hvis de mistet 7 seter til, ville opposisjonen overta flertallet i parlamentet og Ulster ville, ifølge Unionistpartiet, bli kastet ut i kaos der deres sikkerhet kunne bli truet. Disse valgresultatene førte til at Craig ble bestemt på å fjerne proporsjonal representasjon i Nord-Irland.¹⁸⁰ Under en debatt i parlamentet i 1927 uttalte Craig at «the weakness of our institutions and the instability of our Governments is due to Proportional Representation and Proportional Representation

¹⁷⁷ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 2 (1922) 26. juni 1922

¹⁷⁸ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (25.10.2016) Northern Whig - Friday 13 July 1923

¹⁷⁹ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 84.

¹⁸⁰ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 21.

alone».¹⁸¹ Craig mente at proporsjonal representasjon ikke på noen måte sikret rettighetene til minoriteten. Mindretallet ville, ifølge Craig, være langt bedre representert hvis de faktisk vant de setene som de var berettiget. Craig kunne ikke tro at det var noe land i verden der minoriteter var mer sjenerøst behandlet enn de var i det britiske parlamentet.¹⁸² Ved valget i 1929, etter innføring av det britiske systemet med flertallsvalg i enmannskretser, økte antallet representanter fra Unionistpartiet. Det var en liten økning blant nasjonalistene også, men de uavhengige, små partiene mistet representanter.¹⁸³ En splittelse innad i unionistbevegelsen kunne gi nasjonalistene et overtak, noe som var en trussel som statsministeren og hans menn ikke kunne risikere. Derfor ønsket regjeringen, med Craig i spissen, å fjerne valgordningen proporsjonal representasjon, slik at de mindre partiene mistet muligheten til å få representanter i parlamentet. På denne måten fikk regjeringen sikret et solid flertall samtidig som muligheten for å etablere unionistiske opposisjonsparti ble kraftig svekket. Dette førte også til at unionistene ble samlet i et sterkt parti noe gjorde det bortimot umulig for det nasjonalistiske partiet å få politisk innflytelse.

Endringen av valgkretsene bekrefter Gellners teorier om at det demografiske prinsippet lett kan manipuleres. I det nord-irske tilfellet var det protestantene som var i majoritet i de fleste valgdistriktene, og ved å endre valgkretsene klarte Unionistpartiet å manipulere det demografiske prinsippet slik at de fikk flertall selv i de områdene der protestantene var i mindretall. Ved å avskaffe valgordningen proporsjonal representasjon ble den katolske minoritetens mulighet for representasjon redusert betydelig. Diskrimineringen av katolikkene i Nord-Irland stoppet imidlertid ikke med endring av valgkretser gjennom «gerrymandering» og avskaffelsen av proporsjonal representasjon. Unionistpartiets politikk i forhold til den katolske og nasjonalistiske minoritetens plass i Nord-Irland kom også til syne da representanter fra Nasjonalistpartiet valgte å møte i det nord-irske parlamentet etter fire års boikott.

¹⁸¹ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 8 (1927) 25. oktober 1927

¹⁸² Ibid. Volume 8 (1927) 25. oktober 1927

¹⁸³ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 21.

4.3 Nasjonalistpartiets plass i parlamentet

Etter parlamentsvalget i 1925, som var det siste som ble gjennomført under proporsjonal representasjon, fikk Nasjonalistpartiet ti representanter i parlamentet, mens Sinn Fein fikk to. Det som imidlertid var mest oppsiktsvekkende ved dette valget var at de stemmene som Nasjonalistpartiet hadde til overs¹⁸⁴ gikk til det unionistiske «Labour» og ikke til Sinn Fein, noe som vitner om en motsetning mellom Nasjonalistpartiet og Sinn Fein.¹⁸⁵ Da parlamentet møttes for første gang etter valget, uteble Nasjonalistpartiet, og «Labour» tok rollen som den offisielle opposisjonen til Unionistpartiet. To uker senere bestemte imidlertid to av representantene fra Nasjonalistpartiet, Joseph Devlin og T.S. McAllister, seg for å møte for første gang siden opprettelsen av Nord-Irland. De fikk ingen varm velkomst selv om Craig hadde oppfordret nasjonalistene til å møte i to år. Det ble konflikt mellom Craig og Devlin nesten umiddelbart,¹⁸⁶ og Henderson, en av de uavhengige unionistene uttalte følgende: «After the appeals that have been made for the last two years by our Prime Minister for an Opposition, I thought he would have had his arms wrapped round the hon. Member for West Belfast (Mr. Devlin), but today I see they are in opposition to one another».¹⁸⁷

Forholdet mellom Nasjonalistpartiet og Unionistpartiet skulle ikke bli bedre, selv om Devlin erklærte i parlamentet i mars 1926 at: «We are all Ulstermen and proud to be Ulstermen. We want to further the welfare of our Province. We are all Irishmen and want to see North and South working harmoniously together».¹⁸⁸ Sammenstøtene skulle imidlertid komme til å fortsette.

Ved valget til Senatet i 1925 ble stemmene til den katolske forretningsmannen Vincent Devoto, forsinket i posten på grunn av feiringene 12. juli og stemmene ble dermed forkastet. I tillegg nektet Craig en ny opptelling av stemmene.¹⁸⁹ Dette førte til at Devoto ikke fikk plass i senatet og Devlin var svært kritisk til Craigs håndtering av situasjonen. I parlamentet i april 1926 uttalte Devlin at han representerte 35 % av befolkningen i Nord-Irland og at denne delen av befolkningen hadde ikke en eneste representant i senatet. Devlin trakk også fram valget av medlemmer til Senatet som hadde vært noen måneder tidligere der stemmene til Devoto ikke

¹⁸⁴ Single transferable vote, STV: Each voter gets one vote, which can transfer from their first-preference to their second-preference, so if your preferred candidate has no chance of being elected or has enough votes already, your vote is transferred to your second choice candidate in accordance with your instructions. <https://www.electoral-reform.org.uk/single-transferable-vote> (21. november 2016)

¹⁸⁵ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 103f.

¹⁸⁶ *Ibid.*, 107.

¹⁸⁷ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 6 (1925) 28. april 1925

¹⁸⁸ *Ibid.* Volume 7 (1926) 9. mars 1926

¹⁸⁹ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 109.

hadde blitt medregnet. Katolikkene hadde dermed mistet en mulighet til å få representasjon av en person fra minoriteten i Senatet. Like etterpå ble nok et sete ledig i senatet, noe som åpnet for at katolikkene kunne få inn en representant. Devlin påsto imidlertid at det var tydelig at Unionistpartiet ikke ønsket å ha katolikkene representert i senatet. På denne påstanden svarte Craig at medlemmer til senatet sto på valg og det var fritt fram å stille, men ved det siste valget hadde ikke noen fra Devlins parti stilt. Devlin stilte spørsmål ved at ingen i parlamentet hadde reagert på at det ikke var noen representanter fra katolikkene i senatet og påpekte at å utelate katolikker fra senatet var den mest uforsvarlige og intolerante handlingen han hadde hørt om. Han mente at det ikke var rett at den katolske befolkningen skulle være med å dekke kostnadene til senatet, når ikke en eneste katolikk var representert:

We have no place in the administration of the Province whose laws we are supposed to accept and whose laws we do accept (...) I do not think that any representations we make have the slightest possible effect. But if we live under the system, if we are governed by certain laws, and if these laws are administered, we claim the right to have some say in the administration of them. We have not a single Catholic on the Bench, not a single Judge in Ulster.¹⁹⁰

Her kommer frustrasjonen over Unionistpartiets behandling av katolikkene i Nord-Irland fram. Hvorfor hadde Craig i to år oppfordret representanter fra Nasjonalistpartiet å møte, hvis han ikke var interessert i å høre på deres synspunkter? Det kan tenkes at Craig ikke var forberedt på den motstanden Devlin ga ham. At Devlin så tydelig kritiserte regjeringens holdninger og handlinger hadde ikke Unionistpartiet opplevd i den nord-irske parlamentet tidligere. Devlin var tydelig opprørt over at selv om Nasjonalistpartiet stilte med representanter i parlamentet, hadde de likevel ingen stemme som ble hørt og han la ikke skjul på sin frustrasjon. Craig på sin side var irritert på Devlin som trakk religion inn i diskusjonen og utfordret regjeringen. Skulle religion være tema ville Craig mer enn gjerne støtte protestantenes synspunkt. Han brukte resultatet etter parlamentsvalget i 1921 som argument, og sa at de nasjonalistiske representantene hadde mulighet til å møte i parlamentet og ta makten i egne hender. I stedet valgte de, påpekte Craig, å avvise parlamentet og påsto at parlamentet ikke var kommet for å bli og at det ikke var riktig å ha et parlament i Nord-Irland i det hele tatt.¹⁹¹

Samarbeidsklimaet mellom Unionistpartiet og Nasjonalistpartiet i parlamentet ble ikke noe bedre i de følgende årene og frustrasjonen til Devlin avtok ikke. I 1927 uttalte han:

¹⁹⁰ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 7 (1926) 15. april 1926

¹⁹¹ Ibid. Volume 7 (1926) 15. april 1926

I came into this Parliament for the purpose of representing the minority who were not represented before (...) at the end of two years in this House, I am more profoundly dissatisfied than ever I was about the conduct of the Government towards the minority.¹⁹²

Selv om Devlin var oppgitt over at nasjonalistene ikke ble hørt, valgte de resterende nasjonalistene som hadde blitt valgt inn i parlamentet å møte i oktober 1927 og det var to grunner til det. Den ene grunnen var at Eamon De Valera og hans parti Fianna Fail omsider hadde bestemt seg for å møte i parlamentet i den irske fristaten. Partiet hadde også anerkjent delingen av Irland og det var nå kun en liten del av Sinn Fein som fortsatt nektet å møte i parlamentet i fristaten. Den andre grunnen til at resten av representantene fra Nasjonalistpartiet valgte å møte i parlamentet, var at Craig hadde erklært at han ville avskaffe proporsjonal representasjon også ved parlamentsvalg. Nasjonalistene fryktet en «gerrymandering» på linje med det som ble gjort ved lokalvalgene og bestemte seg for å kjempe imot.

Selv om regjeringen ikke lyttet til Nasjonalistpartiet, dannet partiet en opposisjon mot regjeringen sammen med «Labour» og de uavhengige unionistene.¹⁹³ Craig foreslo at de uavhengige unionistene heller burde kalle seg uavhengige nasjonalister siden de slo seg sammen med Nasjonalistpartiet så ofte. De uavhengige unionistene hadde kommet inn i parlamentet på grunn av unioniststemmer, men hadde vist liten støtte til Unionistpartiet og valgte heller å stå sammen med Nasjonalistpartiet, hevdet Craig.¹⁹⁴ Craig likte ikke samarbeidet i opposisjonen. Han så på «Labour» og de uavhengige unionistene som en trussel mot den kontrollen Unionistpartiet hadde hatt alene over protestantene: «What I want to get in this House, and what I believe we will get very much better in this House under the old-fashioned plain and simple system, are men who are for the Union on the one hand or who are against it and want to go into a Dublin Parliament on the other».¹⁹⁵ Devlin på sin side ønsket at politikk skulle handle om økonomiske og sosiale saker og var sterkt imot forslaget om å avskaffe proporsjonal representasjon.¹⁹⁶ Devlin uttalte i denne sammenheng:

For my own part I would rather see the whole Nationalist party disappear and form themselves with other elements into what would be called a Progressive party, a party that would be progressive, because it would be opposed to the Government, and try to wipe out religious differences altogether, and instead of having Protestant and Catholic, have Democrat and Tory.¹⁹⁷

¹⁹² Ibid. Volume 8 (1927) 15. mars 1927

¹⁹³ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 109f.

¹⁹⁴ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 8 (1927) 8. desember 1927

¹⁹⁵ Ibid. Volume 8 (1927) 25. oktober 1927

¹⁹⁶ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 110.

¹⁹⁷ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 10 (1929) 25. mars 1929

Devlin ønsket med andre ord å komme vekk fra de religiøse skillelinjene og heller ha sammenslutninger som gikk på det han oppfattet som rene politiske saker, slik som sosiale og økonomiske spørsmål, og anklaget Craig for å jobbe for å få tilbake de gamle skillelinjene mellom protestanter og katolikker.¹⁹⁸

Unionistene i parlamentet i Nord-Irland opplevde mot slutten av 1920-tallet en økende splittelse. Craig ønsket derfor endringer i sammensettingen i parlamentet da både «Labour» og de uavhengige unionistene utfordret Craig og Unionistpartiet og var en økende trussel mot den enheten han ønsket at unionistene skulle framstå som.

I 1928 hadde nasjonalistene i Nord-Irland, bortsett fra republikanerne, akseptert staten Nord-Irland og gått med på å arbeide innenfor staten. De mobiliserte og sto samlet mot avskaffelsen av proporsjonal representasjon, men Craig fikk det slik han ville og parlamentsvalget i 1929 ble holdt uten proporsjonal representasjon. Det ble imidlertid ikke utført en endring av valgkretsene, «gerrymandering», slik nasjonalistene hadde fryktet. Målet Craig hadde med dette valget var å stå igjen med kun Unionistpartiet og Nasjonalistpartiet, som i praksis betydde et religiøst skille mellom protestanter og katolikker, og dermed få fjernet trusselen fra «Labour» og de uavhengige unionistene.¹⁹⁹ Med økning fra 32 til 38 seter til Unionistpartiet og en reduksjon fra 20 til 14 i opposisjonen kunne Craig være fornøyd etter valget. Han hadde lyktes i å få den protestantiske befolkningen til å støtte Unionistpartiet og dermed kvittet seg med trusselen fra «Labour». En stadig bedre økonomisk situasjon og nedgang i antallet arbeidsledige i tiden før valget, hadde også hjulpet Craig til en solid valgseier, men den mest avgjørende faktoren hadde vært avskaffelsen av proporsjonal representasjon.²⁰⁰

Etter valget i 1929 skulle de sosiale forholdene i samfunnet endre seg og arbeidsledigheten økte dramatisk på grunn av depresjonen. På grunn av avskaffelsen av proporsjonal representasjon ville likevel misnøyen i mindre grad påvirke Unionistpartiets flertall ved neste valg. Regjeringen, som i stor grad besto av industri- og landeierne, brydde seg tilsynelatende lite om den økende andelen sultende arbeidere i Belfast.²⁰¹ Regjeringen var mer opptatt av åpningen av den nye parlamentsbygningen på Stormont i 1932 og flere lokalstyrer kuttet i bevilgninger for å spare offentlige penger. Devlin fordømte regjeringens manglende handling

¹⁹⁸ Ibid. Volume 10 (1929) 25. mars 1929

¹⁹⁹ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 112ff.

²⁰⁰ Ibid., 115.

²⁰¹ Ibid., 117.

i forhold til økende arbeidsledighet og fattigdom og i en tale i parlamentet i mars 1932 summerte han opp de syv frustrerende årene i opposisjon:²⁰²

I only want to say in conclusion that I believe this is the last time we will meet in this House. Well, thank God for that. My colleagues and I who represent democracy have no reason to rejoice at the years we have been here (...) We did not seek office. We sought service. We were willing to help. But you rejected all friendly offers (...) you went on the old political lines, fostering hatreds, keeping one-third of the population as if they were pariahs in the community, refusing to accept support from any class but your own, and relying on those religious differences and difficulties so that you could remain in office for ever.²⁰³

Nasjonalistenes frustrasjon og følelse av maktesløshet skulle toppe seg under en diskusjon om økonomi i parlamentet i mai 1932. Healy mente det var urettferdig at ministrene i regjeringen fikk lov til å gå i detalj på spørsmål om budsjettet, mens de som var i opposisjon ble ilagt munnkurv og fortalt at de ikke fikk diskutere inntekter og utgifter da dette var underlagt den britiske regjeringen. Devlin utbrøt rasende:

It is obviously a sham and a farce being Members of Parliament elected by the people to discuss public expenditure, and above all to discuss the Budget statement, upon which our whole finances hang, if our rights and liberties are to be so circumscribed that we are not to be permitted to discuss them. I for one will take no part in this sham discussion.²⁰⁴

Etter Devlins innlegg reiste alle representantene fra Nasjonalistpartiet seg og forlot parlamentet.

Representanter fra Nasjonalistpartiet hadde sittet i parlamentet i Nord-Irland i syv år da de forlot det for en periode. *Irish News* oppsummerte den første parlamentariske perioden til Nasjonalistpartiet slik:

Whenever they rose to address the House the Prime Minister and other Ministers (...) retired ostentatiously and deliberately to the smoke-room. This wilful rudeness to the minority's representatives was repeated in their dealings with the people who comprised that minority. They were denied every possible right (...) and they were allowed no say whatever in guiding the destinies of the country in which they lived.²⁰⁵

Det kan se ut til at Unionistpartiet, med Craig i spissen, hadde ønsket opposisjonen inn i parlamentet for å sikre sin egen posisjon i forhold til «Labour» og de uavhengige unionistene. At Nasjonalistpartiet representerte 35 % av befolkningen så ikke ut til å veie så veldig tungt, og den nasjonalistiske opposisjonen talte i stor grad for døde ører.

Representanter fra Nasjonalistpartiet kom tilbake til parlamentet etterhvert, men forholdet mellom de to største motpolene i parlamentet var ikke blitt noe bedre. Under en diskusjon

²⁰² Ibid., 117f.

²⁰³ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 14 (1932) 8. mars 1932

²⁰⁴ Ibid. Volume 14 (1932) 11. mai 1932

²⁰⁵ Sitert i Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 120.

mellom representanter fra Unionistpartiet og nasjonalisten Jack Beattie i mars 1934 var Beattie tydelig oppgitt og utbrøt «I have begun to discover that the Unionist party are the most dishonest party in the world. They are a vicious party, a party that would not only stoop to do things but would go as far as committing a crime to injure another».²⁰⁶ Denne uttalelsen summerer godt opp det som ser ut til å ha vært Nasjonalistpartiets generelle oppfatning av Unionistpartiet utover 1930-tallet.

Hva var det som gjorde at Craig og Unionistpartiet ikke brydde seg om hva de katolske representantene i Nasjonalistpartiet måtte mene? Det kan se ut til at det viktigste for Craig var at unionistene, ved å stå samlet innenfor Unionistpartiet, viste styrke utad. Den økende arbeidsledigheten og fattigdommen i samfunnet ser ikke ut til å ha endret måten regjeringen utførte politikken sin på. Det viktigste var å vise styrke og å beskytte staten Nord-Irland mot både katolikkene og en mulig innblanding fra den irske fristaten. For Craig var det viktig å gå tilbake til de gamle skillelinjene som gikk mellom de som ønsket å være en del av unionen og de som ønsket et samlet Irland, som i hovedsak sammenfalt med et religiøst skille mellom protestanter og katolikker. Ved at politikken ble dominert av denne skillelinjen, ville splittelsene blant unionistene minimeres og Unionistpartiet ville igjen stå samlet utad. Unionistpartiet kunne da være i klart flertall i parlamentet med kun en ubetydelig opposisjon fra «de andre», som i hovedsak var Nasjonalistpartiet. De nasjonalistiske representantene hadde lite de skulle sagt i parlamentet, men det var ikke bare i parlamentet de var underlegen. Unionistpartiet førte en diskriminerende politikk som førte til at den katolske minoriteten i Nord-Irland ble underlegen på flere områder i den nye staten.²⁰⁷

²⁰⁶ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 16 (1933/1934) 14. mars 1934

²⁰⁷ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 81.

4.4 Unionistpartiets diskriminerende politikk

I årene som fulgte etter at Unionistpartiet startet nasjonsbyggingsprosessen i Nord-Irland, var diskrimineringen av katolikkene tydelig. I boken *The Northern Ireland Question. Nationalism, unionism and partition*²⁰⁸ lister Roche og Barton opp fire anklager som

regelmessig blir gjentatt og fornyet, rettet mot unionistenes diskriminering av katolikkene i Nord-Irland:

1. Diskriminering i forhold til hus og boforhold, noe som særlig ble et problem etter 1940 og derfor ikke vil bli diskutert her
2. Diskriminering i forhold til arbeid, både innenfor den offentlige og den private sektoren
3. «Gerrymandering» av valgkretser, som ble diskutert ovenfor
4. Misbruk av den sivile makten under lovgivningen i «Special Powers Act»²⁰⁹ av 1922, støttet av politistyrken «B Specials»,²¹⁰ dette vil jeg komme tilbake til i neste kapittel.

Når det gjelder ansettelser og arbeid er det tydelig at det foregikk diskriminering av katolikker, både innenfor den offentlige og den private sektoren. Det var imidlertid noen unntak i det offentlige der både den første «Lord Chief Justice of Northern Ireland», sir Denis Henry og den faste sekretæren i Utdanningsdepartementet, Bonaparte Wyse, var katolikker. Ingen av disse var imidlertid representative for katolikkene i Ulster. Sir Denis Henry var den eneste representanten fra Unionistpartiet som var katolikk, mens Bonaparte Wyse var en av de katolske embetsmennene som hadde blitt overført fra administrasjonen i Dublin etter delingen av Irland. Wyse og de andre embetsmennene som ble overført fra Dublin ble ikke godt mottatt av ministerne fra Unionistpartiet.²¹¹ Landbruksminister Sir Edward Archdale var gjengitt i avisen *Northern Whig* i 1925 der han under et møte i Oransjeordenen skrøt av at han kun hadde fire katolikker i sitt departement, der tre av disse var embetsmenn og allerede ansatt i departementet da han overtok: «He had 109 of a staff, and so far as he knew there were four Roman Catholics. Three of these were civil servants, turned over to him, whom he had to take when he began».²¹²

²⁰⁸ Brian Barton og Patrick J. Roche, *The Northern Ireland question : nationalism, unionism and partition* (Aldershot: Ashgate, 1999).

²⁰⁹ En lov som ble gitt noen myndigheter i regjeringen i Nord-Irland for å iverksette tiltak for å bevare fred og opprettholde orden i Nord-Irland. <http://cain.ulst.ac.uk/hmso/spa1922.htm> (11.10.2016)

²¹⁰ Barton og Roche, *The Northern Ireland question : nationalism, unionism and partition*. 99.

²¹¹ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 89f.

²¹² <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (19.03.2016) Northern Whig - Thursday 02 April 1925

Unionistpartiets holdninger til katolikkene kom også fram i parlamentet i mars i 1926 da Hugh Pollock påsto at det ikke var noe land i verden som hadde tatt så mye hensyn til minoriteten som de hadde gjort i Nord-Irland, hvorpå han refererte til katolikkene som en «hostile minority».²¹³ På spørsmål om han med dette mente at regjeringen dermed behandlet katolikkene som en fiendtlig minoritet svarte Pollock: «in all matters affecting the wellbeing of the people no discrimination is made between the minority and the majority (...) we have considered the feelings of the minority to an extent that I do not believe exists in any country on earth».²¹⁴ Slik Pollock framstilte det her ser det ut til at selv om minoriteten var fiendtlig innstilt tok regjeringen hensyn til deres ønsker. Uavhengig av en vurdering om dette faktisk var tilfelle eller ikke, så viser dette at det var slik Unionistpartiet ønsket å framstille seg selv i 1926. Unionistpartiets mistillit til katolikkene skulle imidlertid endre seg fra dårlig til verre utover 1930-tallet.

Diskusjonene rundt diskrimineringen av katolikker hardnet til etter at Unionistpartiets Basil Brooke, som ble utnevnt til landbruksminister senere i 1933, eksplisitt oppfordret protestanter og oransjemenn om ikke å ansette katolikker. Talen til Brooke 12. juli 1933 ble rapportert i *Fermanagh Times* 13. juli:

There was a great number of Protestants and Orangemen who employed Roman Catholics. He felt he could speak freely on this subject as he had not a Roman Catholic about his own place. He appreciated the great difficulty experienced by some of them in procuring suitable Protestant labour, but he would point out that the Roman Catholics were endeavouring to get in everywhere and were out with all their force and might to destroy the power and constitution of Ulster. ... He would appeal to loyalists, therefore, wherever possible to employ good Protestant lads and lassies.²¹⁵

Healy var sterkt kritisk til at sentrale ministre tok til orde for sekterisk diskriminering i både de offentlige og private næringene. I tillegg til Brooke, hadde flere av Unionistpartiets ministre gått ut offentlig og erklært at de ikke ønsket å ansette katolikker eller å ha katolikker ansatt i de ulike næringene. Healy mente statsministeren på at han var lederen av en viktig administrasjon og at lovgivningen ikke burde bli gjort ut i fra et sekterisk eller politisk standpunkt. Lovene som ble vedtatt burde være upartiske, og skulle ikke brukes til å holde ute det som ble beskrevet som «Catholics and Sinn Feiners», hevdet Healy.²¹⁶

Beattie, en annen nasjonalistisk representant, mente at: «the Government have no policy at all. The moment they get away from the religious basis of their political creed, that moment the

²¹³ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 7 (1926) 11. mars 1926

²¹⁴ Ibid. Volume 7 (1926) 11. mars 1926

²¹⁵ Sitert på nettsiden <http://cain.ulst.ac.uk/issues/discrimination/quotes.htm> (20.10.2016)

²¹⁶ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 16 (1933/1934) 14. mars 1934

Government lose their position in this House».²¹⁷ Beattie påsto at dette var grunnen til at statsministeren var bekymret for framveksten til blant annet Labour, for i det øyeblikket de religiøse motsetningene var borte ville Craig bli konfrontert med et ekte demokrati, noe Beattie mente Craig ikke var i stand til å håndtere. Craigs respons til disse anklagene var at Nasjonalistpartiets representanter var meget hårsåre og de angrep Unionistpartiet med «the most violent speeches».²¹⁸

I disse diskusjonene er det tydelig at religion hadde en framtrødende rolle, der Craig og hans ministre var helt klare på at det var en forskjell mellom de unionistiske protestantene og de nasjonalistiske katolikkene, «de andre». Nasjonalistpartiets representanter mente at regjeringen lot religion komme framfor politiske spørsmål. En annen representant fra Nasjonalistpartiet, Joseph Steward, anklaget Craig for å støtze Brookes boikott av katolikker og påsto at Brooke ble utnevnt til landbruksminister fordi han hadde gjort det bra på de offentlige møtene der han hadde holdt taler og kommet med angrep på katolikkene. Steward kom med flere eksempel på at representanter fra Unionistpartiet hadde avstått fra å ansette folk rett og slett fordi de var katolikker, og blant annet i Tyrone var det ingen katolikker i de lokalstyrene som var ledet av Unionistpartiet.²¹⁹ Da statsministeren ble spurt om hvordan han stilte seg til oppfordringen til boikott av katolikker og de diskriminerende uttalelsene fra en av hans ministre svarte Craig: «He spoke entirely on his own when he made the speech to which the hon. Member refers, but there is not one of my colleagues who does not entirely agree with him, and I would not ask him to withdraw one word he said».²²⁰ Denne diskriminerende holdningen mot ansettelser av katolikker i de offentlige og private næringene ser ut til å være en politikk som ble støttet av flere fra Unionistpartiet, men det er imidlertid viktig å merke seg at ikke alle som tilhørte dette partiet ønsket en diskriminering av katolikkene.

Healy uttalte under en tale i det nord-irske parlamentet i april 1934 at flere av regjeringens støttespillere levde i fredelig naboskap sammen med katolikkene og at disse ikke hadde noen problemer med å ansette katolikker til tross for landbruksministerens slagord om at «No Catholics need apply».²²¹ Healy syntes imidlertid det så ut til at jo mer intolerant den politikken som ble ført var, jo mer fornøyd var statsministeren. Healy refererte til uttalelsen landbruksministeren hadde kommet med året før, under markeringen 12.juli 1933, da han

²¹⁷ Ibid. Volume 16 (1933/1934) 20. mars 1934

²¹⁸ Ibid. Volume 16 (1933/1934) 20. mars 1934

²¹⁹ Ibid. Volume 16 (1933/1934) 20. mars 1934

²²⁰ Ibid. Volume 16 (1933/1934) 20. mars 1934

²²¹ Ibid. Volume 16 (1933/1934) 24. april 1934

oppfordret protestanter og medlemmer av Oransjeordenen til ikke å ansette katolikker: «Catholics are out to destroy Ulster with all their might and power. They want to nullify the Protestant vote, take all they can out of Ulster and then see it to go to hell».²²²

Brookes oppfordring til ikke å ansette katolikker ble i parlamentet forklart med at de ikke ønsket at illojale medlemmer av samfunnet skulle inneha offentlige stillinger, slik Richard Byrne fra Nasjonalistpartiet så det.²²³ Som en representant for katolikkene ønsket Byrne å gjenforene Irland med lovlige midler og mente at en slik samling ville være til fordel for hele landet: «I believe in the unity of Ireland. I do not believe in the division of this country (...) I am convinced that the unity of Ireland would benefit the country».²²⁴

I den unionistiske retorikken om illojalitet og forræderi spilte nasjonalistenes ønske om et samlet Irland en svært viktig rolle. Dette var nok en av årsakene til at Unionistpartiet så på katolikkene, representert ved Nasjonalistpartiet, som illojale medlemmer av det nord-irske samfunnet og en trussel mot Ulster og Ulsters tilknytning til unionen med United Kingdom.

Oppsummering

Selv om en ikke kan si at konflikten i Nord-Irland har vært en religiøs konflikt, har likevel religion spilt en sentral rolle både sosialt og politisk. Unionistpartiets politikk var svært sentral i forholdet til den katolske og nasjonalistiske minoritetens plass i Nord-Irland noe som også fikk en avgjørende betydning for nasjonsbyggingsprosessen. Nasjonalistpartiet fikk seter ved parlamentet allerede ved det første parlamentsvalget i Nord-Irland i 1921, men valgte å boikotte parlamentet. De møtte imidlertid i 1925, men fikk ingen varm velkomst. Innen 1925 hadde Unionistpartiet allerede endret valgkretsene ved lokalvalg («gerrymandering») flere steder slik at de fikk flertall selv i mange av de områdene der de var i mindretall.

Unionistpartiet, med Craig i spissen, jobbet også for å få avskaffet proporsjonal representasjon, en valgordning som sikret minoriteten, som i dette tilfellet var katolikkene, en mulighet til å få representanter inn i parlamentet og de ulike lokalstyrene. Ved å fjerne denne valgordningen sto Unionistpartiet sterkere, både i forhold til opposisjon fra Nasjonalistpartiet og opposisjonen fra de andre unionistiske partiene. Ved å endre valgkretsene og valgordningen ser det ut til at de var tidlig ute med å organisere samfunnet til egen fordel. Det

²²² Ibid. Volume 16 (1933/1934) 24. april 1934

²²³ Ibid. Volume 16 (1933/1934) 20. mars 1934

²²⁴ Ibid. Volume 16 (1933/1934) 20. mars 1934

ble også tydelig etterhvert at Unionistpartiets holdning til Nasjonalistpartiet og katolikkene var svært diskriminerende noe som kom til uttrykk gjennom oppfordringer om å ikke ansette katolikker i de offentlige og private næringene. Nasjonalistpartiets representanter la ikke skjul på at de ønsket et samlet Irland, og ble derfor sett på som illojale av Unionistpartiet.

Unionistpartiets form for identitetsdannelse representerte en sterk sosial og politisk kraft, som viste seg i motsetningene mellom de «unionistiske protestantene» og de «nasjonalistiske katolikkene», og frykten for å miste den selvstendigheten de hadde klart å få i Ulster. Den politikken Unionistpartiet førte var med på å skape en nasjonal identitet for protestantene i Nord-Irland der religion var en avgjørende faktor for identitetsdannelsen. Unionistpartiets politikk ble derfor avgjørende for forholdet til den katolske og nasjonalistiske minoritetens plass i Nord-Irland. Spenningene mellom de som ønsket å forbli i union med United Kingdom og de som ønsket å bli gjenforent med Irland sammenfalt i stor grad med religiøse skillelinjer. Disse spenningene påvirket det politiske klimaet som i stor grad var delt mellom et «vi» og «de andre» under nasjonsbyggingsprosessen fra 1920-tallet og utover. Det politiske klimaet ble i tillegg særlig påvirket av Oransjeordenen og dens rolle i Nord-Irland.

Kapittel 5: Oransjeordenens rolle som bindeledd mellom religion, kultur og politikk

Det er tydelig at det var en nær kopling mellom kultur, identitet, religion og politikk i Nord-Irland under nasjonsbyggingsprosessen utover 1920-tallet. Unionistene skrøt av at de var et protestantisk parlament for et protestantisk folk og skolene i regionen var religiøst segregerte. Mange ledende politikere var medlemmer i Oransjeordenen, deriblant både statsminister James Craig og flere av hans ministre. Oransjeordenen protesterte kraftig mot sekularisering av skolene i Nord-Irland og lederne i Oransjeordenen lyktes også med å få regjeringen til å kutte den økonomiske støtten til undervisning i det irske språket i skolene. Lederne av Oransjeordenen var også arrangør av de årlige paradene der seieren over den katolske kong Jakob i slaget ved Boyne ble feiret. Oransjeordenen kan ses på både som en religiøs og en politisk organisasjon, men det som er sikkert er at organisasjonen har hatt stor politisk og kulturell makt. Det er derfor interessant å undersøke nærmere på hvilken måte og i hvilken grad den protestantiske religionen og unionistenes politikk ble koblet sammen med kulturelle uttrykk knyttet til Oransjeordenen og hvordan dette utviklet seg fram til slutten av 30-tallet.

5.1 Opprinnelsen

Fargen oransje, som er meget sentral i ordenens navn og uttrykk, kommer fra prins Vilhelm av Oranien (på engelsk William of Orange), som ble konge over England, Skottland og Irland, og han er den store helten i den unionistiske historiefremstillingen. Oransjeordenen ble dannet 21. september 1795, i forbindelse med sekteriske uroligheter mellom de protestantiske «Peep o' Day Boys» og de katolske «Defenders», der protestantene seiret og bestemte seg for å etablere en organisasjon for en felles beskyttelse mot katolikkene. Ordenen gjenopptok da tradisjoner fra kong Vilhelms tid og det førte til en spiral av økonomisk rivalisering og sekterisk bitterhet i forhold til katolikkene. Minnene fra blant annet forfedrenes forsvar av Derry og seieren over den katolske kongen ved Boyne holdt tradisjonene i live, i tillegg til bruk av bilder av kong Vilhelm, sanger som ble sunget ved bålene og de mange åsene, dalene og områdene som var oppkalt etter deres helt. Disse tradisjonene levde videre og oppfordret til solidaritet i møte med det som ble oppfattet som en trussel mot protestantenes tradisjoner.²²⁵

²²⁵ Kevin Haddick-Flynn, *Orangeism : the making of a tradition* (Dublin: Wolfhound Press, 1999). 10-12.

Protestantismen i Ulster besto, i kontrast til protestantismen i resten av Irland som i hovedsak tilhørte den anglikanske kirken Church of Ireland, av flere protestantiske kirkesamfunn. I motsetning til i resten av Irland der protestantene var en liten minoritet, var protestantene dessuten i flertall i Ulster. Protestantismens betydning i Ulster ga næring til Oransjeordenen og den ble et viktig element for protestantisk solidaritet på tvers av kirkesamfunnene i Ulster utover 1800-tallet. Ordenen ble en etnisk-kulturell bevegelse som skulle forsvare en protestantisk grunnlov, og påvirket politikken i Ulster lenge før diskusjonene rundt «Home Rule». Ordenens populisme²²⁶ viste at religiøs sekterisme hadde vært en del av politikken i Ulster lenge og bidratt til utviklingen av en motsetning mellom katolisisme og evangelisk protestantisme. Den evangeliske protestantismen, i regi av Oransjeordenen, ble også viktig for å samle de ulike protestantiske fraksjonene og i konstruksjonen av en kollektiv identitet.²²⁷

Ordenen var fiendtlig innstilt til katolikkene og var opptatt av å sikre protestantiske privilegier og overlegenhet. Ordenen var ikke bare en middelklassebevegelse, men hadde også stor innflytelse på småbønder og protestantiske arbeidere som var demoraliserte av livet i den industrielle slummen. Ordenens innflytelse økte i takt med de sekteriske spenningene i Belfast.²²⁸ Det var imidlertid ulike grunner til at protestanter valgte å bli medlemmer i Oransjeordenen. Noen ble med for å kjempe mot katolikkene, mens andre ble med på grunn av fargene, bandene, bannerne og paradene som utgjorde en del av tradisjonen for mange. Medlemskapet i Oransjeordenen gikk ofte i arv fra far til sønn der det å bli en del av ordenen for mange menn var en naturlig del av det å vokse opp og innta de voksnes rekker.²²⁹

Siden slutten på 1700-tallet har den viktigste dagen for Oransjeordenen vært den 12. juli og mange medlemmer av ordenen har lagt ferien sin til rundt denne dato. I ukene før blir flagget og Union Jack å se fra mange av vinduene i husene i de protestantiske boligstrøkene. Kvelden før den 12. juli feirer den protestantiske delen av befolkningen og det tennes store bål, ofte med en dukke av paven plassert sammen med den irske trikoloren på toppen av bålet. Denne feiringen av de oransjes seier over den katolske kong Jakob ved Boyne foregår over hele Nord-Irland og deltakerne lover troskap til både dronningen og landet. Den 12. juli er det lange parader med band og trommer som drønner gjennom gatene der medlemmer fra

²²⁶ Populisme er en betegnelse på en ideologi, strategi eller kommunikasjonsform som appellerer til "folket", som motsetning til "eliten". <https://snl.no/populisme> (21. november 2016)

²²⁷ Walker, *A history of the Ulster Unionist Party : Protest, pragmatism and pessimism*. 2.

²²⁸ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 15.

²²⁹ Tony Gray, *The Orange Order* (London1972). 223.

Oransjeordenen marsjerer med hvite hansker, bowlerhatter og stolaer hengende over skuldrene under faner tilhørende sin losje.²³⁰

Oransjeordenen har blitt en markør for identitet for mange av protestantene i Nord-Irland. Det at medlemskapet går i arv innad i familiene med forskjellige tradisjoner, som de mange paradene og feiringene, gjør at Oransjeordenen også utgjør et kulturelt møtested.

Oransjeordenen fikk nettopp på grunn av sin rolle som identitetsmarkør og kulturell faktor en økende politisk og religiøs innflytelse i det nord-irske samfunnet i nasjonsbyggingsprosessen.

5.2 Politisk påvirkning

Etter opprettelsen av staten Nord-Irland i 1921 identifiserte medlemmer av Oransjeordenen seg raskt med den nye staten, som de anså som sitt verk. I utgangspunktet ønsket de å beholde hele Irland i unionen, men de var realistiske og innså at unionistene ikke kunne opprettholde et flertall i mer enn de seks nord-østlige grevskapene. Cavan, Donegal og Monaghan, som også tilhørte Ulster, ble ikke innlemmet i Nord-Irland og disse grevskapene ble derfor kalt «The Three Lost Counties» av Oransjeordenen. Medlemmer av Oransjeordenen som tilhørte disse tre grevskapene mislikte sterkt å bli ekskludert, men protestene nådde ikke fram.²³¹

Mellom 1921 og 1968 var hele 138 av 149 av de unionistiske medlemmene i parlamentet i Nord-Irland medlemmer av Oransjeordenen, i tillegg til alle statsministerne, og dette ga derfor ordenen stor innflytelse på politikken som ble ført i Nord-Irland etter 1921.²³²

Under en tale i parlamentet i 1922 der han tok til motmæle mot kritikk av ordenen, la ikke statsminister Craig skjul på at han var medlem av Oransjeordenen og at han var mer stolt av dette medlemskapet enn noe annet. Craig påpekte at det ikke var noen hemmeligheter i forbindelse med ordenen, og at informasjon om hva ordenens tro og læresetninger var, var tilgjengelig for alle. Organisasjonen var, ifølge Craig, bygget på tanken om sivil og religiøs frihet for alle.²³³ Ingen av medlemmene i parlamentet, der alle var protestanter og nesten alle medlemmer av Oransjeordenen, ville benekte dette mente Craig, selv om det var kommet anklager utenfra om at ordenen sto bak pogromer mot katolikkene. Hadde Oransjeordenen

²³⁰ Haddick-Flynn, *Orangeism : the making of a tradition*. 385f.

²³¹ *Ibid.*, 330.

²³² *Ibid.*, 331f.

²³³ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 2 (1922) 28. mars 1922

derimot utført pogromer mot katolikkene ville katolikkene, på grunn av sitt mindretall, blitt feid ut av landet uten problem, påsto Craig. I løpet av Craigs tid hadde det ikke vært noe forsøk på å jage katolikkene ut av Irland, noe han mente viste toleransen til folket i Ulster. Han slo fast at uansett hvilke anklager som ble kastet mot befolkningen i Ulster, beholdt de roen og oppførte seg på en måte som hadde gitt Ulster det gode omdømmet de hadde over hele verden. Craig konkluderte med at han ikke ønsket å høre mer snakk om disse anklagene mot Oransjeordenen og håpet at folk ville forstå at Ulster ikke var imot katolikker, men imot opprørere, mordere og fiendene både til Ulster og imperiet.²³⁴

Oransjeordenens innflytelse på politikken kom til syne blant annet i 1923 da de gikk imot den nye skoleloven. Skoleloven la, som nevnt i kapittel 3, til rette for et ikke-sekterisk og inkluderende skolesystem der protestantiske og katolske barn skulle få undervisning sammen. Denne bestemmelsen var helt i tråd med «The Government of Ireland Act» av 1920 som fastslo at religion i de statlig støttede skolene ikke var tillatt. Mange fra Oransjeordenen reagerte på dette lovforslaget da hverken de eller de protestantiske kirkene kunne akseptere et utdanningssystem som ikke inkluderte bibelundervisning.²³⁵ Kirkene jobbet sammen med en komité fra «The Grand Orange Lodge of Ireland» for å endre denne loven, der de krevde bibelundervisning i skolene, tverrkirkelig forvaltning og retten til å utnevne protestantiske lærere for protestantiske barn.²³⁶ Under et møte i Oransjeordenen i desember 1923 ble skoleloven diskutert og ordenen kom enstemmig fram til at de gikk imot bestemmelsene i loven der det var vedtatt at det ikke skulle tas hensyn til religion ved ansettelse av lærere. De oppfordret derfor regjeringen til å gjøre endringer i skoleloven slik at de lærerne som ble ansatt tilhørte samme trossamfunn som majoriteten av barna ved den aktuelle skolen.²³⁷

Diskusjonene rundt religion i skolen fortsatte gjennom hele 1920-tallet og hverken Oransjeordenen eller protestantene var fornøyde med måten religionsundervisningen ble utført på i skolene. Oransjeordenen ønsket ikke et samfunn med sekulære skoler og hadde vært deltakende sammen med regjeringen i å komme til enighet rundt spørsmålet om religionsundervisning. Ordenen jobbet også for at regjeringen skulle sikre protestantiske lærere for protestantiske barn.²³⁸ Regjeringen, som besto av mange medlemmer fra Oransjeordenen, ønsket å berolige det protestantiske samfunnet. Statsministeren erklærte at

²³⁴ Ibid. Volume 2 (1922) 28. mars 1922

²³⁵ Haddick-Flynn, *Orangeism : the making of a tradition*. 330-32.

²³⁶ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 102.

²³⁷ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (6.10.2016) Northern Whig - Thursday 13 December 1923

²³⁸ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (7.10.2016) Northern Whig - Saturday 13 July 1929

siden han var leder for en protestantisk regjering var han nødt til å gi etter for kravene, noe som også understreket ordenens politiske makt. Kravene til Oransjeordenen og den protestantiske delen av befolkningen ble dermed tilfredsstilt, også på bakgrunn av utdanningskomiteen, som i regi av de protestantiske kirkene, advarte om at: «Unless the Act is immediately amended in a drastic manner, irreparable harm will have been wrought to Protestant position in Ulster».²³⁹ I 1930 fikk Oransjeordenen det slik den ville og religionsundervisningen ble en del av pensum i de statlige skolene noe som igjen førte til at de statlige skolene i realiteten ble protestantiske skoler.²⁴⁰

Selv om Oransjeordenen var en mektig og sterk organisasjon i Nord-Irland var den stadig gjenstand for kritikk, særlig fra nasjonalistisk hold. I et innlegg i juli 1927 var *Derry Journal* meget kritisk til fundamentet for Oransjeordenen som skulle være sivil og religiøs frihet, noe avisen kalte «the noblest of battle cries».²⁴¹ Oransjeordenen hyllet Kong Vilhelm av Oranien som, ifølge avisen, ikke praktiserte religiøs frihet, da han innførte straffelover, utførte forfølgelser og vedtok handelsrestriksjoner overfor irske katolikker. Avisen påsto at Oransjeordenen var en religiøs organisasjon og liljen, som var et sentralt religiøst symbol, ble assosiert med ordenen. Liljen sto for renhet, sannhet og standhaftighet, men avisen stilte seg tvilende til om begrepene renhet og sannhet passet til ordenen. Det var imidlertid ingen tvil om at standhaftighet passet, da ordenen var standhaftig i sin sekteriske boikott av katolikkene, ifølge avisen. Oransjeordenen benektet selv at den bedrev sekterisk hat og hadde religiøse fordommer, noe avisen stilte seg kritisk til. Ifølge ordenen selv var den forsvarer av den ideelle, religiøse friheten og den ekte kristendommen. Følgelig stilte avisen spørsmål ved om det var den ekte kristendommen ordenen kjempet for når den diskriminerte katolikker, fjernet proporsjonal representasjon og forbød katolikker å delta i de organisasjonene og offentlige rådene som var styrt av Oransjeordenen.²⁴²

Ifølge *Northern Whig* holdt Craig en rørende tale for medlemmer av Oransjeordenen i Woodland 12. juli 1927. Under denne talen kalte Craig parlamentet for «the great constitutional bulwark of Ulster» og hevdet at Oransjeordenen var en av de sterkeste bastionene i hele det britiske imperiet. Ordenen var et organisert organ av besluttsomme borgere som var bestemte på å opprettholde en tro til forfedrene og de frie institusjonene i

²³⁹ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 12 (1930) 10. april 1930

²⁴⁰ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 102.

²⁴¹ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (7.10.2016) Derry Journal - Friday 08 July 1927

²⁴² <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (7.10.2016) Derry Journal - Friday 08 July 1927

samfunnet, ifølge Craig. Craig mente at dette var spesielt verdifullt i en nasjon som Nord-Irland, som hadde så mange fiender som ønsket å oppløse staten.²⁴³ Etter talen Craig holdt i forbindelse med feiringen i 1927, ble båndene mellom medlemmer av regjeringen og Oransjeordenen mer synlig for offentligheten.²⁴⁴

Derry Journal og *Northern Whig* hadde svært ulike utgangspunkt og ulike holdninger til Oransjeordenen som organisasjon. *Derry Journal* var ikke like begeistret som *Northern Whig* hadde vært etter talene som ble holdt 12. juli. *Derry Journal* skrev at de foretrakk de giftige kommentarene i de utslørte brannfaklene framfor et vennlig hykleri. Under valget til utdanningskomiteen i Fermanagh hevdet avisen at Oransjeordenen hadde brukt makten sin på en måte som førte til at katolikkene mistet de medlemmene de rettmessig burde hatt. Avisen var kritisk til Craigs mål om å få fjernet proporsjonal representasjon og ifølge avisen hadde Oransjeordenen fått urettferdige fordeler gjennom manipulering av valgkretsene («gerrymandering») i visse valgkretser. Men dette var ikke nok for ordenen, hevdet avisen, ordenen ønsket i tillegg å fjerne all mulighet for katolsk representasjon, ved blant annet å fjerne proporsjonal representasjon. Det eneste systemet som kunne gi katolikkene en stemme i styret av samfunnet og den eneste muligheten de hadde hatt for å få inn representanter ville bli fjernet hvis Oransjeordenen og Craig fikk det slik de ville.²⁴⁵

I 1929 ble det kunngjort at Craig skulle delta på markeringene av 12. juli i ulike områder hvert år, dette ble gjort som et forsøk på å sikre protestantisk enhet og støtte til Unionistpartiet og regjeringen.²⁴⁶ *Derry Journal* påsto at Oransjeordenen brukte hat mot katolisismen for å styrke samholdet mellom protestantene og at 12. juli var en dag der hatet mot katolikkene ble dyrket. «To hell with the Pope and the Papishes»²⁴⁷ var slagordet som ble brukt av noen medlemmer fra ordenen under markeringene 12. juli og avisen mente at dette var et slagord som viste hva Oransjeordenen egentlig sto for.²⁴⁸ *Northern Whig* på sin side uttrykte stolthet overfor det ordenen sto for og hevdet at 12. juli var en dag for å minnes forfedrenes hellige gjerninger som ga protestantene sivil og religiøs frihet.²⁴⁹

²⁴³ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (7.10.2016) Northern Whig - Wednesday 13 July 1927

²⁴⁴ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 27f.

²⁴⁵ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (7.10.2016) Derry Journal - Wednesday 13 July 1927

²⁴⁶ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 27f.

²⁴⁷ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (7.10.2016) Derry Journal - Monday 15 July 1929

²⁴⁸ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (7.10.2016) Derry Journal - Monday 15 July 1929

²⁴⁹ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (7.10.2016) Northern Whig - Saturday 13 July 1929

Som funnene over viser, ønsket ordenen å framstå som en organisasjon der sivil og religiøs frihet sto sterkt, men det kan se ut til at denne friheten var forbeholdt protestanter og de som støttet opp om ordenen og Unionistpartiet. Oransjeordenens makt og mulighet for politisk påvirkning i Nord-Irland var stor siden mange av medlemmene i Unionistpartiet også var medlemmer av ordenen. Med opprettelsen av en frivillig protestantisk politistyrke, spesialstyrken, økte imidlertid ordenenes makt og innflytelse i større grad også over det sivile nord-irske samfunnet.

5.3 Oransjeordenens rolle i forhold til spesialstyrken og bruk av unntakslovene

Oransjeordenen vokste til å bli en tydelig aktør i Nord-Irland og hadde fått styrket sin stilling ytterligere gjennom opprettelsen av «Ulster Special Constabulary». Denne politistyrken var inndelt i tre kategorier. «Class A» var fulltidsbetalt, men opererte kun innenfor den divisjonen de var rekruttert i, og de hadde samme våpen og utstyr som den ordinære politistyrken «Royal Ulster Constabulary». «Class B», kalt «B Specials», jobbet uten betaling, men de fikk blant annet litt klesgodtgjørelse. De jobbet deltid, ofte en kveld i uken, og på dagtid ved behov i nødsituasjoner. «Class C» var en reservestyrke som kun ble utkalt ved nødsituasjoner. «Ulster Special Constabulary» var i hovedsak en reorganisering av «Ulster Volunteer Force», en paramilitær gruppe som ble opprettet i av unionistene i 1912 for å bekjempe «Home Rule». Styrken besto derfor kun av protestanter.²⁵⁰ Like etter at den frivillige politistyrken, spesialstyrken, ble dannet gikk «Ulster Unionist Council» ut og anbefalte alle lojalister på det sterkeste å slutte seg til og støtte denne politistyrken.²⁵¹ *Derry Journal* omtalte i 1920 politistyrken som «an Orange Constabulary».²⁵² Spesialstyrken, «B Specials», besto av utvalgte, patriotiske menn og skulle være under kontroll av «Royal Ulster Constabulary» og ifølge avisen startet Oransjeordenen umiddelbart med innmelding av sine menn til politistyrken. Ordenen og «Ulster Unionist Council» ble dermed i praksis sett på som en enhet, da idealene og målsetningene var det samme.²⁵³

James Craig talte under en markering 12. juli 1922 der han framstilte Oransjeordenen som den institusjonen som hadde holdt Ulster samlet. Craig erklærte eksplisitt at det var nære bånd mellom den spesialstyrken og Oransjeordenen, og hevdet at det var «from the ranks of the

²⁵⁰ Hennessey, *A history of Northern Ireland, 1920-1996*. 15.

²⁵¹ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 95.

²⁵² <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (11.10.2016) *Derry Journal* - Friday 15 October 1920

²⁵³ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (11.10.2016) *Derry Journal* - Friday 15 October 1920

Loyal Orange Institution that our splendid Specials have come to protect our borderland».²⁵⁴ Spesialstyrken skulle, ifølge Craig, redde Ulster og de fortjente dermed både takk og velsignelse.²⁵⁵ For katolikkene derimot var denne politistyrken et symbol på undertrykkelse, da det var påstått at medlemmer av «Ulster Special Constabulary» hadde stått bak drap på katolske sivile. Protestantene på sin side, så på «B Specials» som forsvarere av samfunnet mot IRA.²⁵⁶

Der «Ulster Special Constabulary» var utelukkende protestantisk skulle «Royal Ulster Constabulary» derimot opprinnelig bestå av en tredjedel katolikker. Det var imidlertid ikke så mange katolikker som ønsket å bli med i en politistyrke som i stor grad ble forbundet med den nye staten. I 1922 dannet «Royal Ulster Constabulary» en egen losje fra Oransjeordenen etter tillatelse fra innenriksminister Dawson Bates. Senere ble politistyrken imidlertid frarådet å ha et åpent politisk engasjement.²⁵⁷ Unionistpartiets Robert Lynn uttalte i parlamentet i 1924 at en losje fra Oransjeordenen ble godkjent av innenriksdepartementet der medlemmer av «Royal Ulster Constabulary» var kvalifiserte til å bli medlemmer i losjen. Han var klar over at det var meningsforskjeller i forhold til om politiet skulle få lov til å være medlemmer av en slik organisasjon eller ikke, men han så ingenting i veien for at en politimann ikke skulle kunne være både en oransjemann og en god politimann på samme tid. Innenriksminister Bates var enig, men erklærte at ingen av medlemmene i politiet hadde tillatelse til å holde politiske taler.²⁵⁸

«Ulster Special Constabulary» fortsatte med å ha kun protestanter med i politistyrken. I 1936 kunne unionistrepresentanten William Grant informere parlamentet om at spesialstyrken besto utelukkende av lojale, protestantiske arbeidsmenn som hadde sverget troskap for å hjelpe myndighetene til å opprettholde lov og orden. Ifølge Grant var det ingen katolikker i politistyrken, men den var likevel sterkt engasjert i å beskytte katolsk eiendom i Belfast, «protecting them from their own people who were engaged in looting and wrecking these public houses».²⁵⁹

²⁵⁴ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (11.10.2016) Northern Whig - Thursday 13 July 1922

²⁵⁵ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (11.10.2016) Northern Whig - Thursday 13 July 1922

²⁵⁶ Hennessey, *A history of Northern Ireland, 1920-1996*. 15.

²⁵⁷ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 96f.

²⁵⁸ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 4 (1924) 12. mars 1924

²⁵⁹ Ibid. Volume 18 (1935/1936) 19. februar 1936

Det skulle imidlertid komme kritikk mot spesialstyrken, «B Specials», fra annet hold. I 1936 kom en kommisjon fra «British National Council for Civil Liberties» med en rapport fra en undersøkelse av hvordan unntakslovgivningen «the Special Powers Act», hadde fungert i Nord-Irland og dommen var knusende, ifølge *Derry Journal*.²⁶⁰ Regjeringen hadde ikke tillatelse til å gjøre unntaksloven til en permanent lovgivning og heller ikke til å utvide omfanget av loven. I forhold til politiet og spesialstyrken var heller ikke kommisjonen nådig. Medlemskapet i «B Specials» var forbeholdt de som tilhørte den protestantiske religionen, som også var medlemmer av Oransjeordenen, som igjen støttet Unionistpartiet. Kommisjonen hadde kommet fram til at slik situasjonen var i 1936, i de seks grevskapene som utgjorde Nord-Irland, var det ingenting som rettferdiggjorde at denne politistyrken skulle opprettholdes. Kommisjonen beskyldte videre politiet for å ha favorisert Oransjeordenen i forhold til demonstrasjoner, parader og sammenstøt med katolikker og venstre-orienterte motstandere av regjeringen og konkluderte med at «It is difficult to escape the conclusion that the attitude of the government renders the police chary of interference with the activities of the Orange Order and its sympathisers».²⁶¹

Avisen *Northern Whig* på sin side, mente at denne rapporten var ensidig og villedende i sin omtale av forholdene i Nord-Irland og hevdet at tonen i dokumentet bar preg av propaganda.²⁶² Avisen mente at kommisjonen manglet bevis som støttet opp om anklagene mot regjeringen, ministre, politiet, «B Specials» og medlemmer av Oransjeordenen. Rapporten var i hovedsak basert på uttalelser fra de som var motstandere av regjeringen og alt det den sto for, nemlig kommunister, republikanere og katolikker, og det var ingen problem å se hvor sympatien til komiteen var plassert, ifølge *Northern Whig*. Avisen var oppgitt over påstandene om at Nord-Irland ikke var styrt av et parlament, men av «the machinery of dictatorship».²⁶³ Kommisjonen påpekte at regjeringen også hadde vedtatt bestemmelser som beskyttet interessene til en gruppe av regjeringens støttespillere og ikke interessene til samfunnet, i tillegg til at den hadde brukt sin posisjon og sin makt til å skape og forverre sekterisk uro, en beskrivelse avisen var sterkt uenig i. Avisen var dessuten kritisk til at kommisjonen anbefalte å oppløse spesialstyrken, «B Specials», mens rapporten ikke sa noe om aktiviteten til «anti-Orange gunmen» og alle våpnene som florerte blant de som førte krig

²⁶⁰ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (11.10.2016) Derry Journal - Monday 25 May 1936

²⁶¹ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (11.10.2016) Derry Journal - Monday 25 May 1936

²⁶² <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (12.10.2016) Northern Whig - Monday 25 May 1936

²⁶³ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (12.10.2016) Northern Whig - Monday 25 May 1936

mot de lovlig valgte myndighetene. Det var nettopp slike forhold som gjorde «Special Powers Act» så avgjørende, mente *Northern Whig*.²⁶⁴

Den uavhengige kommisjonen kom altså med en rapport som var sterkt kritisk til den nord-irske regjeringen og måten regjeringen hadde opptrådt på blant annet i forhold til Oransjeordenens innflytelse i politistyrken «B Specials». Rapporten kritiserte den nord-irske regjeringen for måten de hadde misbrukt bestemmelsene i «Special Powers Act» på til sin fordel og mente at den protestantiske politistyrken «B Specials» burde avskaffes.

Ved hjelp av spesialstyrken, «B Specials», fikk Oransjeordenen styrket stillingen sin i Nord-Irland og unionistene så derfor på ordenen som en institusjon som bidro til å holde Ulster samlet. Oransjeordenens rolle i spesialstyrken bidro til at katolikkene i stor grad så på «B Specials» som en anti-katolsk politistyrke som i hovedsak beskyttet protestantene, med medlemmene av ordenen og den unionistiske regjeringen i spissen. Forholdet mellom spesialstyrken, Oransjeordenen og regjeringen ble kritisert, blant annet fordi unntakslovgivningen «the Special Powers Act», hadde blitt gjort til en permanent lovgivning, i tillegg til at omfanget av loven hadde blitt utvidet til fordel for protestantene i Ulster. Regjeringen ble også kritisert for sitt nære forhold til Oransjeordenen, da mange av medlemmene i Oransjeordenen også var medlemmer i Unionistpartiet, som igjen var det største partiet i den nord-irske regjeringen.

5.4 Oransjeordenens innflytelse i den unionistiske regjeringen

Det var ikke noe tvil om at ledende unionistiske politikere tilhørte Oransjeordenen, og at ordenen dermed hadde stor politisk makt. Parlamentet ønsket imidlertid til å begynne med å holde en viss distanse til ordenen,²⁶⁵ så da det i 1922 ble foreslått å gjøre 12. juli til en offentlig helligdag, ble dette forslaget avvist av statsminister Craig med begrunnelse om at de hadde nok lovbestemte helligdager og at 12. juli allerede ble ansett av mange som en helligdag.²⁶⁶ På slutten av 1920-tallet ble 12. juli imidlertid en lovfestet, offentlig helligdag. Diskusjonen rundt denne feiringen fortsatte og Craig, sammen med flere av hans ministre som var medlemmer i Oransjeordenen, valgte i en kort periode å unngå 12. juli-markeringene, noe

²⁶⁴ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (12.10.2016) Northern Whig - Monday 25 May 1936

²⁶⁵ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 99.

²⁶⁶ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 2 (1922) p. 911 - 912

som kan ses i sammenheng med at regjeringen ønsket å unngå å bli identifisert med kun den protestantiske delen av befolkningen.²⁶⁷ Dette endret seg mot slutten av 1920-tallet og i denne sammenhengen er det svært interessant at Craigs endrede politikk i forhold til Oransjeordenen kom samtidig med at Unionistpartiet i økende grad ble utfordret av en unionistisk og nasjonalistisk opposisjon.

Nasjonalistrepresentanten Healy påsto at Oransjeordenen var makten bak regjeringen, og at ordenen var skapt for å skape splid mellom naboer. Han rettet skarp kritikk mot den holdningen Craig hadde vist overfor katolikker som statsminister i Nord-Irland siden 1921. Craig hadde blant annet arrestert 500 nasjonalister, han hadde også, ifølge Healy, gjennomført «gerrymandering» i lokalpolitikken flere steder der katolikkene var i flertall og hadde dermed sørget for at katolikkene ikke hadde noen kontroll over de lokale styringsorganene. Healy påpekte at Craig hadde fjernet nasjonalister fra offentlige stillinger der det var mulig, og gjennomført offentlig ansettelse basert på et sekterisk og politisk grunnlag. Healy trakk fram episoder som Oransjeordenen hadde stått bak, der blant annet opptøyer både i Belfast og Derry på 1800-tallet ble brukt som eksempel. Healy hevdet at medlemmene i Oransjeordenen ikke var i stand til å tenke selv, da de ble foret med anti-katolsk propaganda av lederne av ordenen. Disse lederne snakket stort om «sivil og religiøs frihet» en eller to ganger i året, men i praksis betydde dette frihet kun for medlemmene av ordenen, ifølge Healy. Craig på sin side, var tydelig irritert på Healy som åpenlyst hadde kritisert Oransjeordenens, Craigs og andre sentrale politikeres holdning til katolikkene.²⁶⁸ Han mislikte sterkt at Healy la mye av skylden for problemene i samfunnet på ordenen: «Then the hon. Member (Mr. Healy) rails and jeers at the Orange Institution and places some of the blame on that Order. He says we are all mere puppets in the hands of those who are in that ancient and honourable Institution».²⁶⁹

Utover 1930-tallet ble den voksende forbindelsen mellom den unionistiske regjeringen og Oransjeordenen stadig tydeligere blant annet på grunn av en økende nasjonalistisk utfordring fra den irske fristaten og splittelser innad blant unionistene. Walker gjengir en uttalelse fra redaksjonen i *Belfast Telegraph* den 12 juli 1932, der avisen i en artikkel hevdet at protestantene var delt mellom ulike trossamfunn og at det derfor var viktig for dem å ha en

²⁶⁷ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 99.

²⁶⁸ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 16 (1933/1934) 24. april 1934

²⁶⁹ Ibid. Volume 16 (1933/1934) 24. april 1934

felles møteplass og et felles bånd som ville gjøre dem i stand til å møte de utfordringene som måtte komme, dette fikk de gjennom Oransjeordenen.²⁷⁰

Under en tale i forbindelse med markeringen av 12. juli 1932, var Craig tydelig på hvor han sto i forhold til Oransjeordenen og uttalte følgende: «Ours is a Protestant Government and I am an Orangeman».²⁷¹ Craig selv var høyt oppe i systemet innenfor Oransjeordenen siden han var «Grand Master» i County Down, en stilling han verdsatte høyere enn det å være statsminister: «I am very proud indeed to be Grand Master of the loyal County of Down. I have filled that office many years, and I prize that far more than I do being Prime Minister».²⁷² Craig fastslo at ingenting ville få ham til å trekke tilbake noe av det han hadde gjort som en lojal oransjemann: «I have always said I am an Orangeman first and a politician and Member of this Parliament afterwards».²⁷³ Dette viser tydelig at Craig ikke så noen konflikt mellom det å være statsminister og på samme tid være en sentral aktør innenfor Oransjeordenen, selv om han ble møtt med kraftig kritikk fra representanter fra Nasjonalistpartiet.

Forbindelsen mellom Oransjeordenen og den unionistiske regjeringen førte som vi har sett til kritikk fra flere hold. Resultatet av at ledende unionistiske politikere var framstående medlemmer i Oransjeordenen, ble en regjering som i økende grad utover perioden bidro aktivt til å styrke de sekteriske skillelinjene og fremmedgjøring av den katolske minoriteten. At statsministeren offentlig gikk ut og erklærte at han først å fremst var et medlem av Oransjeordenen og deretter et medlem av parlamentet, måtte føre til reaksjoner. I *Derry Journal* ble Oransjeordenens forhold til politikk hyppig diskutert. Avisen mente det var vanskelig å få tak i Oransjeordenens egentlige forhold til politikk, siden ordenen på den ene siden sa at den holdt seg utenfor politikk og kun var en religiøs organisasjon.²⁷⁴ På den andre siden hadde ordenen, ifølge avisen, triumferende erklært at politikerne var avhengige av dens makt og innflytelse og at parlamentet i Belfast var en oransje institusjon. På grunn av det nære forholdet mellom Oransjeordenen og parlamentet hadde ordenen mye politisk makt og avisen påsto at det hadde ikke vært noe parlament i Belfast uten Oransjeordenen. Avisen konkluderte

²⁷⁰ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 28.

²⁷¹ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (20.10.2016) Derry Journal - Wednesday 28 December 1932

²⁷² Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 16 (1933/1934) 24. april 1934

²⁷³ Ibid. Volume 16 (1933/1934) 24. april 1934

²⁷⁴ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (21.10.2016) Derry Journal - Monday 15 July 1935

med at Oransjeordenen var en politisk orientert organisasjon og siden protestantismen var svært sentral hos Oransjeordenen, fikk det hele en religiøs karakter.²⁷⁵

Den stadig økende politiske innflytelsen fra Oransjeordenen, både i regjeringen og hos spesialstyrken, førte til økt uro og motstand mot Unionistpartiet utover 1930-tallet.

5.5 Oransjeordenens rolle i sekteriske uroligheter

I 1930 hadde medlemmer fra Oransjeordenen skapt uro og utført angrep på katolikker under et sportsstevne i Banbridge uten at politiet grep inn. Innenriksminister Bates hadde i tillegg valgt ikke å forfølge saken videre slik at de som sto bak gikk fri, noe som skapte sterke reaksjoner i den katolske delen av befolkningen.²⁷⁶ *Derry Journal* refererte *Irish News* i oktober 1930 som hevdet at: «It will scarcely be believed that a Government responsible for public order and even handed justice could openly ally itself with outrage and scandalous violence against a particular section of the community».²⁷⁷ *Derry Journal* stilte også spørsmål ved hvilken beskyttelse av liv, eiendom og sivile retter katolikkene kunne forvente når innenriksministeren offentlig gikk ut og erklærte at det ikke ville bli gjort noe i forhold til å arrestere lederne som sto bak angrepet på katolikkene.²⁷⁸

Innenriksministerens valg om ikke å gjøre noe skapte også reaksjoner i parlamentet blant annet fra en av Nasjonalistpartiets representant i parlamentet, Patrick O'Neill. Ifølge O'Neill hadde ministeren fått rapport fra politiet om hvem som sto for den voldelige oppførselen og innblandingen ved et sportsstevne. Arrangeringen av dette sportsstevnet var ansett som ordinære og lovlige rettigheter for folket.²⁷⁹ O'Neill stilte spørsmål ved hvorfor ministeren hadde ansatt en advokat til å forfølge en lignende hendelse i Derry der det ble reist tiltale, mens det som skjedde i Banbridge ikke ble straffeforfulgt. O'Neill kritiserte ministeren for ikke å gi katolikkene den samme beskyttelsen som ministerens partifeller fikk når de oppholdt seg i det offentlige rom. Både statsministeren og andre ministre ble i tillegg kritisert for å gå ut offentlig og påstå at den katolske befolkningen ble behandlet på samme måte som protestantene i Nord-Irland. Banbridge var et eksempel på at så ikke var tilfelle, der

²⁷⁵ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (21.10.2016) Derry Journal - Monday 15 July 1935

²⁷⁶ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 12 (1930) 14. oktober 1930

²⁷⁷ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (12.10.2016) Irish News sitert i Derry Journal - Wednesday 01 October 1930

²⁷⁸ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (12.10.2016) Derry Journal - Wednesday 01 October 1930

²⁷⁹ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 12 (1930) 14. oktober 1930

katolikkene ble truet og forsøkt hindret i å gjøre det som de ifølge loven hadde rett til, påpekte O'Neill.²⁸⁰ En oransje bue ble reist under bråket i Banbridge, i den hensikt at den skulle fungere som et symbol på sivil og religiøs frihet. O'Neill mente at medlemmene som reiste buen burde forsøke å praktisere en liten del av denne sivile og religiøse friheten. Det endte med en opphetet diskusjon i parlamentet, der innenriksministerens støttespillere påsto at katolikkene hadde provosert fram reaksjoner og at dette kunne vært unngått om katolikkene hadde tatt litt mer hensyn til hvilket område de var i og hvordan de gikk fram. Det var arrangørene bak dette sportsstevnet som skulle vært straffeforfulgt og de kunne være glade for at politiet hadde hindret ytterligere opptøyer i Banbridge, ifølge en representant for Unionistpartiet, Robert McBride.²⁸¹

Den sekteriske uroen tiltok utover 1930-tallet og bidro til enda større avstand mellom Nasjonalistpartiet og katolikkene på den ene siden og Unionistpartiet, Oransjeordenen og protestantene på den andre.

Utover 1935 var det igjen økning i sekterisk vold i Belfast. York Street, et område av Belfast, var åsted for flere alvorlige episoder. Selv en utvidet politistyrke var maktesløse i forhold til skyting på tilfeldige forbipasserende, og den økende volden førte til at innenriksminister Bates til slutt forbød alle parader, utenom begravelser i Belfast.²⁸² Den 23. juni, fem dager etter forbudet mot parader i Belfast, paraderte imidlertid Oransjeordenen gjennom York Street.²⁸³ *Derry Journal* siterte en uttalelse Joseph Davidson, «Grand Master» i Oransjeordenen, hadde kommet med samme dag som paraden:

(...) you may be perfectly certain that for the twelfth of July Orange celebrations we shall march through Northern-Ireland. I do not acknowledge the right of any government, 'Ulster' or imperial, to impose conditions on the celebrations of the Boyne victory, or to ban celebrations carried on for the past 140 years.²⁸⁴

Den 27. juni gikk innenriksministeren ut og erklærte at forbudet mot parader i Belfast var opphevet på bakgrunn av lovlydig oppførsel og ro i de urolige områdene spesielt og i Belfast generelt. Ministeren takket alle lovlydige borgere og uttrykte håp om at det ikke skulle bryte ut mer uro i byen.²⁸⁵

²⁸⁰ Ibid. Volume 12 (1930) 14. oktober 1930

²⁸¹ Ibid. Volume 12 (1930) 14. oktober 1930

²⁸² <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (10.10.2016) Derry Journal - Wednesday 19 June 1935

²⁸³ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 138.

²⁸⁴ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (10.10.2016) Derry Journal - Monday 24 June 1935

²⁸⁵ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (10.10.2016) Derry Journal - Friday 28 June 1935

I parlamentet stilte et medlem av Unionistpartiet, Lloyd Campbell, spørsmål ved hvordan denne paraden kunne gjennomføres til tross for advarsler fra politiet og stikk i strid med det forbudet innenriksministeren innførte noen få dager tidligere. Dette kunne bringe hele loven i vanry, mente Campbell.²⁸⁶ John William Nixon, fra de uavhengige unionistene, påsto at å kalle en begravelse for en parade var et tegn på at innenriksministeren hadde handlet i panikk.²⁸⁷ Nixon mente at var en for ivrig med forbud ville folk ende opp med å bryte disse og at noen ikke klarte å oppføre seg, burde ikke føre til forbud mot parader generelt. Det var dårlig politikk å prøve å begrense friheten til alle på grunn av handlingene til noen få. Han brukte slagordet om sivil og religiøs frihet som argument der sivil frihet betydde blant annet retten lovlige menn hadde til å marsjere i gatene i Belfast. Ifølge Nixon hadde statsministeren tidligere forsikret dem om at det nord-irske parlamentet var et protestantisk parlament for et protestantisk folk. Nixon argumenterte mot forbudet:

(...) it should be competent for a Protestant band to march the Protestant streets of the Protestant city of Belfast playing 'The Protestant Boys' in front of a Protestant procession going to a Protestant place of worship to hear Divine service celebrated according to the Protestant ritual by a Protestant clergyman.²⁸⁸

Umiddelbart etter at forbudet mot parader var opphevet brøt det ut nesten nattlige skyteepisoder og angrep fra både katolikker og protestanter. Paraden i 1935 førte til mye vold og uro, men hvem som startet opprøret og hvordan det startet var det uenighet om. En protestantisk ungdom ble drept da han ble skutt av katolikker etter at flere fra paraden tok seg inn i en katolsk gate og begynte å ødelegge husene der. Katolikkene påsto at de handlet i selvforsvar, mens medlemmer fra Oransjeordenen påsto at katolikkene skjøt først. Dette førte til hevnaksjoner, der tilfeldige protestanter og katolikker ble skutt og drept.²⁸⁹

Både *Northern Whig* og *Derry Journal* har med den offisielle versjonen av det som skjedde, kunngjort av den øverste lederen for politiet i Belfast, men sett bort i fra denne versjonen er dekkningen av opptøyene etter paradene 12. juli 1935 svært forskjellig. *Northern Whig* kalte opptøyene som fulgte etter paradene for de verste opptøyene siden 1921-22. Paradene hadde hatt rekordstor deltakelse og alt hadde gått fint for seg, men på returen hadde deltakerne blitt angrepet. Det hadde blitt kastet stein og skutt mot folkemengden og blant annet fra snikskyttere på takene. På grunn av skytingen måtte politiet svare, men de fikk kontroll over

²⁸⁶ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 17 (1935) 10. juli 1935

²⁸⁷ Ibid. Volume 17 (1935) 10. juli 1935

²⁸⁸ Ibid. Volume 17 (1935) 10. juli 1935

²⁸⁹ Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 138.

situasjonen da de plasserte bevæpnet politi på alle gatehjørnene.²⁹⁰ Ifølge *Derry Journal* startet imidlertid opptøyene for alvor da en som fulgte etter paraden angrep en katolsk mann som sto og så på. Mannen som hadde blitt angrepet løp inn i en butikk for å søke ly, men flere fra paraden løp etter og knuste vinduer og ødela mye i butikken før de fortsatte nedover gaten og knuste vinduer i katolske hus. Det ble deretter avfyrt skudd og disse skuddene ble besvart. Avisen skriver også at falske rykter gikk om at medlemmer fra Oransjeordenen hadde blitt angrepet under paraden.²⁹¹ Her er det helt klart ulik oppfatning av hva som skjedde og hvem som startet det hele, noe som til en viss grad gjenspeiler samfunnet forøvrig der de to hovedgruppene var grunnleggende uenige på de fleste punkt. Det er likevel tydelig at Oransjeordenen uansett var en sentral aktør i forbindelse med den uroen som pågikk i Belfast i 1935.

Opptøyene fortsatte i Belfast utover sensommeren 1935 og i august startet Oransjeordenen en offisiell boikott av katolske puber, i tillegg til at en uoffisiell boikott av katolske forretninger hadde foregått en stund. En uttalelse fra «Ulster Protestant League» støttet Oransjeordenens boikott og tydeliggjør en diskriminerende holdning overfor katolikkene: «Neither to talk with, nor walk with, neither to buy or sell, borrow nor lend, take nor give, or to have any dealings at all with them (Catholics) nor for employers to employ them nor employees to work with them».²⁹² Her kommer holdningene mot katolikkene tydelig fram og viser at Oransjeordenen fikk støtte fra «Ulster Protestant League», der begge aktørene jobbet for å ekskludere katolikkene fra den nord-irske samfunnet. Disse anti-katolske holdningene hos ordenen bidro til økt diskriminering, vold og uro i samfunnet i Nord-Irland.

Da parlamentet møttes i oktober spurte unionistrepresentanten Campbell statsministeren om han hadde tenkt å rådføre seg med Storbritannias regjering med tanke på å sette opp en domstol i Belfast for å undersøke opprinnelsen og omstendighetene til opptøyene. Statsminister Craig avfeide denne forespørselen med at «Government of Ireland Act» av 1920 fastslo at ansvaret for opprettholdelse av lov og orden i denne delen av United Kingdom falt på den nord-irske regjeringen og det var derfor ingen grunn til noe samråd med den britiske regjeringen i denne saken. Ifølge Craig var det ikke behov for noen spesiell domstol i så henseende, siden opprinnelsen og alle omstendighetene rundt den siste tids uro i Belfast var kjent og ikke noe å diskutere ytterligere. Craig mente at årsaken til urolighetene «are found

²⁹⁰ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (10.10.2016) Northern Whig - Saturday 13 July 1935

²⁹¹ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (10.10.2016) Derry Journal - Monday 15 July 1935

²⁹² Sitert i Farrell, *Northern Ireland: the Orange State*. 140.

deep-rooted among a certain section in our national life who are disloyal to the Throne and Constitution of these realms».²⁹³ Unionistrepresentanten Grant stilte spørsmål ved om ikke den nord-irske regjeringen hadde tenkt å foreta nærmere undersøkelser av opprinnelsen og omstendighetene rundt angrepet på medlemmer fra Oransjeordenen 12. juli. Craig svarte med at alle fakta om saken var godt kjent, de visste at en fredelig parade i regi av Oransjeordenen hadde blitt angrepet og at «Royal Ulster Constabulary» hadde arrestert en mann, som sannsynligvis kom til å tilbringe noen år i fengsel. Craig avrundet diskusjonen med et råd til medlemmene av parlamentet: «The only thing I would say is that I hope all Members of the House will, in view of what has happened, realise that an ill-spoken word, even in this House, may possibly cause further trouble, which I am sure everybody desires to avoid».²⁹⁴ Slik saken kom fram i parlamentet er det tydelig at Craig og hans partifeller så på opprinnelsen til opptøyene utelukkende som et angrep fra katolikkene på en fredelig parade i regi av Oransjeordenen.

Derry Journal framstilte derimot saken fra en annen side, der medlemmer fra Oransjeordenen hadde gått til angrep på tilfeldige katolikker som sto og så på paraden. Det at Craig ikke ønsket noen nærmere undersøkelser av bakgrunnen for opptøyene kan muligens ses i sammenheng med at det var medlemmer fra Oransjeordenen som var involvert og at det ville vært svært uheldig om en nærmere gransking av omstendighetene avdekket at det hele startet med at det var katolikkene som ble angrepet. På en annen side kan det at Craig ikke ønsket nærmere gransking skyldes at han ikke så noe poeng i å undersøke saken nærmere siden alle fakta hadde kommet fram, slik han så det.

Som funnene over viser, hadde Oransjeordenen en framtrødende rolle i økningen av de sekteriske urolighetene utover 1930-tallet. Mange ledende politikere, som også var medlemmer i Oransjeordenen, bidro på sin måte til denne økningen ved ikke å granske de ulike hendelsene nærmere og dermed unnlate å stille ordenen til ansvar for det som skjedde.

²⁹³ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 17 (1935) 8. oktober 1935

²⁹⁴ *Ibid.* Volume 17 (1935) 8. oktober 1935

Oppsummering

Som vi har sett fungerte Oransjeordenen som et bindeledd mellom religion, kultur og politikk i Nord-Irland under nasjonsbyggingsprosessen utover 1920-tallet. Mange ledende politikere var også medlemmer i Oransjeordenen og det er tydelig at ordenen hadde stor innflytelse på det nord-irske samfunnet, både religiøst og politisk. Oransjeordenen var imot undervisning i det irske språket og lederne i Oransjeordenen fikk fjernet den økonomiske støtten til undervisningen i irsk. Ordenen var også motstandere av sekularisering av skolene i Nord-Irland og ordenen klarte å sørge for protestantisk religionsundervisning på skolene, samt protestantiske lærere til protestantiske barn. Lederne av Oransjeordenen arrangerte også de årlige paradene der ulike triumfer over katolikkene har blitt feiret.

Oransjeordenen startet som en organisasjon som skulle beskytte protestantene mot katolikkene, den var et symbol for protestantisk solidaritet og bidro til motsetninger mellom katolikker og protestanter i det nord-irske samfunnet. Ordenens innflytelse økte ved sekteriske spenninger og bidro til en økning i den religiøse sekterismen i Nord-Irland. Det var imidlertid sekteriske spenninger i regi av ordenen allerede tidlig i nasjonsbyggingsprosessen, noe blant annet opprettelsen av det protestantiske «B Specials» tidlig på 1920-tallet viser. De mange paradene og feiringene av ulike seire over katolikkene arrangert av Oransjeordenen, var med på å styrke «Ulster»-identiteten for mange av protestantene, noe som var viktig for unionistene i en tid der de skulle bygge Nord-Irland og skape et fellesskap i befolkningen. I lys av Hylland-Eriksens teorier er det tydelig at Oransjeordenen fokuserte på likheter innad og forskjeller utad og disse paradene og feiringen var dermed med på å skape et identitetsfellesskap innad, der en stor del av befolkningen, katolikkene, ikke kunne være med. Det ble følgelig skapt motsetningen mellom et protestantisk-unionistisk «vi» og et katolsk-nasjonalistisk «de andre».

Ifølge Hobsbawm er konstruerte tradisjoner en praksis av rituell eller symbolsk natur som innprenter visse verdier og normer gjennom forbindelser til fortiden. Oransjeordenens protestantiske feiringer viser relevansen til Hobsbawms teorier om konstruerte tradisjoner, tradisjoner som blir skapt nettopp gjennom forbindelser til fortiden.²⁹⁵ Disse konstruerte tradisjonene ga en følelse av styrke og fellesskap som skulle rettferdiggjøre protestantenes dominans og viser at religion var en viktig faktor for stadfesting av «Ulster»-identiteten og et sentralt element innenfor Oransjeordenen.

²⁹⁵ Hobsbawm og Ranger, *The Invention of tradition*. 1ff.

Craig hadde vært opptatt av å holde unionistene samlet innenfor Unionistpartiet, men mot slutten av 1920-tallet og utover 1930-tallet var det en økning i splittelser innad blant unionistene. I tillegg var det endringer i samarbeidet mellom United Kingdom og den irske fristaten, noe som bekymret Unionistpartiet i Nord-Irland. Mine funn indikerer at Oransjeordenens politiske og religiøse innflytelse på det nord-irske samfunnet økte ytterligere i denne perioden. Dette kan ses i sammenheng med Østeruds teorier om at den nasjonale identiteten blir styrket i perioder med kriser og truende utfordringer og at en trussel utenfra styrker følelsen av likhet innad.²⁹⁶ Det kan se ut til at Oransjeordenen fungerte som et bindeledd mellom det religiøse, det kulturelle og det politiske og på denne måten styrket samholdet blant unionistene spesielt innenfor Unionistpartiet. Selv om blant annet disse faktorene var med på å styrke samholdet innad blant unionistene, var det likevel interne spenninger som skulle påvirke identitetsdannelsesprosessen hos unionistene.

²⁹⁶ Østerud, *Hva er nasjonalisme?* 26.

Kapittel 6: Interne spenninger innenfor den unionistiske identitetsdanningsprosessen

Unionistpartiet i Nord-Irland var, som nevnt tidligere, opptatt av å stå samlet utad, men det er mange ting som tyder på at det var store forskjeller innad blant unionistene. I det følgende kapitlet skal jeg drøfte potensielle motsetninger internt i unionismen langs tre akser: religiøse skiller mellom de protestantiske trosretningene, sosioøkonomiske skiller knyttet til klasse, og relasjonen mellom Ulster-identiteten på den ene siden og unionstilhørigheten og den britiske identiteten på den andre. I hvilken grad og på hvilken måte kom religiøse forskjeller innenfor protestantismen til uttrykk hos de unionistiske politikerne? Protestantene i Nord-Irland kom også fra ulike sosioøkonomiske klasser, med alt fra bønder og arbeidere, til fabrikkere og embetsmenn, og jeg vil derfor undersøke nærmere hvordan de unionistiske politikere forholdt seg til sosiale klasseskiller. Innad blant unionistene var det også store forskjeller når det gjaldt forholdet til United Kingdom. Mange var nært knyttet til unionen, men ikke nødvendigvis til den britiske regjeringen som etter mange unionisters mening samarbeidet for tett med den irske fristaten, siden unionistene fryktet sammenslåing, og dette var med på å påvirke formingen av «Ulster»-identiteten. Spørsmålet som da vil være interessant å søke et svar på er dermed hvordan de unionistiske politikerne forsto forholdet mellom den britiske identiteten og «Ulster»-identiteten.

6.1 Religiøse forskjeller innenfor protestantismen

Når det er snakk om Nord-Irland blir ofte begrepene protestanter og katolikker brukt, noe som sier noe om hvilken religiøs tilhørighet en person har. Det som imidlertid er verdt å merke seg er at innenfor betegnelsen protestantisme i Nord-Irland finner en flere ulike kirkesamfunn der mange av de unionistiske politikerne hadde tilhørighet. De protestantiske kirkene i Nord-Irland har derfor spilt en stor rolle innenfor både politikken og nasjonsbyggingsprosessen som tok til på begynnelsen av 1920-tallet. Overlappingen av religiøst og politisk personell, som en finner innenfor de protestantiske kirkene, har omsluttet formingen av den politiske oppfatningen, lederskapet og samfunnsengasjementet i tillegg til deltakelse i unionistisk partipolitikk. Innenfor samlebetegnelsen protestantisme kan en finne opp mot hundre kirkesamfunn av ulik størrelse, og disse inneholder ofte ulike religiøse og politiske

holdninger.²⁹⁷ Noen av kirkesamfunnene var veldig politisk orienterte, mens andre var mer pietistisk og apolitiske. De største protestantiske kirkesamfunnene i Nord-Irland er den anglikanske kirken, kalt «Church of Ireland», presbyterianerne og metodistene. Den presbyterianske kirke har vært svært kjent for sitt aktive politiske engasjement, mens «Church of Ireland» særlig er blitt engasjert i politikk gjennom sitt nære forhold til Oransjeordenen.²⁹⁸ Protestantismen i Ulster har vært preget av å være «multi-denominational»,²⁹⁹ i motsetning til resten av Irland. Dette var mye på grunn av at presbyterianerne, som i hovedsak kom fra Skottland, hadde stor innflytelse på samfunnet i Nord-Irland blant annet økonomisk gjennom den dominansen de hadde innenfor produksjon og handel, og sosialt og kulturelt gjennom deres teologiske og i stor grad kalvinistiske verdensbilde. Klasseforskjeller falt ofte sammen med tverrkirkelige forskjeller, da landeiere som regel tilhørte den anglikanske kirken «Church of Ireland», mens urbane forretningsmenn og småbønder ofte var presbyterianere. Sammen førte disse skillene til spenninger internt i den unionistiske bevegelsen.³⁰⁰ Som eksempel kan en se på debatten om religionsundervisning i skolen på 1920-tallet, som vi har sett nærmere på i kapittel 3, der jeg viste at det var store uenigheter blant unionistene rundt dette spørsmålet. Det ble ytret ønske om å fjerne religionsundervisningen i det hele ved å sekularisere skolen, og det ble argumentert med at forskjeller i dogma innenfor religionsundervisningen hadde skapt en kløft i arbeiderklassen. Så lenge det ble undervist i ulike dogma, ville det være vanskelig å bringe de ulike klassene i samfunnet sammen, i tillegg til at lærerne var betalt for sekulær undervisning, slik vi også så i kapittel 3.³⁰¹ Den presbyterianske Lynn, jamfør kapittel 3, mente på sin side at religionsundervisningen var grunnlaget for all undervisning og dannelsen, mens andre igjen mente at det burde være en form for standardisert religionsundervisning i skolen. Ifølge parlamentsmedlem Samuel McGuffin fra Unionistpartiet hadde religionen hatt en annen betydning da religionsundervisning ble innført i skolene, enn den hadde i det nord-irske samfunnet på 1920-tallet. McGuffin så gjerne at det kunne bli undervist i fromhet, men teologiske dogma burde unngås da dette hadde skapt problemer i samfunnet tidligere og ville forsterke problemer i framtiden. Når det kom til religionsundervisning i skolene, mente McGuffin at det var viktig å være klar over at det nord-irske samfunnet var veldig ulikt det britiske, da

²⁹⁷ Mitchell, *Religion, Identity and Politics in Northern Ireland : Boundaries of Belonging and Belief*. 48.

²⁹⁸ Ibid.

²⁹⁹ Walker, *A history of the Ulster Unionist Party : Protest, pragmatism and pessimism*. 2.

³⁰⁰ Ibid., 2f.

³⁰¹ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 3 (1923) p. 139 - 140

sekterisme i Nord-Irland hadde vært årsaken til mye uro, også i forhold til de urolighetene som preget samfunnet i begynnelsen av 1920-tallet. McGuffin uttalte under talen sin i parlamentet at «No sooner do you mention religion in certain quarters than a feeling of bitterness springs up -in the heart and breast of the individual»,³⁰² noe som, ifølge han, førte til at det var vanskelig å få et enhetlig samfunn.³⁰³

Flere av de unionistiske politikerne var klar over at ulike trossamfunn splittet samfunnet og at sekteriske forskjeller skapte uro, derfor var det flere som tok til orde for å få en felles religionsundervisning innenfor protestantismen. Ifølge Smith oppstår den religiøse identiteten på bakgrunn av andre menneskelige behov der sosialisering og kommunikasjon er faktorer som er med på å forme den religiøse identiteten.³⁰⁴ Barna i Nord-Irland ble sosialisert innenfor ulike trossamfunn og fikk, på tross av store diskusjoner rundt dette, ulik religiøs opplæring på skolen, noe som førte til at deres religiøse identitet ble styrket i forhold til de andre protestantiske trossamfunnene og at de sekteriske splittelene i samfunnet vedvarte. De ulike elementene innenfor religionen, som verdier, symbol, myter og tradisjoner, blir ofte systematisert gjennom skikker og tradisjoner. De som føler de deler de samme verdiene, symbolene og tradisjonene i forhold til tro og ritualer danner ofte et trosfellesskap basert på disse kriteriene.³⁰⁵ Disse trosfellesskapene var fellesskap basert på likheter innad og forskjeller utad og var dermed med på å styrke følelsen av «oss» og «de andre». Det nord-irske samfunnet som var splittet mellom protestanter og katolikker opplevde altså også splittelser innenfor protestantismen. Selv om religion var en faktor som bidro til splittelser innad blant protestantene på grunn av religiøse forskjeller, var samfunnet også preget av ulike sosiale klasser.

³⁰² Ibid. Volume 3 (1923) 17. april 1923

³⁰³ Ibid. Volume 3 (1923) 17. april 1923

³⁰⁴ Smith, *National identity*. 6.

³⁰⁵ Ibid. 6

6.2 De unionistiske politikerne og de sosiale klasseskillene

Både Craig, Brooke og flere av deres nærmeste støttespillere var fra det øvre lag i samfunnet. Craig var sønnen til en whisky-millionær, mens Brooke kom fra en landeiende familie som hadde slått seg ned i det rike jordbruksområdet i Fermanagh flere hundre år tidligere.

Unionistpartiet besto stort sett av forretningsmenn og velstående landeiere, der de fleste var både godt utdannet og bereist, men de delte likevel ofte de mest grunnleggende synspunktene til grasrota.³⁰⁶ Som nevnt tidligere hadde Unionistpartiet, med Craig i spissen, vært opptatt av å stå samlet og det er lett å få inntrykk av at dette var en sterkt, sammensveiset enhet på tvers av klasseskillene. Dette er en sannhet med betydelige modifikasjoner.

I tiden rundt opprettelsen av Nord-Irland, 1921-22, var det deler av middelklassen i Belfast som ønsket et samlet Irland og var kjølige til en deling. Flere i næringslivet i Belfast var derfor også i opposisjon til Craig i 1921-1922. Craig var klar over dette og i en tale uttrykte han ønske om et sterkere bånd til næringslivet, blant annet gjennom større deltakelse fra Belfasts forretningsmenn i «B Specials», den delen av styrken som jobbet uten betaling og deltid.³⁰⁷ For Craig var spesialstyrken en samlende faktor som kjempet for å beskytte Ulster: «Our hearts beat with pride when we consider what our Ulster folk are doing in order to save the country from devastation».³⁰⁸ Craig ba om £100 000 i støtte, men responsen var laber. Lord Londonderry forklarte det med at under Edward Carsons tid var det de som jobbet på skipsverftene som var målgruppen for de unionistiske lederne mens næringslivet ikke hadde vært særlig involvert. Deler av den unionistiske middelklassen følte derfor at de politiske lederne hadde vært mer opptatt av å ha nære bånd til arbeiderklassen. Dette var begynnelsen på det som skulle føre til splittelsen i den unionistiske regjeringen så snart grunnleggingen av selve staten var sikret.³⁰⁹

Rundt 1925 ble det tydelig at det som hadde framstått som en enhet innad i unionistbevegelsen ikke kom til å vare, og to grupper innenfor den unionistiske regjeringen skilte seg ut i hvordan de ønsket å påvirke prosedyrer og bestemmelser. En av gruppene var sentrert rundt James Craig, arbeidsministeren John Andrews og innenriksminister Dawson Bates. Denne gruppen ble kalt populistene og hadde fokus på forholdet mellom de ulike protestantiske klassene representert ved «B Specials», politistyrken som besto utelukkende av

³⁰⁶ David McKittrick og David McVea, *Making sense of the troubles* (London: Penguin Books, 2001). 16.

³⁰⁷ Bew, Gibbon, og Patterson, *Northern Ireland 1921-1994: political forces and social classes*. 42.

³⁰⁸ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 2 (1922) 14. mars 1922

³⁰⁹ Bew, Gibbon, og Patterson, *Northern Ireland 1921-1994: political forces and social classes*. 42.

protestanter. Dette forholdet bar preg av en kombinasjon av sekterisk og demokratisk praksis, og populistene var tilhengere av et høyt forbruk av offentlige midler. Den andre gruppen ble kalt anti-populister og var konsentrert rundt to finansministere, Hugh Pollock og John Milne Barbour og lederen for den nord-irske forvaltningen («Northern Ireland Civil Service») Sir Wilfrid Spender. Denne gruppen hadde en annen og mer nøktern økonomisk tilnærming til styringen av staten.³¹⁰ Ut i fra denne grupperingen kan det derfor se ut til at populistene i stor grad tilhørte arbeiderklassen, selv om Craig selv kom fra det øvre laget av samfunnet, mens anti-populistene i større grad kom fra de mer velstående gruppene i det nord-irske samfunnet. Spenningen mellom disse to gruppene var spesielt stor innenfor fire områder: den nord-irske forvaltningen, Finansdepartementet, utgiftene til de sosiale tjenestene og statusen til Nord-Irland. Deler av stridens kjerne var andelen katolikker i byrået og følgelig var konstruksjonen og sammensettingen av den nord-irske forvaltningen (NICS) et stridspunkt. Populistene var imot ansettelse av katolikker og anti-populistene kjempet mot denne tendensen.³¹¹

Nasjonalistrepresentanten Devlin stilte spørsmål i parlamentet angående prosessen ved ansettelse til de offentlige og private næringene.³¹² Han mente at ansettelsene burde bli gjort på bakgrunn av personlig karakter og effektivitet, men det var mistanker om at ansettelsene var basert på religiøs tilknytning. Devlin fikk støtte fra Barbour som mente at katolikkene utgjorde en stor andel av befolkningen i Nord-Irland og de burde derfor få en rimelig andel av de ansettelsene som ble gjort, forutsatt at de var effektive i jobben.³¹³

Et annet punkt de to fraksjonene var uenige om var Finansdepartementets rolle, der anti-populistene hadde sitt tyngdepunkt. De var sterkt imot de store utgiftene til de sosiale tjenestene. De var blant annet bekymret for at dagdrivere utnyttet systemet og foreslo å lage en svarteliste, noe Craig mislikte. Anti-populistene mottok imidlertid skryt fra en sentral person innenfor de britiske sosiale tjenestene, Sir John Anderson. Han var svært fornøyd med at Nord-Irland ikke hadde innført dyre sosiale reformer, slik britene hadde, spesielt innenfor utdanning.³¹⁴ I forhold til statusen til staten Nord-Irland var det også splittelser. Selv om grupperingen innenfor unionismen i populist og anti-populister ikke ble tydelig før rundt 1925, kom uenighetene blant annet til syne under de første talene til Craig og Pollock ved

³¹⁰ Ibid., 56.

³¹¹ Ibid., 56ff.

³¹² Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. 5. april 1927

³¹³ Ibid. Volume 8 (1927) 5. april 1927

³¹⁴ Bew, Gibbon, og Patterson, *Northern Ireland 1921-1994: political forces and social classes*. 59.

opprettelsen av parlamentet i Nord-Irland.³¹⁵ Craig var ikke så opptatt av den lovgivende makten det nord-irske parlamentet hadde fått, han hadde mer fokus på den administrative makten som var blitt gitt og ønsket at den nye regjeringen skulle være lydhor overfor lokale ønsker. Pollock på sin side var opptatt av de konstitusjonelle aspektene ved overføringen av makt til det lokale parlamentet. Pollock hevdet at Nord-Irland var «an autonomous state with a federal relationship to the United Kingdom».³¹⁶

Craig fikk, som nevnt tidligere, fjernet proporsjonal representasjon mot slutten av 1920-tallet, for å styrke Unionistpartiets posisjon i regjeringen. Regjeringen fortsatte imidlertid å være sårbar på grunn av økonomiske og sosiale problemer utover 1930-tallet, og etableringen av «Ulster Protestant League» i 1931.³¹⁷ «Ulster Protestant League» var en militant, politisk organisasjon som vokste, både i antall medlemmer og i forhold til innflytelse utover 1930-tallet. I løpet av de første årene var flere representanter fra Unionistpartiet med i «Ulster Protestant League», men rundt midten av 1930-tallet hadde Unionistpartiet mistet innflytelsen over «Ulster Protestant League», som nå så på regjeringen som svak og forrædersk. Organisasjonen sto bak mye av den sekteriske uroen som herjet Belfast sommeren 1935, der både katolikker og politiet ble sett på som motstandere.³¹⁸ Avisen *Derry Journal* omtalte «Ulster Protestant League» som en del av en protestantisk underverden som sto bak både opptøyene og opprøret som herjet Belfast.³¹⁹ Unionistene hadde tidligere ment at det var grenseområdene som den største trusselen mot opprettholdelsen av Nord-Irland, men opplevde nå at det var Belfast som var sentrum for lovløshet og uro.³²⁰ Denne uroen bekymret regjeringen, men taler med ekstremt innhold både av landbruksminister Brooke og Craig kan ha vært med på å forverre klimaet og motsetningsforholdet i samfunnet. Poenget med talene hadde imidlertid vært å begrense «Ulster Protestant League» sin innflytelse på unionistiske velgere og den potensielle valgtrusselen mot Unionistpartiet. Denne valgtrusselen var i høyeste grad reell da unionistene i Unionistpartiet hadde gått på et tilbakeslag under lokalvalget i 1936 i de områdene der uroen hadde vært mest intens. Frykten var stor for at splittelser blant unionistene i Nord-Irland skulle gi nasjonalistene økt politisk kontroll.³²¹

³¹⁵ Ibid., 56ff.

³¹⁶ Sitert i Ibid., 60.

³¹⁷ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 22.

³¹⁸ Walker, *A history of the Ulster Unionist Party : Protest, pragmatism and pessimism*. 72.

³¹⁹ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (3.10.2016) Derry Journal - Friday 14 June 1935

³²⁰ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (3.10.2016) Derry Journal - Friday 14 June 1935

³²¹ Walker, *A history of the Ulster Unionist Party : Protest, pragmatism and pessimism*. 72-73.

Ifølge Lord Charlemont hadde det jevnt over vært en økning i religiøse saker i talene som politikerne holdt i denne perioden: «It's not entirely religious fervour- it's the gradual increase of pressure from independent organisations, leagues, socialism; all the political expressions of Ulster individualism».³²² Ved valget i 1938 stilte «Progressive Unionist Party» med 11 representanter der de rettet kritikk mot regjeringens økonomiske politikk og den høye andelen arbeidsledige i samfunnet.³²³ I tiden før valget uttalte William John Stewart, lederen for «Progressive Unionist Party», seg i *Derry Journal* der han mente at Nord-Irland var i bakevjen: «We want to get out of that backwater, which means poverty and death, into the river of prosperity and life. Can anyone, even those most favourable to the present government, view another four or five years going on as we are doing?».³²⁴ Ingen fra det progressive unionistpartiet ble imidlertid valgt,³²⁵ men partiets mobilisering viste likevel en økende opposisjon innad blant unionistene, der det ble stilt spørsmål ved den politikken som regjeringen, med Craig i spissen, førte.

Som vi har sett over tilhørte protestantene i Nord-Irland ulike klasser og hvilken klasse de unionistiske politikerne tilhørte eller assosierte seg med, var med på å påvirke politikken som ble ført, blant annet i forhold til omfanget av statens forbruk og hvordan de økonomiske midlene skulle fordeles. Hvem de ulike politikerne henvendte seg til hadde ofte samsvar med hvilken klasse de selv følte tilhørighet til, selv om det var stor frykt blant unionistiske ledere for at unionismen skulle splittes i flere parti. Utover 1920-tallet ble det imidlertid stadig tydeligere at det var uenigheter blant unionistene, særlig knyttet til økonomiske nedgangsperioder, noe som ga økt frykt for splittelser innad som kunne gi nasjonalistene et overtak. Dette påvirket den politikken som ble ført fra Unionistpartiets ledelse og det politiske klimaet under identitetsdannelsen og nasjonsbyggingsprosessen i Nord-Irland.

³²² Sitert i Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 22.

³²³ Ibid. 22

³²⁴ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk> (3.10.2016) Derry Journal - Wednesday 10 November 1937

³²⁵ Bardon, *A history of Ulster*. 545.

6.3 De unionistiske politikernes forhold til den britiske identiteten og «Ulster»-identiteten i perioden 1921-1938

Den politikken og det partisystemet som utviklet seg i Nord-Irland utover 1900-tallet viser en tett sammenheng mellom politisk og religiøs tilhørighet. De fleste unionistene var protestanter, mens de fleste nasjonalistene var katolikker. Religion var en viktig identitetsmarkør og i denne perioden økte interessen for en regional «Ulster»-identitet. Selv om religion og politikk var nært forbundet og religion spilte en stor rolle som en splittende faktor innenfor politikken, er det viktig å merke seg at det var flere unntak: det fantes protestanter som var nasjonalister og katolikker som var unionister.³²⁶

En «Ulster»-identitet innebar blant annet å avvise det som hadde med irsk identitet og Irland å gjøre, noe som skjedde i økende grad blant annet på grunn av kampen mot «Home Rule». Ved å vektlegge en «Ulster»-identitet ble det skapt avstand til resten av Irland i det som ble omtalt som «South» og den irske identiteten blant unionistene ble dempet, selv om noen av unionistene i enkelte områder av Ulster fortsatte å kalle seg irske. «Ulster»-identiteten var i hovedsak koblet til den protestantiske majoriteten og det var en tydelig forbindelse mellom regjeringen og staten og det protestantiske og unionistiske samfunnet.³²⁷

I de første årene etter opprettelsen av Nord-Irland var det ikke mye opposisjon i det nord-irske parlamentet siden nasjonalistene ikke møtte, og utformingen av parlamentet ble derfor ikke preget av et flerpartisystem, slik som i det britiske parlamentet.³²⁸ Den nord-irske regjeringen møtte likevel sterk opposisjon i samfunnet fra katolikker, både i form av moderate nasjonalister og mer radikale republikanere i begynnelsen av 1920-årene, men klarte på tross av dette å etablere makten i løpet av siste del av 1923. Mens parlamentet i den irske fristaten ønsket å svekke båndet til britene, jobbet den nord-irske regjeringen på sin side for å styrke det båndet de hadde. Etter 1921 skulle imidlertid forholdet mellom unionistene i Nord-Irland og den britiske regjeringen fortsette å være problematisk. Selv om Nord-Irland hadde fått lokalt parlament og selvstyre etter «The Government of Ireland Act», hadde den britiske regjeringen fortsatt den overordnede makten over framtidige ordninger for den nord-irske staten og dette bekymret den unionistiske regjeringen.³²⁹

³²⁶ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 6f.

³²⁷ *Ibid.*, 27ff.

³²⁸ Bew, Gibbon, og Patterson, *Northern Ireland 1921-1994: political forces and social classes*. 55.

³²⁹ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 19f.

Den unionistiske regjeringen møtte, som nevnt, sterk opposisjon, ikke bare fra nasjonalistene i og utenfor Nord-Irland, men også fra ulike uavhengige unionist- og arbeidergrupper. Denne motstanden skulle komme til å påvirke hvordan den nye regjeringen og dens støttespillere formet sin egen identitet. Unionistpartiet var usikre i forhold til deres «medlemskap» i den britiske, nasjonale familien. Sent i 1921 ble det lagt opp til i «The Anglo-Irish Treaty», mot unionistenes ønsker, at den nord-irske regjeringen kunne beholde selvstyre og den lokale makten den ble gitt tidligere samme år, men under et all-irsk parlament og ikke under Westminster.³³⁰ I «The Anglo-Irish Treaty» var Nord-Irland innlemmet i den irske fristaten, men Nord-Irland hadde mulighet til å trekke seg fra å bli en del av den innen en måned etter traktaten ble satt i kraft.³³¹ «The Anglo-Irish Treaty» endret dermed situasjonen for Nord-Irland. Noen av de unionistiske politikerne var forberedt på å samarbeide med representanter for den irske fristaten innenfor virkeområdene den britiske regjeringen hadde pekt ut, men de var ikke forberedt på å samarbeide med en sammensatt regjering der den ene halvdel var eksplisitt republikansk, mens lederen for den andre halvparten nektet å gå tilbake på en uttalelse om at traktaten var et skritt i retning av en republikk.³³² Den nord-irske regjeringen kunne velge å trekke seg fra et samarbeid med parlamentet i den irske fristaten, noe den gjorde i desember 1922, men da måtte det etableres en grensekommisjon for å undersøke hvor grensene mellom den irske fristaten og Nord-Irland skulle gå.³³³

Det kommisjonen kom fram til førte ikke til noen endringer for grensene til Nord-Irland, men lederne for unionistene i Nord-Irland følte at de var nødt til å holde et våkent øye med både den britiske opinionen og politikerne i Westminster.³³⁴ Det unionistiske flertallet i parlamentet i Nord-Irland var tydelige på at de ikke ønsket en grensekommisjon under noen omstendigheter. Ingen kommisjon skulle komme å fortelle dem hvor grensene skulle gå, og statsminister Craig slo fast at «what we have now we hold, and we will hold against all combinations».³³⁵

Unionistene hadde, etter 1921, mulighet til å utvikle sin egen identitet, noe som innebar å beholde en nær forbindelse til Storbritannia og den britiske tronen. Smith har understreket

³³⁰ Ibid.

³³¹ Hennessey, *A history of Northern Ireland, 1920-1996*. 21.

³³² Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 2 (1922) p. 596 - 598

³³³ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 20.

³³⁴ Ibid.

³³⁵ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 2 (1922) p. 596 - 598

hvor viktig det er for en nasjon å sørge for en homogen kultur med sosiale bånd mellom individene.³³⁶ Dette gjøres gjerne gjennom bruk av symboler som flagg og sanger. Rett etter opprettelsen av Nord-Irland fikk den unionistiske regjeringen mulighet til å velge et lokalt flagg og nasjonalsang for den nye staten, men de valgte da å beholde både den britiske nasjonalsangen og unionsflagget. Arbeidsministerens syn på saken var at «we should emphasise our union in the United Kingdom by flying the Union Jack without any special symbol».³³⁷ Den unionistiske regjeringen ønsket å holde unionistene samlet innenfor Unionistpartiet. Unionsflagget, med emblemet til monarkiet, var et viktig symbol for dem og det var derfor viktig å beholde Union Jack, da det var med på å forme en felles identitet blant unionistene og å støtte den unionistiske regjeringen.³³⁸

I Nord-Irland var det å bruke betegnelsen «Ulster» en samlende og legitimerende faktor da den skapte en forbindelse med fortiden. Betegnelsen fremmet en territoriell grense til resten av Irland, og ga assosiasjoner til viktige hendelser på 1600-tallet som fortsatt hadde stor betydning for protestantene i Ulster. Ulike jubileum av historisk art ble hyppig brukt for å styrke identiteten blant medlemmene i det protestantiske og unionistiske samfunnet. Som nevnt i kapittel 5, er feiringen av beleiringen av Derry i 1688-89 en slik tradisjon. Denne hendelsen blir feiret med parader i Derry, av protestantiske organisasjoner, og er i hovedsak en protestantisk feiring der protestantenes triumf over katolikkene blir tydeliggjort.³³⁹ En annen feiring av «Ulster»-identiteten som har en religiøs betydning, også nevnt i kapittel 5, er Oransjeordenens feiring av slaget ved Boyne.

Lord Londonderrys forsøk på å etablere skoler som ikke tilhørte noen spesielle trossamfunn og utnevnelsen av den katolske Sir Denis Henry som justitiarius av Nord-Irland kan bli sett på som forsøk på å skape en egen «Ulster»-identitet og at regjeringen på denne måten forsøkte å unngå å bli identifisert kun med den protestantiske delen av befolkningen. Denne holdningen skulle derimot ikke vedvare hos regjeringen, blant annet på grunn av bekymringer for splittelser blant unionistene i møte med politiske utfordringer fra uavhengige unionister med flere. I 1927 holdt derfor Craig en stor tale under markeringen i Belfast der han advarte mot farene med splittelser blant unionistene og etter 1927 brukte medlemmer av regjeringen markeringene 12. juli til å tydeliggjøre deres politiske standpunkt og å fremme unionistisk

³³⁶ Smith, *National identity*. 16.

³³⁷ Sitert i Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 24.

³³⁸ *Ibid.*, 23f.

³³⁹ *Ibid.*, 25ff.

enhet.³⁴⁰ For den unionistiske regjeringen i dannelsen av en «Ulster»-identitet var det viktig å framstå som en samlet enhet.

Ifølge Østerud blir den nasjonale identiteten ofte styrket i perioder med kriser og truende utfordringer og ved en trussel utenfra blir følelsen av likhet innad understreket.³⁴¹ Denne analysen ser ut til å ha relevans for utviklingen av en «Ulster»-identitet i den unionistiske bevegelsen i perioden. For Unionistpartiet var det viktig å understreke det unionistene hadde til felles blant annet for å styrke en «Ulster»-identitet, og å gi den opposisjonen som var innenfor unionistenes egne rekker, så lite plass som mulig i parlamentet.

På 1930-tallet brukte den nord-irske regjeringen offentlige seremonier og hendelser til å understreke sin britiske identitet og til å oppmuntre til samhold blant unionistene. I 1932 åpnet Stormont, den nye parlamentsbygningen i Nord-Irland, og denne fikk stor symbolverdi for mange unionister.³⁴² Statsminister Craig erklærte samme år: «It is indeed a noble building and will stand on its base of granite from the Mourne mountains, as a symbol of the link between Great Britain and Northern Ireland».³⁴³ Flere av talene til Craig understreket viktigheten av forholdet til Storbritannia, delvis på grunn av utviklingen i den irske fristaten, men også fordi det var splittelser blant protestantene på grunn av sosiale og økonomiske vansker i Nord-Irland.³⁴⁴ Under et innlegg i forbindelse med åpningen av den nye parlamentsbygningen i 1932 sa Craig at den nord-irske regjeringen hadde åpnet for kritikk, hjelp og den oppmuntring de kunne få fra folket i landet gjennom de siste elleve årene og de ville fortsette å gjøre det samme. De håpte at de gjennom sine medlemmer, som var godt representert i de ulike valgkretsene, skulle være i stand til å følge opinionen tett i framtiden. De hadde kommet seg gjennom en svært vanskelig periode, men håpet var at siden Union Jack ble flagget på den nye parlamentsbygningen for første gang kunne det føre til en periode med velstand og lykke som de ikke hadde hatt siden de kom i regjeringen. Craig avsluttet med å si: «that no one will be more satisfied and no one will be more happy than I shall be if anything can be done to improve the Ulster we have known, the Ulster of which we are so proud».³⁴⁵ Dette innlegget i parlamentet viser at Craig følte stolthet i forhold til unionsflagget, men var samtidig opptatt av

³⁴⁰ Ibid., 99f.

³⁴¹ Østerud, *Hva er nasjonalisme?* 26.

³⁴² Brian M. Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*, 23f

³⁴³ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (28.9.2016) Northern Whig - Thursday 17 November 1932

³⁴⁴ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 24.

³⁴⁵ Dunning et al., *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Volume 15 (1932) 22. november 1932

å presisere at han tilhørte og var stolt av Ulster, og at åpningen av den nye parlamentsbygningen var starten på en periode for håp, vekst og velstand for Ulster.

I denne situasjonen ble religion både et viktig lim i den unionistiske bevegelsen og et sentralt unionistisk symbol for dannelsen av en «Ulster»-identitet i Nord-Irland. Under et møte i parlamentet i 1928 var Devlin kritisk til en uttalelse fra Craig under en tale i Belfast om at han kun ønsket to parter i parlamentet, en protestantisk regjering og en katolsk opposisjon. Det ble stilt spørsmål ved denne uttalelsen, særlig knyttet til det at regjeringen erklærte at den tilhørte en bestemt religiøs overbevisning.³⁴⁶ Den religiøse overbevisningen til regjeringen skulle vise seg å være fortsatt gjeldende da James Craig, i 1933, i en uttalelse hevdet at: «They still boast of Southern Ireland being a Catholic State. All I boast of is that we are a Protestant Parliament and a Protestant State».³⁴⁷ Her ble religion brukt for å understreke et unionistisk samhold, noe som var sentralt for identitetsdannelsen og i styrkingen av en «Ulster»-identitet. Han mente også at det i framtiden vil være interessant for historikerne å sammenligne den katolske staten med den protestantiske for å se på hvilken av de to som har utviklet seg best og har hatt den beste veksten. Craig gjorde sitt beste for at et protestantisk Nord-Irland skulle være i forkant av den katolske irske fristaten,³⁴⁸ noe som viser at religion og politikk var nært knyttet i nasjonsbyggingen og dannelsen av en «Ulster»-identitet som foregikk i Nord-Irland fra 1921. Craig hadde etter 1927 en praksis med å tale på 12. juli-markeringer på ulike steder hvert år. I 1933 var han i Lower Castlereagh i forbindelse med markeringene 12. juli og gjentok forsikringene om at Ulster skulle fortsette som en del av det britiske imperiet. De skulle ikke gi etter for krefter som prøvde å oppløse staten og besluttsomheten var fortsatt like sterk som den alltid hadde vært: «British we are and British we remain».³⁴⁹ Her viser Craig tydelig at selv om Ulster var selvstendig og Unionistpartiet ønsket å ha kontroll over sin egen skjebne, var følelsene likevel sterke i forhold til United Kingdom. De unionistiske politikerne understreket at de følte seg britiske, de var på samme tid stolte over å være Ulstermenn og var fast bestemt på å ikke la noe eller noen true Ulsters selvstendighet. Ulster var en egen stat, men frykten for at den britiske regjeringen skulle gå i samtaler med den irske fristaten og dermed true Nord-Irlands selvstendighet var hele tiden tilstede. De unionistiske politikerne mente selv at den regjeringen som var satt ned fjorten år tidligere var alt annet enn en fiasko, den hadde vært modig og framtidsrettet og hadde overvunnet selv de vanskeligste

³⁴⁶ Ibid. Volume 9 (1928) p. 2251 - 2254

³⁴⁷ Ibid. Volume 16 (1933/ 1934) p. 1095 - 1096

³⁴⁸ Ibid. Volume 16 (1933/ 1934) p. 1095 - 1096

³⁴⁹ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (28.9.2016) Northern Whig - Thursday 13 July 1933

utfordringene. Hadde de ikke godtatt parlamentet i Nord-Irland og heller blitt værende under Westminster, ville de sannsynligvis enten vært en del av fristaten eller kjempet mot å bli en del av den. 1936 advarte det øverste organet i Unionistpartiet (Ulster Unionist Council, UUC) om at et «Northern Ireland without a Parliament of her own would be a standing temptation to certain British politicians to make another bid for a final settlement with Irish republicans».³⁵⁰

I 1938 kalte Craig inn til inn til valg på grunn av en økende bekymring over den britiske regjeringens forhold til den irske fristaten. Den britiske regjeringen forsøkte å styrke båndet vestover i forbindelse med at det tredje riket stadig ble sterkere og mer aggressivt i tiden før andre verdenskrig. Ifølge *Belfast News-Letter* var det store spørsmålet i forbindelse med valget om Ulster skulle fortsette å være en del av United Kingdom, eller om det skulle bli en del av en «All-Ireland Republic»,³⁵¹ et spørsmål som muligens ble satt på spissen for å understreke alvoret og mobilisere unionistene. Craigs parti gikk imidlertid triumferende ut av dette valget, med en seier like stor som den i 1921.³⁵² Etter valget, i mars 1938 takket innenriksminister Dawson Bates for tilliten som førte til valgseier. Selv om regjeringen hadde gjort en god jobb, hadde de ikke oppnådd alt de ønsket. Det var fortsatt mye som gjensto og ingen måtte tro at vanskene de hadde angående deres status i forhold til United Kingdom var over, hevdet Bates. Opposisjonen jobbet utrettelig med sin propaganda om å få Nord-Irland sammenslått med resten av Irland og folk måtte være klar over at trusselen om sammenslåing alltid ville henge over dem. Innenriksminister Bates ga uttrykk for skuffelse i forhold til apatien britene viste når det kom til spørsmålet om Ulster, særlig blant dem som var venner og støttespillere av Ulster.³⁵³

Bekymringen over United Kingdom sitt forhold til det som etter grunnloven av 1937 i praksis var blitt republikken Irland,³⁵⁴ og en eventuell sammenslåing, ble mer reell i 1940 da den britiske regjeringen åpnet opp for forhandlinger med den irske statsministeren, Eamon De Valera, for å få slutt på delingen.³⁵⁵ I avisen *Northern Whig* mente innenriksminister Bates og Joseph McConnel at De Valera tilhørte samme kategori som Hitler, som en som ikke kunne stoles på. Ifølge McConnel var United Kingdom en naturlig enhet som hadde blitt delt på

³⁵⁰ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (4.10.2016) Northern Whig - Tuesday 11 February 1936

³⁵¹ Bardon, *A history of Ulster*. 545.

³⁵² Ibid., 544f.

³⁵³ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (4.10.2016) Northern Whig - Wednesday 30 March 1938

³⁵⁴ Gjennom grunnloven av 1937 ble kronens rolle bortimot fjernet fra den irske konstitusjonen. Den irske republikken ble formelt anerkjent av Storbritannia gjennom «Ireland Act» i 1949. Hennessey, *A history of Northern Ireland, 1920-1996*. 75f.

³⁵⁵ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 20.

grunn av opprettelsen av staten Irland, og han avsluttet med spørsmålet: «which state bites the hand that feeds it?».³⁵⁶ Det kom imidlertid ikke noe ut av disse forhandlingene, men det understreket likevel svakheter med unionistenes posisjon³⁵⁷ og deres vedvarende frykt for sammenslåing med Irland.

I forhold til begrepet identitet, mener Østerud at vi har flere identiteter samtidig.³⁵⁸ Både kjønn, familie, etnisitet, religion, yrke og samfunnsklasse er med på å definere identiteten våre. Østerud mener at identiteten vår er kontekstavhengig, der den situasjonen vi er i avgjør oppfatningen av oss selv. Østeruds påpekning er svært treffende i denne sammenhengen da de unionistiske politikernes oppfatning av den britiske identiteten i forhold til «Ulster»-identiteten ser ut til å ha vært svært kontekstavhengig. Ved en trussel utenfra ble følelsen av likhet innad styrket, som for eksempel når britene viste liten interesse for Nord-Irland eller når det var snakk om en eller annen form for sammenslåing med den irske fristaten. Da ble følelsen av en «Ulster»-identitet sterk, og fellesskapet skapte et «vi» mot «de andre». De mange uttalelsene fra politikerne om at de var stolte Ulstermenn og at Ulster var noe særegent vitnet om at denne identiteten var svært viktig for mange av de unionistiske politikerne. Identiteten til de unionistiske politikerne i Nord-Irland ble dermed styrket i perioder med kriser og truende utfordringer, men på samme tid var mange opptatt av å bevare britiske element i samfunnet og kulturen, slik som Union Jack og nasjonalsangen. De var stolte av å tilhøre Ulster, men de ble sterke av å ha det britiske imperiet i ryggen, da de forbandt det med velstand, vekst og styrke. Når det gjelder den nasjonale identiteten til politikerne i Ulster må man se den i sammenheng med både det lokale og overnasjonale aspektet. For unionistene var det derfor svært viktig å ha et eget parlament der de fikk ta avgjørelser som angikk det nord-irske samfunnet og de ønsket ikke innblanding fra hverken den irske fristaten eller United Kingdom. Uenighet i forhold til statens politiske status bidro til å skape ulike nasjonale identiteter i Nord-Irland. Nasjonal identitet for unionistene i Nord-Irland var et spørsmål om hvordan de oppfattet seg selv og hvilken situasjon de var i. I lys av Hobsbawns teorier om konstruerte tradisjoner, kan en se at for å skape og vedlikeholde en nasjonal identitet var det viktig å velge tradisjoner og en fortid som bidro til et fellesskap av symboler og erfaringer for å understreke den britiske identiteten, selv om en egen «Ulster»-identitet sto sterkt.

³⁵⁶ <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/> (5.10.2016) Northern Whig - Thursday 21 March 1940

³⁵⁷ Walker, *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. 20.

³⁵⁸ Østerud, *Hva er nasjonalisme?* 25.

Oppsummering

Anthony Smith diskuterer både religiøs og nasjonal identitet. Ifølge Smith blir den religiøse identiteten justert i forhold til kulturen og dens elementer. De som føler de deler de samme symbolske kodene, verdisystemene og tradisjoner i forhold til tro og ritualer danner ofte et trosfellesskap basert på disse kriteriene.³⁵⁹ Unionistpartiet i Nord-Irland var opptatt av å stå samlet utad, men det var samtidig store forskjeller innad blant unionistene blant annet når det gjaldt religion. Religiøse forskjeller innenfor protestantismen kom til uttrykk hos de unionistiske politikerne på ulike måter, blant annet gjennom diskusjoner om religionens rolle i undervisningen. Ulike trossamfunn splittet det nord-irske samfunnet og sekteriske forskjeller skapte uro og det er tydelig at den rollen religiøs tilhørighet og sosiale klasser spilte, endret seg i forhold til ulike situasjoner i Nord-Irland gjennom hele perioden fra 1920-1940.

Det nord-irske samfunnet besto også av ulike klasseinndelinger blant protestantene, noe som preget de unionistiske politikerne. Hvem de henvendte seg til hadde ofte sammenheng med hvem de følte tilhørighet med, og dette var også med å påvirke politikken de førte. De unionistiske lederne var engstelige for splittelser innad blant unionistene, da dette kunne gi nasjonalistene er fortrinn, og de kjempet derfor for å holde unionistene samlet i den grad det var mulig. Craig ønsket å fjerne trusselen fra Labour og de uavhengige unionistene slik at Unionistpartiet fikk all kontroll over protestantene.

Noen unionister hadde et nært forhold til United Kingdom og den britiske identiteten, mens andre ikke følte noen særlig tilknytning til britene. Forholdet mellom den britiske identiteten og «Ulster»-identiteten var kontekstavhengig, der en trussel utenfra styrket følelsen av «Ulster»-identitet, mens båndet til United Kingdom samtidig ble opprettholdt. Dette viser at det nord-irske samfunnet var svært sammensatt og at mange følte tilhørighet med flere identiteter. Ifølge Halvorsen er identitetsbegrepet og identitetsutviklingen ikke noe statisk, men en livslang prosess som stadig endrer hvordan en oppfatter seg selv. Identitetsbegrepet er situasjonsbestemt og derfor i stadig utvikling,³⁶⁰ slik det kommer til syne hos flere av de unionistiske politikerne i forholdet mellom den britiske identiteten og «Ulster»-identiteten.

³⁵⁹ Smith, *National identity*. 6.

³⁶⁰ Halvorsen, *Kultur og individ : kulturpedagogiske perspektiv på kulturforståelse, kulturprosesser og identitet*. 77.

7. Konklusjon

I denne oppgaven har målet vært å belyse hvordan den nord-irske unionismen representerte en sammensmelting av kultur, religion og politikk og hvordan dette kom til å spille en vesentlig rolle i den nord-irske nasjonsbyggingsprosessen fra 1920-1940. Jeg har, ved å granske avisarkiv og parlamentsdebatter, søkt en større forståelse for den sammensmeltingen av kultur, religion og politikk som ble representert gjennom unionismen.

Jeg har delt analysedelen i fire, der jeg i hver del har sett på ulike elementer som skal være med på å belyse problemstillingen. I den første delen var målet å finne ut hvordan den unionistiske nasjonsbyggingen påvirket utdanningspolitikken og hvordan de unionistiske politikerne omtalte religion og språk i utdanningssystemet, siden religion og språk ble brukt som markør for nasjonalitet og identitet i Nord-Irland. Funnene mine her viser at utdanningspolitikken var sentral i nasjonsbyggingsprosessen, spesielt innenfor religionsundervisningen og undervisningen i irsk, siden det var innenfor disse fagene de største forskjellene i samfunnet var. Diskusjonene rundt undervisningen i disse fagene kan ses som et forsøk på å bruke skolesystemet for å skape en homogen kultur. Det var imidlertid uenighet innad blant unionistene angående religionens plass i undervisningen, men siden religion var viktig som identitetsmarkør i Nord-Irland ble forslaget om en mer sekulær skole nedstemt etter mye diskusjon. Dette førte til at det nord-irske skolesystemet forble segregert gjennom hele den aktuelle perioden.

Språk kan også være en viktig identitetsmarkør og ved å kutte i de økonomiske bevilgningene til undervisningen i irsk, bidro de unionistiske politikerne til at det språket som tilhørte minoriteten i befolkningen stadig fikk mindre plass i den nye staten. Det ble i all hovedsak tatt hensyn til protestantenes ønsker og behov i utdanningspolitikken.

Denne forskjellsbehandlingen kom også til syne i den andre delen av analysen, der jeg undersøkte nærmere Unionistpartiets politikk i forhold til den katolske minoriteten i Nord-Irland. I denne delen hadde jeg fokus på hvordan de unionistiske politikerne framstilte katolikkene og Nasjonalistpartiet under nasjonsbyggingsprosessen. Religion var igjen en svært sentral faktor, som var med på å påvirke de unionistiske politikerne i forhold til den katolske minoriteten i samfunnet. Identitetsdannelsen som foregikk i denne perioden viser at Unionistpartiet var en sterk sosial og politisk kraft i det nord-irske samfunnet. Slik jeg ser det i forhold til funnene mine, vitner behandlingen av den katolske minoriteten om frykt for å miste den selvstendigheten unionistene hadde fått i Nord-Irland. Katolikkene ble framstilt

som illojale siden de ønsket et samlet Irland og ble derfor sett på som en trussel mot unionistenes selvstendighet i Nord-Irland. I det nord-irske parlamentet hadde unionistene et klart flertall og kunne i hovedsak bygge staten slik de ønsket under denne nasjonsbyggingsprosessen, mens i et samlet Irland ville de protestantiske unionistene være i et klart mindretall i forhold til de katolske nasjonalistene. Denne frykten var reell og kan nok ha vært en av årsakene til at unionistene jobbet så hardt for å beskytte den selvstendigheten og makten de hadde i Nord-Irland.

Frykten for å bli sammenslått med den irske fristaten og holdningen mot katolikkene som et illojalt og farlig element i det nord-irske samfunnet kom tydelig fram hos Oransjeordenen i den tredje delen av analysen. Funnene mine viser at Oransjeordenen spilte en sentral rolle som et bindeledd mellom religion, kultur og politikk. Mange sentrale politikere var medlemmer av ordenen og ordenens politiske og religiøse innflytelse på det nord-irske samfunnet økte ytterligere i perioder da det var økende uro i det nord-irske samfunnet. Mine funn bekrefter Østeruds teorier om at den nasjonale identiteten blir styrket i perioder med kriser, utfordringer og trussel utenfra. Funnene mine viser også at Oransjeordenen spilte en rolle i den ekskluderende utviklingen som skjedde i det nord-irske samfunnet utover 1930-tallet. Det ser imidlertid ut til at de unionistiske politikerne i noen tilfeller var mer forsonende enn Oransjeordenen, som presset på blant annet i forhold til diskriminering av den katolske minoriteten. Slik jeg ser det kan dette ha sammenheng med britenes økende samarbeid og dialog med den irske fristaten i tillegg til at den irske fristaten lanserte en republikansk grunnlov i 1937. For Oransjeordenen var dette en urovekkende utvikling som førte til et økende behov for å beskytte sine interesser, noe som igjen førte til en tydeligere fremmedgjøring av «de andre», som var katolikkene, i det nord-irske samfunnet.

I et forenklet bilde kan det se ut til at det i hovedsak var de protestantiske unionistene som sto mot de katolske nasjonalistene. I den fjerde delen av analysen ser jeg imidlertid nærmere på de interne spenningene innenfor den unionistiske identitetsdannelsesprosessen. Her finner jeg at det var religiøse forskjeller innad i Unionistpartiet i forhold til de ulike trossamfunnene innenfor protestantismen og at disse forskjellene kom til syne blant annet i diskusjonene rundt religionens rolle i undervisningen. Den religiøse identiteten var sterk hos de protestantiske trossamfunnene og religion var en sentral del av kulturen og identiteten. Den unionistiske regjeringens håndtering av de interne skillene blant protestantene, bidro til at de sekteriske motsetningene til katolikkene ble sterkere og konteksten var derfor med på å forverre splittelsene ytterligere. Den politikken Unionistpartiet førte ble også påvirket av at politikerne

kom i fra, og orienterte seg mot, ulike sosiale klasser og dette la sterke føringer for den politikken Craig førte mot slutten av 1920-tallet; en politikk som var preget av frykt for økende splittelser langs sosioøkonomiske skillelinjer innad blant unionistene. Mine funn viser dermed hvordan politikken til den unionistiske regjeringen var preget av situasjonsbestemte kontekster, men også hvordan regjeringens strategier og politikk i denne situasjonen var med på å forsterke polariseringen og ytterligere sementere de sekteriske skillelinjene.

I forhold til relasjonen mellom den britiske identiteten og «Ulster»-identiteten, viser mine funn at dette var kontekstavhengig og ved en trussel utenfra økte følelsen av en «Ulster»-identitet, mens det samtidig var viktig for mange av unionistene å opprettholde nære bånd til britene. Unionismens utvikling viser hvordan de betydelige skillene internt i den protestantiske og unionistiske befolkningen gradvis ble «dempet», blant annet på grunn av Unionistpartiets politiske manøvreringer, som igjen var motivert av frykt for irsk sammenslåing og for at britene skulle svikte dem. Frykten for et britisk svik, førte kanskje både til at det ble en vektlegging av det britiske, for å gjøre det vanskelig for britiske styresmakter å ofre Ulster, men også for å dyrke det særegne ved Ulster, for understreke at Ulster ikke hadde noe sammen med resten av Irland å gjøre.

I tilfellet Nord-Irland er det helt tydelig at det var en nær forbindelse mellom religion, kultur, politikk og identitet. Religionen gjennomsyret hele samfunnet, ikke nødvendigvis i kraft av sitt budskap, men kanskje mer i kraft av det å være en kultur. Religion ble derfor brukt som markør for både nasjonalitet og identitet, og var med på å skille menneskene innenfor de ulike religionene i Nord-Irland. Regjeringen som tydelig erklærte sin religiøse tilhørighet og stolthet over å ha et protestantisk parlament og en protestantisk stat, sto i spissen for den religiøse splittelsen i samfunnet, godt hjulpet av den mektige protestantiske Oransjeordenen.

De ulike teoriene som har blitt brukt i denne oppgaven understreker dermed problemet i forhold til Nord-Irland, der det var vanskelig å etablere en homogen kultur med felles verdier og samhold i befolkningen. Befolkningen besto i hovedsak av to ulike religiøse tilhørigheter og der det også innad i den protestantiske befolkningen var store forskjeller, både med tanke på det religiøse og i forhold til klassetilhørighet. Det nord-irske samfunnet var svært sammensatt med ulike språk, ulike tradisjoner i form av blant annet parader og feiringer i tillegg til et segregert skolesystem, et katolsk og et protestantisk, der det innenfor de protestantiske skolene og kirkesamfunnene også var store forskjeller. Identitetsbegrepet er, som vi har sett, ikke statisk, men dynamisk og situasjonsbestemt, der en stadig endrer hvordan

en oppfatter seg selv og mange i Nord-Irland følte derfor tilhørighet med ulike identiteter ut i fra ulike situasjoner og kontekster.

Funnene mine viser at den nasjonsbyggingen som foregikk i perioden mellom 1920-1940 er en form for statsdannelse i den forstand at noen forsøkte å bygge identitet og skape en enhet med et selvstyre. Slik jeg ser det var imidlertid ikke nasjonsbyggingen i Nord-Irland en vellykket prosess. Unionistenes behov for å beskytte seg selv mot den katolske minoriteten og nasjonalistene førte til at selv om det ble dannet en egen «Ulster»-identitet blant unionistene, var likevel behovet for en nær tilknytning til britene stor. Ulike faktorer bidro til at unionistenes form for nasjonsbygging ikke ble nasjonalt samlende, i hvert fall ikke i forhold til å inkludere den katolske minoriteten som gjennom hele denne perioden var marginalisert på de fleste felt i samfunnet i den nye staten. Unionistenes sammensmelting av kultur, religion og politikk spilte derfor en vesentlig rolle i den nasjonsbyggingsprosessen som foregikk i Nord-Irland, som sammen med en marginalisering av den katolske minoriteten la grunnlaget for blodige konflikter og økende uro både i denne perioden og senere.

Kilder og litteratur

- Anderson, Benedict, og Espen Andersen. *Forestilte fellesskap: refleksjoner omkring nasjonalismens opprinnelse og spredning*. Oslo: Spartacus, 1996.
- Bardon, Jonathan. *A history of Ulster*. Belfast: Blackstaff Press, 1992.
- Barton, Brian, og Patrick J. Roche. *The Northern Ireland question : nationalism, unionism and partition*. Aldershot: Ashgate, 1999.
- Beckett, J. C. *A short history of Ireland: from earliest times to the present day*. London: Hutchinson, 1979.
- . *Confrontations: studies in Irish history*. Totowa, N.J.: Rowman and Littlefield, 1972.
- . *The making of modern Ireland 1603-1923*. A Borzoi book. New York: Knopf, 1966.
- Bew, Paul, Peter Gibbon, og Henry Patterson. *Northern Ireland 1921-1994: political forces and social classes*. London: Serif, 1995.
- Buckland, Patrick. *Ulster unionism and the origins of Northern Ireland 1886-1922*. Irish unionism. Vol. 2, Dublin: Gill and Macmillan, 1973.
- Dalland, Olav. *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Metode og oppgaveskriving. 5. utg. ed. Oslo: Gyldendal akademisk, 2012.
- Dunning, Alastair, Sheila Anderson, Malcolm Polfreman, Vijay Albuquerque, og Mark Hedges. *The Stormont Papers: from Partition to Direct Rule - 50 years of Northern Ireland Parliamentary papers online*. Unknown Publisher, 2006. Data set/Database.
- English, Richard Y. "- Irish freedom: the history of nationalism in Ireland." (- XII, 625 s., pl. ill.
- Eriksen, Thomas Hylland. *Flerkulturell forståelse*. 2. utg. ed. Oslo: Universitetsforl., 2001.
- Farrell, Michael. *Northern Ireland: the Orange State*. London: Pluto Press, 1980.
- Gellner, Ernest. *Nasjonalisme*. Spartacus, 1998.
- Gilhus, Ingvild Sælid, og Lisbeth Mikaelsson. *Hva er religion*. Hva er. Oslo: Universitetsforl., 2007.
- Gray, Tony. *The Orange Order*. London 1972.
- Haddick-Flynn, Kevin. *Orangeism : the making of a tradition*. Dublin: Wolfhound Press, 1999.
- Halvorsen, Else Marie. *Kultur og individ : kulturpedagogiske perspektiv på kulturforståelse, kulturprosesser og identitet*. Oslo: Universitetsforl., 2004.
- Hennessey, Thomas. *A history of Northern Ireland, 1920-1996*. Dublin: Gill & Macmillan, 1997.
- Hobsbawm, E. J., og Terence Ranger. *The Invention of tradition*. Past and present publications. Cambridge: Cambridge University Press, 1983.
- Klausen, Arne Martin. *Kultur : mønster og kaos*. Oslo: Ad notam Gyldendal, 1992.
- Krogh, Thomas. *Hermeneutikk : om å forstå og fortolke*. Oslo: Gyldendal akademisk, 2009.
- McKittrick, David, og David McVea. *Making sense of the troubles*. London: Penguin Books, 2001.
- Mitchell, Claire. *Religion, Identity and Politics in Northern Ireland : Boundaries of Belonging and Belief*. Farnham: Ashgate Publishing Ltd, 2007.
- Moody, T. W., og F. X. Martin. *The Course of Irish History*. Cork: Published in association with Radio Telefís Éireann by Mercier Press, 1994.
- Myhre, Bjørn, Arna Østnor, Gunnar Heiene, Jan Opsal, og Harald Skottene. *Tro og tanke : religion og etikk for den videregående skolen*. Bokmål[utg.] ed. [Oslo]: Aschehoug, 2008.
- Shearman, Hugh Y. "- Ulster." (- XII, 426 s., pl.

- Smith, Anthony D. *National identity*. Penguin politics and current affairs. London: Penguin, 1991.
- . *Nationalisme : teori, ideologi, historie*. Nationalism theory, ideology, history. København: Hans Reitzels forlag, 2003.
- Strøth, Bo. "Rolf Hobson: Europeisk politisk historie, 1750-1950." *Historisk tidsskrift* 94, nr. 3 (2015): 523-29.
- Walker, Brian M. *A Political History of the Two Irelands : From Partition to Peace*. Political History of the Two Irelands, A. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012.
- Walker, Graham. *A history of the Ulster Unionist Party : Protest, pragmatism and pessimism*. Manchester New York: Manchester University Press, 2004.
- Østerud, Øyvind. *Hva er nasjonalisme?* Oslo: Universitetsforl., 1994.

Internettadresser:

<http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/>

<http://cain.ulst.ac.uk/issues/educ/ei1923b.htm>

<http://cain.ulst.ac.uk/hmsospa1922.htm>

<http://cain.ulst.ac.uk/issues/educ/ei1923a.htm>

<https://snl.no/gerrymandering>

<https://www.electoral-reform.org.uk/single-transferable-vote>